

דברי הכנסת

הישיבה השלוש-מאות-ושתיים של הכנסת השלוש-עשרה

יום שני, כ"ב בשבט התשנ"ה (23 בינואר 1995)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

תוכן העניינים

דברי יושב-ראש הכנסת על הפיגוע בצומת בית-ליד

ביקור ט"ו בשבט של חברי הכנסת אצל חיילי צה"ל

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק זיכיון ים המלח (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995

(קריאה ראשונה)

חמישים שנה לשחרור אושוויץ

הצעת חוק יישום חוזה השלום בין מדינת ישראל לבין הממלכה הירדנית ההאשמית, התשנ"ה-1995

(קריאה ראשונה)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק יישום חוזה השלום בין מדינת ישראל לבין הממלכה הירדנית ההאשמית, התשנ"ה-1995

(קריאה ראשונה)

דברי יושב-ראש הכנסת על הפיגוע בצומת בית-ליד

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת ביום שני, כ"ב בשבט התשנ"ה, 23 בינואר 1995.

חברי הכנסת, אני רוצה לבטא בשם הבית כולו, הבית כולו, את רגשות האבל והייסורים שלנו ביום הזה.

אתמול התבצע בצומת בית-ליד – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

השרון, בעברית.

היו"ר ש' וייס:

השרון. אגב, שבות-עם קראו פעם למעברה הזאת, ויש בזה הרבה מאוד סמליות.

אתמול התבצע שם רצח מתועב. כל רצח הוא רצח הוא רצח; אבל לעתים, המינון, הריכוז, מספר הקורבנות, הנסיבות, זהות הרוצחים, מטרת הרוצחים, הופכים רצח נורא לרצח מחריד.

בשם הבית אני מעביר למשפחות האבלות את רגשות האבל והכאב שלנו ומוסיף את הדמעות של הכנסת לים הדמעות שלהם.

בשם הבית אני מאחל לפצועים החלמה שלמה עד כמה שאפשר ומהירה עד כמה שאפשר. בשם הבית אני רוצה להביע תקווה, שברצח הנורא הזה, מספר ההרוגים וההרוגות לא יעלה על ה-19 שכבר יש, ובזה אני מביע תפילה מיוחדת לשלומם של מי שעדיין פצועים באופן אנוש ומסוכן.

מאתמול, כאשר נודע דבר הרצח המתועב, התחילה גם פעילות של חברי כנסת לגרום לכך שהיום אנחנו, כבית מאוחד באבלו ובכאבו ובגיננו, לא נקיים בשעת ההלוויות דיון, שבדרך הטבע הוא יורד לשורשי החוויה האידיאולוגית והפוליטית שלנו, אני אומר – בדרך הטבע, דיון שמעורר שאלות נוקבות, ויכוח נוקב וקשה, וזה תפקידו של הבית הזה.

היתה יוזמה של יושב-ראש ועדת הכנסת חגי מירום. היו יוזמות שלי ושל חברי כנסת אחרים. אני צריך לומר, שהיוזמות האלה נפלו על אוזניים קשובות ולב פתוח של ראשי האופוזיציה. נכון שהתשובה התעכבה פרוצדורלית כדי להגיע לגיבוש המסגרת היום בוועדת הכנסת, אבל התשובה האינסטינקטיבית והמיידית של חבר הכנסת קצב, של חבר הכנסת רפאל איתן, של חבר הכנסת יגאל ביבי, של חבר הכנסת אברהם שפירא, של חבר הכנסת רחבעם זאבי – אני מונה את ראשי הסיעות שהן, נאמר, סיעות האופוזיציה – וחבר הכנסת בנימין נתניהו היה מעורב בעניין הזה, הייתי אומר שהיה ברור לכולנו, שהיום אנחנו מביעים את הכאב והזעם במאוחד.

התקיים היום דיון בוועדת הכנסת, ובו התגבשו הסכמות שאינן תקדים בשום אופן – איננו רוצים ליצור תקדים של גמישות במועדי הצעות האי-אמון. אבל גם המקרה של אתמול הוא כמעט חסר תקדים לא רק בעוצמתו המזעזעת אלא גם ברצף שהדברים האלה קורים. יש מעט אומות היום שבהן כל כך הרבה אבות אומרים "קדיש" על בנותיהם ובניהם. אין הרבה דוגמאות כל כך קשות שבהן סבתות וסבים מביאים לקבר את נכדיהם ואת נכדותיהם. כאשר אנחנו פוסעים במחוזות האבל וברחובות המצבות נעתקות המלים מפינו, מה אנחנו יכולים לומר להורים ולמשפחות, לאחים, לאחיות, לילדים.

כאן, במקרה שלפנינו, נרצחו 18 חיילות וחיילים, אזרח אחד שהוא חייל מילואים. אגב, רובם נרצחו כאשר רצו להגיש עזרה אנושית לפצועים.

ארוכה הדרך לשלום וארוכה הדרך לביטחון. אלה בוודאי נושאים שיידונו באופן נוקב בכנסת מחר, על-פי הסכמה. ואני רוצה שוב להודות לכל אלה שיחד יצרו את חישוקי ההסכמה הזאת. גם חבר הכנסת רן כהן השתתף בדיון, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, חבר הכנסת רענן כהן, כל חברי ועדת הכנסת, חבר הכנסת בניזרי ואחרים.

אני רוצה לגנות, ואני מקווה שבשם הבית כולו, את הרוצח, את הרוצחים המתועבים, אויבי האנושות, אויבי יהודים, אויבי אדם, אויבי כל הדתות, לדעתי אויבי עמם ודתם.

אני רוצה למסור לחברי הכנסת, שקיבלנו, אני אישית בלשכתי, מספר רב של מברקים ממנהיגי הציבור הערבי, הדרוזי והצ'רקסי, של הזדהות, של השתתפות באבל, של גינוי תקיף של המעשה הזה; חד-משמעי, לא פתלתול. צלצל אלי לפני זמן-מה נשיא הפרלמנט של אוסטריה, ד"ר פישר. קיבלנו מנשיאת הפרלמנט של גרמניה, פרופסור ריטה זיסמוט, מברק של הזדהות, של גינוי קשה, חד-משמעי.

אנחנו מארחים היום את הוועדה הכלכלית של מועצת אירופה, עשרות פרלמנטרים, חברי פרלמנטים של מועצת אירופה, שהם אורחינו בדיונים ובכינוס כאן. יושב-ראש הוועדה הביע בדברי פתיחה את השתתפותה של אירופה הפרלמנטרית – עד כמה שיש לו זכות לעשות את זה, ויש לו זכות לעשות את זה – את העזזוע, את הגינוי, את הכאב יחד אתנו.

חברי הכנסת, ברשותכם, אני מסיים בדברי שיר, קטעים מתוך "מגש הכסף" של נתן אלתרמן, על-פי האמירה של פרופסור חיים ויצמן, הנשיא הראשון של מדינת ישראל, שאמר: אין מדינה ניתנת לעם על מגש של כסף.

"היא לטקס תיכון. היא תקום למול סהר/ ועמדה, טרם יום, עוטה חג ואימה./ – – אז מנגד יצאו/ נערה ונער/ ואט אט יצעדו הם אל מול האומה.

עייפים עד בלי קץ, נזירים ממרגוע, / ונוטפים טללי נעורים עבריים – – / דום השניים ייגשו, / ועמדו לבלי נוע. / ואין אותם חיים הם או אם ירויים.

אז תשאל האומה, שטופת דמע וקסם/ ואמרה: מי אתם? והשניים, שוקטים, / יענו לה: אנחנו מגש הכסף/ שעליו לך ניתנה מדינת היהודים.

כך יאמרו. ונפלו לרגלה עוטפי-צל./ והשאר יסופר בתולדות ישראל."

תודה רבה.

משה קצב (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

זה חיוני?

משה קצב (הליכוד):

כן.

היו"ר ש' וייס:

דקה אחת, אני מבקש. חבר הכנסת חגי מירום אחר כך.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מתוך השתתפות בצער המשפחות השכולות והפצועים החלטנו היום לדחות את הצעת האי-אמון בממשלה. כולנו כואבים את כאב מעשה הרצח השפל, הברוטלי,

האכזרי. לרוצחים ולשולחיהם אין מקום בתוך קהיליית בני אנוש, ואני מקווה שהקהילייה הבין-לאומית תקיא אותם מתוכה.

אבל, אדוני היושב-ראש, עשינו מחווה בניגוד לתקנון הכנסת, ציפינו שראש הממשלה ימסור הודעה לכנסת, לנבחרי האומה; בשעה הקשה הזו כולנו יכולים להתלכד ולהתאחד.

אני מצטער על שראש הממשלה מעדיף להופיע היום בפני רשתות הטלוויזיה הישראליות, להתעלם מהכנסת, לעקוף את הכנסת – –

היו"ר ש' וייס:

טוב, תודה רבה.

משה קצב (הליכוד):

– – ובכך גם לפגוע במעמד הכנסת, במעמדו שלו – –

היו"ר ש' וייס:

לא לזה התכוונתי בדברים שהיית אמור לומר.

חבר הכנסת חגי מירום.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

אם אתה רוצה להגיב; אם לא, אני אגיב. אני אגיב, חברים.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

לא, במלה אחת, לא, לא, חלילה לא לכיוון סכסוך, אלא הסבר.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, במלה אחת. היתה הסכמה רחבה מאוד בוועדת הכנסת שהיום איננו – לא היום, עכשיו, בשעת הלוויות – איננו עוסקים בנושא הזה. שלא יתפרש כאילו מישהו ביקש למנוע הופעה של ראש הממשלה או שהוא לא רצה להופיע.

אני רוצה להודיע כאן בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שהיתה פנייה מצד ראש הממשלה, בעקבות הפנייה של חבר הכנסת קצב, והוא אמר שברצון הוא מוכן למסור היום הודעה מדינית. אני לוקח על עצמי את האחריות. אני ביקשתי ממנו, אני לחצתי עליו לפעול ברוח החלטת ועדת הכנסת. אם יש לכם בעניין זה טענה – בבקשה אלי. אני מרגיש שפעלתי ברוח ההחלטה של ועדת הכנסת. תודה רבה.

ביקור ט"ו בשבט של חברי הכנסת אצל חיילי צה"ל

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לנושא הבא בסדר-היום.

חברי הכנסת, ביום חמישי בשבוע שעבר ציינה הכנסת, באופן מסורתי, את 46 שנות קיומה בטקסים ובדיון כאן, ובין היתר ביקרו עשרות חברי כנסת בבסיסי צה"ל. בשמנו הם נפגשו עם חיילות וחיילים ברחבי הארץ כולה והביאו את דברה של הכנסת ואת דברה של הדמוקרטיה הישראלית לבסיסי צה"ל.

כמה חברי כנסת ביקשו לבטא את הרגשות ואת ההתרשמויות שלהם מן הביקורים האלה. אני מעלה על דעתי שאלה בעיקר דברים שיוצאים מן הלב, וחשבתי, בהתייעצות עם ועדת הכנסת – הנושא

הועלה היום גם בוועדת הכנסת – בהתייעצות עם הנשיאות שלנו, שיהיה זה טבעי שניתן להם לבטא, בקיצור, את רשמי אותם ביקורים בבסיסי צה"ל.

אני ביקרתי בדרום-לבנון, באזור צד"ל, ונפגשתי עם חיילי צה"ל. קרה מקרה, ואולי זה לא מקרה, שממש באותה שעה היו שם פעילויות חשובות מאוד להגנת המדינה. נפגשתי עם גנרל לאחד, עם המפקדים, שוחחתי עם החיילים החוזרים מפעולה והיוצאים לפעולה על הכנסת, והבאתי את דברה של הכנסת לאזור ההוא.

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת עובדיה עלי, אחריו – חברת הכנסת ענת מאור, ואחריהם – חברי הכנסת יצחק לוי, משה פלד ואסתר סלמוביץ. אנחנו גודרים זאת במסגרת של בין שלוש לחמש דקות. בבקשה, חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כשהכול פרוץ לתקשורת, והתקשורת לא תמיד מציגה בצורה נכונה את כל מה שקורה בצבא, המפגש הבלתי-אמצעי עם חיילי צה"ל חשוב מאוד, להערכתי, לא רק לחיילים עצמם אלא גם לנו.

אני לא יודע מה תרמתי אני לאותם חיילים שביקרתי – אני ביקרתי בבסיס ההדרכה לקצינים, מה שקרוי בה"ד-1 – אבל, אדוני היושב-ראש, התרומה שהם תרמו לי היתה חשובה מאוד. זו היתה חוויה מרתקת, חוויה מסעירה, וההתרשמות המיוחדת שלי היתה מהפתיחות, מהשאלות הנוקבות שהם שאלו, ומהדרך הישירה, הבלתי-אמצעית. ראיתי מפקדים מצוינים, מפקדים חושבים, אמיצים, וגם צוערים כאלה, ובראשית הדברים אני מבקש להודות למפקד בית-הספר לקצינים, לכל הסגל ולצוערים, על החוויה המיוחדת הזאת.

אני גם מבקש להודות למר יאיר עמיקם – –

היו"ר ש' וייס:

בשם כולנו.

עובדיה עלי (הליכוד):

– – בשם כולנו, על ארגון המפגשים החשובים האלה.

אני מבקש להתייחס לשני נושאים ממכלול הנושאים שעלו באותו מפגש. ראשית, לצוערים האלה יש ביקורת נוקבת על הפעילות שלנו, ואם נראה את הדברים בבחינת ביקורת בונה, נוכל להפיק לקחים מתאימים מהעניין הזה.

הכנסת מצטיירת בצורה מאוד לא סימפתית בעיני הנערים והנערות הללו. במיוחד הם מבקרים את סגנון הדיבור, את ההשתטות שלעיתים מאפיינת אחדים מאתנו, וכדאי שניקח את הנושא הזה לתשומת לבנו והוא יזכה לתגובות הולמות ולהתנהגות טובה יותר.

העניין השני שעלה בצורה מעניינת מאוד הוא כל מה שקשור לנושא של הקוד האתי. בתוך החבורה היפה והחכמה, דור המפקדים של המחר בצה"ל, היה אחד שקם ואמר בערך כהאי לישנא: אדוני המכובד, חבר הכנסת עובדיה עלי, הקוד המוסרי הזה שאתה וחבריך מדברים עליו מקובל גם מקובל עלינו, עלי ועל חברי, אך היכן הוא המסד שעליו ייכון? ולא סתם אלא פירש, יסף ואמר: מוסר וכוח צריך שיעמדו על קרקע מוצקה, על בסיס איתן, והבסיס שנעדר והמסד שאני מחפשו בהגדרת הקוד והמוסר הזה של צה"ל הוא אהבת ארץ-ישראל. אומרים ישנה ארץ, איה אותה ארץ?

אדוני היושב-ראש, נדהמתי מן האמירה, נפעמתי מן המדבר, שכן גם אני, כאחרים, סבור הייתי ברוב עוונותי, שהנושא הזה והערכים הללו רחוקים מן הנוער. וזהו הלז של ביקורי שם, בבה"ד-1. הנער המופלא הזה שדיבר אמר דברים נכוחים. היכן החינוך לאהבת הארץ שאמור לעמוד בבסיס הקוד המוסרי של צה"ל? ארץ-ישראל צריכה שתהיה ערך עליון שעליו ילחמו בנינו ולמענה ינצחו ויחיו, ואם צריך, למענה ילחמו ויקריבו נפשם.

אני יודע שזה לא באופנה לדבר כך היום, אבל אמיתות כאלה אינן עונתיות, הן אמורות לעמוד לנצח.

בבסיס הקוד המוסרי של צה"ל צריכה לעמוד ארץ-ישראל, כמו גם אהבת ישראל וערכים נעלים אחרים. ועל ערכים כאלה צריך לגדל את הנוער, ואת הערכים האלה צריך להנחיל להם בהתמדה ובשיטתיות ובדרכי נועם וחסד.

ומערכת החינוך צריכה להיות המכשיר לכך, שכן הם יודעים לעשות זאת כהלכה, ויעשו זאת גם תנועות הנוער, ונעשה זאת גם אנו ההורים, איש ואיש בדרכו ואיש ואיש לפי יכולתו.

הלכתי לבה"ד-1 ושבתי משם טעון ומלא תקוות, שכן הנוער הזה טוב מכל שאנו משערים.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת עובדיה עלי. חברת הכנסת ענת מאור, ואחריה – חבר הכנסת יצחק לוי.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, ראשית, ביום זה אני רוצה להביע גם את צערי ואת השתתפותי באבדן של כל המשפחות ששכלו בנים ובנות, חיילים וחיילות צעירים, ואזרח שהזדעק לסייע, ולשלוח לכל משפחות הפצועים ולפצועים עצמם איחולי החלמה.

אני מגנה בחריפות את הפשע הנתעב, את מעשה הרצח החמור ביותר של אדם שבהתאבדותו לקח חיים של צעירים וצעירות, שפוגע ברקמה הכי עדינה של יחסים המתהווים באזור. המעשה הנקלה והמזעזע הזה ראוי לכל גינוי. אני בטוחה שכולנו מרגישים שותפות בכאב הקשה שעובר עלינו.

אני מעריכה את יושב-ראש הכנסת על שמצא לנכון להקדיש דווקא ביום הזה עת לדיווחים שלנו מהבסיסים של חיילי צה"ל שבהם סיירנו ביום חמישי, ט"ו בשבט, יום הולדתה של הכנסת. אנחנו יודעים שבעבודתנו הקשה ובשליחות שלקחנו על עצמנו יש רגעים יפים ויש רגעים קשים, ואין ספק שמפגש בשטח עם אוכלוסייה של תלמידים, של עובדים, מרגש תמיד. אלא שמטבע הדברים הקשר שלנו עם חיילים וחיילות הוא ייחודי, והוא מתהווה רק פעם אחת בשנה. אני חושבת שכל מי שהיה בבסיס אכן עבר חוויה חשובה.

אני רוצה לציין חמש נקודות לאחר המפגש שהיה לי ולחבר הכנסת אלכס גולדפרב בבסיס בדרום הארץ.

יצחק לוי (מפד"ל):

סגן השר.

ענת מאור (מרצ):

סגן השר. ראשית, מביקורים בבתי-ספר, במרכזים קהילתיים, בקיבוצים ובערים אנו רגילים להתקפות בנושא מעמדה של הכנסת. ובכל זאת, בדיאלוג נתקלים גם בהערכה ובכבוד. יש דברים שאנחנו צריכים לקחת אתנו לתיקון מעשינו, ויש דברים שבמפגש עצמו, בתיאור עבודתנו, בתיאור היעדים שלנו, בתיאור הדינמיקה של הכנסת, שהיא לא מקום לימי עיון אלא מקום פוליטי, שחלק מהעיונות בו הם החיים הפוליטיים עצמם – הדיאלוג עצמו מוסיף וחשוב. אבל ללא ספק חשוב שגם אנחנו נקשיב וניישם בכל הנוגע לתרבות הדיבור ולתרבות העיונות הפוליטי הרבה מן הדברים שאנחנו שואבים וסופגים מן המפגש עם הציבור.

רמת הפיקוד – זה היה מרגש. לפני המפגש עם כלל החיילים והחיילות ישבנו עם צוות המפקדות והמפקדים, והם עצמם ביטאו דבר שאני חותמת עליו: הדור לא הולך ופוחת. שמעתי מעמית, חבר הכנסת עובדיה עלי, שזו היתה גם התרשמותו. אנחנו מצמיחים ומגדלים בנות ובנים נהדרים, עם כושר מנהיגות, עם כושר פיקוד, עם תשומת לב ואופקים רחבים, שאינם מצטמצמים רק לתפקיד עצמו. זה היה חשוב ומרגש לשמוע.

הנקודה השלישית: הקשר בין הצבא לעם. אני הקשיתי ושאלתי מה עמדתם בנוגע לסף הגיוס, ודווקא בבסיס של טירוניות אמרו במפורש שהם מתנגדים להעלאת סף הגיוס. הם מוכנים להתמודד עם כל

החיילים והחיילות שמגיעים אליהם, ומובן להם שתפקידם הוא לא רק לקלוט את האליטה אלא להשקיע ולהכשיר מחזורים מיוחדים. אני חושבת שהעובדה שצה"ל שינה מחדש את מדיניותו והרחיב את בסיס הקליטה חייבת לשמש נר לרגלנו, ואנחנו צריכים להיאבק למען המדיניות הזאת. זה נעשה בזכות המאבק הציבורי שלנו בוועדת החינוך והתרבות ובוועדת החוץ והביטחון, וחשוב מאוד להמשיך בכך.

מאחר שזמני תם, אני רוצה לעבור לנקודה הרביעית: נושא שירות הנשים. לא רק שהתרשמנו מאוד לטובה מהעבודה הגדולה שעושים בבסיס הטירונים, אלא השתכנעתי שאסור לקצר את השירות לחיילות בלבד. המפקדות בהחלט חוששות שעל-ידי כך ייחלש מעמדן של נשים בתפקידים ייחודיים, וחשוב מאוד שבנים ובנות ייתנו את מלוא כישוריהם ויכולתם, ואם יש עודף, נרחיב את השירות הלאומי אבל לא נאפשר את הקיצור.

זו חוויה חשובה. יישר כוח לכנסת שממשיכה בתפקיד החשוב הזה. תודה על האפשרות לשתף את הציבור ברשמים. תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחברת הכנסת ענת מאור.

עכשיו – חבר הכנסת יצחק לוי, ואחרי כן אני אתן לחבר הכנסת דוד מנע שתי דקות, מכיוון שהוא לא רשום, אבל הוא היה, והיתה לו חוויה כל כך עמוקה, שניתן לו שתי דקות לבטא זאת. זה לא תקדים, באו עוד לבקש, אני כמעט מוחק את התקדים הזה. בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי, שש דקות.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ביום זה, שבו שורר אבל כבד בצה"ל ובכל עם ישראל, נכון עשה יושב-ראש הכנסת בהחלטה לבוא ולהבליט חוליה מקשרת בין הכנסת לבין צה"ל, חוליה שאולי לא כל כך ידועה בציבור – ביקורים של חברי הכנסת במחנות צה"ל.

ראשית, אנחנו נשתתף בוודאי באבלן של המשפחות השכולות – בבניין ציון וירושלים תנוחמו. אנחנו נשלח ברכת רפואה שלמה לכל הפצועים, החיילים והחיילות והאזרחים והאזרחיות בכל מקום שהם נמצאים בו, שהקדוש-ברוך-הוא ישלח להם רפואה שלמה בקרוב.

המפגש בין חברי הכנסת לחיילי צה"ל מאפשר להכיר את צה"ל היכרות חביבה, חברתית, נינוחה, לא בביקור רשמי, לא בעקבות פעילות מסוימת או מצב חירום, אלא מפגש בלתי-אמצעי, מפגש ישיר, אשר, אני חייב לומר, משאיר הרבה מאוד נעימות והרבה טעם של עוד. יש לנו, ברוך השם, צבא טוב, צבא מאורגן היטב, צבא סימפתי מאוד, צבא עממי, ותענוג להיפגש עם הקצינים, עם המפקדים, עם החיילים.

זו גם הזדמנות להצטרף לדברי התודה ליאיר עמיקם ולצוות הכנסת שמארגן את הביקורים האלה.

ביקרתי בבסיס גדול של חיל האוויר במרכז הארץ. אני שולח מכאן ברכות לתת-אלוף א', מפקד הבסיס. יחד עמי היה חבר הכנסת יעקב שפי, ואני חושב שביחד נהנינו מאוד מהביקור. הוא נמצא ונוכח כאן.

היו"ר ש' וייס:

אני מתאר לעצמי שחיל האוויר אינו זר לחבר הכנסת יעקב שפי. הוא אחד המנהיגים של עובדי התעשייה האווירית.

יצחק לוי (מפד"ל):

חבר הכנסת שפי הרגיש שם בבית. אני הרגשתי יותר כאורח.

כמובן, תודה לכל הקצינים שליוו אותנו.

מרכז הביקור היה המפגש והשיחה עם חיילים וחיילות, קצינים וקצינות. אני חושב שהדבר היה חשוב מאוד. ביררנו יחד סוגיות של דמוקרטיה, ביררנו יחד סוגיות שנוגעות לתהליך השלום, עמדות, התנהגויות של הכנסת. אני רוצה לומר לחברי הכנסת, שכועסים עלינו. כועסים עלינו מאוד. כועסים על ההתנהגות שלנו.

היו"ר ש' וייס:

לא של כולנו.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני רוצה לומר שהכעס הוא די כללי, והיה צריך להסביר ולהבחין ולהראות ולומר ולהגיד: יש אנשים שעובדים, יש אנשים שעושים, הרוב רציניים, עבודה רצינית נעשית. היה לא קל.

אני רוצה לומר, וזה בהחלט אגב כמה וכמה שאלות של חיילים וחיילות צעירים – לא היה קל להסביר שהכנסת היא אחרת מכפי שהיא נראית בתקשורת. אני אומר זאת לתשומת לב כל חברינו כאן, אלה הנוכחים באולם כרגע ואלה שאינם נוכחים באולם.

אמרתי לחיילים, שהכעס שלהם הוא סימן טוב, הוא סימן שהם אוהבים אותנו; "את אשר יאהב יוכיח".
האהבה בין הציבור ובין הכנסת גדולה כל כך, שכשהכנסת לא בסדר העם כועס עלינו. וזה דבר נכון.

אבל אני אומר כאן, מעל דוכן זה, לנו: פעמים רבות אנחנו מהווים דוגמה לחיילים ולחיילות הצעירים שלנו.

היו"ר ש' וייס:

לא אנחנו, חלק זעיר מאתנו, שמכתיים את כולנו.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מקבל את התיקון, אדוני היושב-ראש.

פעמים יש הרושם, שנערים ונערות בני 19 ו-20 מדברים יותר בנימוס, בעלי אחריות יותר גדולה מכמה מהחברים היושבים כאן.

אני אומר זאת כיוון שיושב-ראש הכנסת ביקש שנדבר על כמה התרשמויות, וזו אחת ההתרשמויות שהיו לי. היו לנו התרשמויות נהדרות מהבסיס, מהקצינים, מהחיילים, אבל בקשר שבין צה"ל לבין הכנסת – זה בסך הכול בידינו.

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך ולאנשי לשכתך על ההזדמנות הזאת, ואני בטוח שהמסורת הזאת תימשך ביתר שאת והקשר בין הכנסת ובין צה"ל יתהדק וילך. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך, חבר הכנסת לוי.

רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מנע, שתי דקות. אחריו – חבר הכנסת משה פלד, שהיה יוזם הרעיון הזה של היום. אנחנו אימצנו את הרעיון שלך, לא לביקורים אלא לקיום הדיון הזה כאן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מדוע מוגבל הדיון לכמה חברים?

היו"ר ש' וייס:

חשבנו ששמונה חברי כנסת – די בזה. בכל זאת יש לנו היום בשעה 18:00 התכנסות במלאות 50 שנה לשחרור אושוויץ. יש לנו לוח זמנים צפוף. חשבנו שהם יבטאו את החוויה הכללית. קורה לפעמים בכנסת שחלק מחברי הכנסת מדברים בשם אחרים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — לתת לאנשים ביום אחר לדבר. אני מבקש למחות על כך. חברי כנסת הלכו כיחידים ולא כסיעות.

היו"ר ש' וייס:

טוב, רשמנו לפנינו. אם זה לוחץ לך, אני אתן לך גם כן שתי דקות. חבר הכנסת מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ביום חמישי האחרון ביקרנו, חבר הכנסת אורון ואני, באמ"ן-מחקר, ואני שמח על כך שניתנה לי ההזדמנות, כמובן בזכותו של קצין העיתונות של הכנסת, לבקר ולראות דברים חדשים, שאולי כאן בכנסת אנחנו קצת רחוקים מהם, ואפילו קצת מנותקים מהם.

אני שמח לציין, שגם חבר הכנסת אורון וגם אני, כשהיינו באמ"ן-מחקר וביקרנו באחת הזירות, ראינו את הדור החדש של המדענים הישראליים. ראינו עתודאים צעירים, ביולוגים וביולוגיות, כימאים וכימאיות, מהנדסי מכונות, אנשים שעוסקים באחת מזירות המודיעין החשובות ביותר של ישראל. ראינו את דור העתיד של הצבא, של הקצונה, את דור העתיד של מדינת ישראל.

אני מאחל לכולנו שנהיה ראויים לדור כזה. אני מאחל למדינה שלנו שאנשים כאלה ימשיכו וינהיגו את עתודת הקצינים במדינת ישראל, ואין לי שום ספק שהם יביאו בעתיד ביטחון רב לעם היושב בישראל. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת מנע. חבר הכנסת משה פלד, שש דקות. אחריו – חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, ואחריה יאמר גם חבר הכנסת אריאל ויינשטיין כמה דברים, כי אני יודע שזה יוצא מהלב. בבקשה.

משה פלד (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, יחד עם כל בית ישראל אני מרכין את ראשי, שולח תנחומים למשפחות השכולות, ברכת החלמה מהירה לפצועים ולמשפחותיהם.

יצאתי ביום ההולדת של הכנסת, בט"ו בשבט, לביקור בבסיס הטירונים של צה"ל בחוות-השומר. זה היה ביקור מרתק, שיישמר בזיכרוני ימים רבים.

חוות-השומר היא סיפור של חזון חינוכי ארץ-ישראלי מקורי וראשוני, היא ניסיון להגשים איחוד מופלא של הגוונים הרבים והשונים בחברה הישראלית השסועה, הקרועה והמקובצת מכל קצווי תבל.

חוות-השומר היא סיפור של שמחה ועצב, של הישגים ומצוקות, של הצלחות וכישלונות.

בחוות-השומר ניתנת ההזדמנות האחרונה לרכישת השכלה לציבור גדול של נערים, שללא בית-הספר הזה של חיל החינוך של צה"ל ספק אם היו מתגייסים לצה"ל.

בחוות-השומר מתקיימת פואמה חינוכית מרהיבה ביופיה, המעניקה לתלמידה גאוות אדם ויחידה, מחזירה לתלמידה ערך עצמי שאבד להם בילדותם, מעניקה להם הזדמנות להיקלט בחברה הישראלית הקשוחה והלא-מפרגנת, כאנשים שווים, כבני אדם שחזר אליהם צבע פניהם.

בחוות-השומר סגל מפקדות ומפקדים מהטובים והערכיים שבבנינו, מפקדים הרואים בתפקידם שליחות חינוכית וציונית, מפקדים שכל עולמם הוא טירונים וכל אהבתם מוקדשת להם, מפקדים שלעתים הם צעירים מחייליהם ומתייחסים אליהם כאל בניהם, כאל שווים, מפקדים שלעולם לא יביטו על פקודיהם ממרומי דרגות הכתף שהם עונדים.

בחוות-השומר הציונות כאילו עמדה מלכת. מאז היתה אכסנייתו של ארגון "השומר" ב-1907 ועד היום, הפך היפה של עם ישראל בארץ לידי ביטוי.

ראוי צה"ל וראויים חיל החינוך ומפקדיו להיות גאים בבסיס שכזה, בפעילות שכזאת ובמפקדים שכאלה.

אני שולח למפקדי הטירונים, מהמ"כים דרך המ"מים והמ"פים ועד למפקד הבסיס, ברכת אחים נאמנה, בחזקת "יש שכר לפעולתך ויש תקווה לאחריתך".

אני מודה לנשיאות הכנסת ולצוות שארגן את יום הביקורים הזה על שזיכני בביקור המרתק ובשהייה במחיצתם של חיילי צה"ל ומפקדיו בחוות-השומר. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת משה פלד. חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. אחריה – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, במנה יותר מצומצמת ובתוכן רחב.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני מבקשת להביע את תנחומי והשתתפותי הכנה בצערן של המשפחות שבניהן ובנותיהן, החיילים והחיילות היקרים, נהרגו בפיגוע הרצחני והמתועב, ומבקשת לאחל החלמה מהירה ושלמה לכל הפצועים.

אני מבקשת לציין, שזו השנה השלישית שאני מנצלת את הזכות הגדולה הזאת לבקר בבסיס צבאי בשבוע ט"ו בשבט, שבו חל יום ההולדת של הכנסת.

השנה בחרתי לבקר בבסיס טירונים של גולני. ניתנה לי ההזדמנות לראות אותם בשגרת חיים, לתהות על תנאי החיים שלהם וללמוד על שלבי ההכשרה שלהם כחיילים קרביים. לרגע נעצרה שגרת החיים שלהם, וכשהם נעולים בנעליים מלאות בוץ הם הגיעו למפגש, כשהם מלאי סקרנות והתעניינות. לרבים מן החיילים זו היתה ההזדמנות הראשונה להיפגש עם חבר כנסת, עם נציג בית-הנבחרים, ומדברי הביקורת שלהם הבנתי עד כמה חשובה הדוגמה האישית שאנו אמורים לתת כנציגי ציבור בבית הזה. מן הראוי שכולנו ניתן על כך את הדעת בהתנהגותנו בכנסת.

עבורי זו היתה חוויה מרגשת במיוחד להיפגש עם בנות ובנים בני גילה של בתי ענת ולשמע מהם על הבעיות המטרידות אותם.

ניצלתי את ההזדמנות לספר על עבודת הכנסת ולפרט באוזניהם את זכויות החיילים המשוחררים, מתוך החוק החדש.

אדוני היושב-ראש, המפגש היה חשוב ביותר, והוא תרם, ללא ספק, להידוק הקשר בין הדור הצעיר לבין בית-הנבחרים.

פגשתי נוער נחוש בדעתו, מאמין בצדקת הדרך וחדור אהבת מולדת, דבר שחימם את הלב. אני מציעה לכל חברי הכנסת שלא לוותר על המפגשים האלה ולקחת בהם חלק בקביעות וברציפות. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחברת הכנסת אסתר סלמוביץ. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה. אם יש מישהו מבין חברי הכנסת באולם אשר היה בביקור ורוצה להוסיף מלה אישית, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום זה של שכול וכאב והשתתפות מכל לב בצערן העמוק ובכאבן של המשפחות על השכול והאובדן, טוב עשה היושב-ראש שכלל בסדר-היום סעיף פותח המאחד את כולנו: רשמים מן הביקורים שערכנו ביום הולדתה של הכנסת ביחידות צה"ל.

חבר הכנסת עמנואל זיסמן ואנוכי ביקרנו ביחידת חימוש ביהודה ובשומרון, שבה משרתים קצינים ומש"קים מקצועיים לצד חיילים מן השורה. חברי הכנסת, נהגנו לציין את דור תש"ח ואת דורות הלוחמים שלאחר מכן. כל פעם הסתכלנו אחורה ואמרנו, האם הדור הבא יהיה טוב כקודמו? אני מבקש לומר לכם, חברי הכנסת, שמצאנו רוח איתנה, צבא מודרני הפועל בשיטות ניהול ומדידה חדשניות, ואומר זאת מי שהיה בעצמו במשך שנים רבות מפקד בצבא.

היתה להם כמובן ביקורת – ושמחתי על הביקורת הנאמרת מפי חיילים בצבא של מדינה מודרנית, ללא חשש – ביקורת רחבה ורבה, אבל בסך הכול, אדוני היושב-ראש, מאחר שאני מכיר את הכנסת שנים, והייתי גם בפעמים קודמות ביחידות, אני חושב שלכנסת בהווה יש דימוי טוב יותר מאשר בעבר. אני לא רוצה בזמן הקצר שיש לי לנתח את כל הסיבות, אבל אני רוצה לציין את הקשר הרחב שיש לנו היום עם עשרות אלפים הצופים בנו מדי דקה ומדי שעה; אלפים, עשרות אלפים ואולי יותר. הם רואים שהכנסת רצינית, שהכנסת מקיימת דיונים רציניים ודנה בחוקים, ויש בכך הזנה הדדית.

ההזדמנות שניתנה לנו להיות עם החיילים, לשמוע את עמדותיהם ולחוש את קרבתם, כאשר הם חשים את קרבתנו, היתה בסך הכול לברכה. לכן ביקשתי את הרשות לומר את הדברים הללו, אולי מחוץ לתור.

היו"ר ש' וייס:

אני שמח על שאפשרתי לך לדבר, כי הדברים היו חשובים. אני מאוד מודה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

חברי הכנסת, נקווה שנזכה ונגיע ליום כזה גם בשנה הבאה, ואני ממליץ בפני חברי כנסת רבים להצטרף למפעל הזה. ח"י חברי כנסת הם לא מעט, אך אם נכפיל את המספר זה יהיה עוד יותר טוב. זהו מפגש מרגש עם החיילים. הם שמחים על בואנו, מארחים אותנו באהבה, רוצים לשמוע ורוצים לשאול שאלות נוקבות. הם רוצים להתבטא, וחשוב שאנו, אשר מקבלים כל כך הרבה החלטות, גם בעניינם של חיילות וחיילי צה"ל, אנו, שבמובן מסוים הננו מעין ועד הורים של חיילות וחיילי צה"ל – גם נתרשם התרשמות ישירה. אני מתאר לעצמי שרובנו ממילא עושים זאת, אם במילואים ואם בשיחה עם הבנות והבנים המשרתים בצה"ל, המבוגרים מאוד בתוכנו – אולי עם הנכדים והנכדות המשרתים בצה"ל, וכן במסגרת ביקורים של ועדות שונות. אבל כאשר כל זה קורה ביום אחד, ואנחנו יכולים לאסוף אחר כך את הרשמים, זה מאוד חשוב. תודה רבה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

הודעה למזכיר הכנסת, ואחריו יעלה ויבוא שר המשפטים ויביא לפנינו את הצעת חוק זיכיון ים המלח (תיקוני חקיקה).

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

הצעת חוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (תיקון מס' 8), התשנ"ה–1995, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית; הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (מס' 3), התשנ"ה–1995, שהחזירה הוועדה לענייני ביקורת המדינה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית; הצעת חוק להסדר ההימורים בספורט (תיקון מס' 3), התשנ"ה–1995, שהחזירה ועדת החינוך והתרבות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 98), התשנ"ה–1995, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק יישום חוזה השלום בין מדינת ישראל לבין הממלכה הירדנית ההאשמית, התשנ"ה–1995; הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 19) (מענק חד-פעמי לנכים בדרגת נכות 10%–19%), התשנ"ה–1995; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 19) התשנ"ה–1995; והצעת חוק זיכיון ים המלח (תיקוני חקיקה), התשנ"ה–1995.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת: הצעת חוק מבקר המדינה (סמכויות נציב תלונות הציבור), התשנ"ה–1995, של חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 37) (הגדלת תקופת השירות לניצולי רדיפות הנאצים), התשנ"ה–1995, של חברי הכנסת א' הירשזון, ר' זאבי, ש' יהלום, ד' מגן, ש' עמור, ס' שלום ו' שפי; הצעת חוק לתיקון פקודת אמנות השמן האנגלו-אירניות, התשנ"ה–1995, של חבר הכנסת דוד צוקר; הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 11) (הגבלות על כהונה כדירקטור מקרב הציבור), התשנ"ה–1995, של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

לדיון מוקדם: הצעת חוק עובדי הציבור (הגבלת שכר), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק הערבות (תיקון – הוראות שונות בעניין ערבות של ערב יחיד), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק הגנת הצרכנות (תיקון – סימון טובין בשפת האם), התשנ"ה–1995, מאת חברי הכנסת ת' גוז'נסקי, ה' מחאמיד וס' סלים; הצעת חוק מעונות לנשים מוכות, התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון – הצמדת קצבה), התשנ"ה–1995, מאת חברי הכנסת א' זנדברג ו' עזרן; הצעת חוק השבות (תיקון – זכויות בני משפחה), התשנ"ה–1995, – מאת חבר הכנסת חנן פורת; הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – חובת הודעה על בדיקה רפואית), התשנ"ה–1995, מאת חברי הכנסת י' לוי, י' עזרן וע' עלי; הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון – התפלגות סיעה), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת אליעזר זנדברג; הצעת חוק ניהול משא-ומתן מטעם רשויות שלטוניות, התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק שירותי תיירות (תיקון – חובת ליווי על-ידי מדריך מוסמך), התשנ"ה–1995, מאת חבר

הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (רכישת מניות החברה על-ידי עצמה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק הרשויות המקומיות (נכסים), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק הגבלת נטל המסים, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת שלמה בוחבוט; הצעת חוק חובת הקמת מתקנים ציבוריים, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת שלמה בוחבוט; הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) [נוסח משולב] (תיקון – קביעת שיעור דמי מזונות), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת פני בדש; הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – איסור הצגת מועמדות למשרת ראש רשות), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק הסדר גידול ושיווק ירקות, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת רפאל איתן; הצעת חוק משק הדלק, התשנ"ה-1995, מאת חברי הכנסת מ' פלד, ר' איתן, פ' בדש, ח' דיין וא' זנדברג; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון – פטור מתשלום), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אברהם שפירא; הצעת חוק טיפול חולי הנפש (תיקון – חובת דיווח על אשפוז כפוי של מי שאינו חולה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אליעזר זנדברג; הצעת חוק הבחירות לכנסת (דרכי תעמולה) (תיקון – ביטול הגבלה לגבי מועמדים לכנסת בעת אירועים), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת חגי מירום; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – מענקי לימודים למשפחות חד-הוריות), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – מי לא יהיה מועמד), מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – איסור החזקת כלי ירייה על-ידי לאדם שהוצא נגדו צו הגנה), התשנ"ה-1995, מאת חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (העלאת שיעור הפטור על מענק הון שנתקבל עקב פרישה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת יוסף בא-גד; הצעת חוק בתי-משפט (תיקון – חובת רישום פרוטוקולים), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת יורם לס; הצעת חוק לתיקון סדרי הדין (תיקון – חקירת עדים), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אברהם ורדיגר; הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (תיקון – השוואת מיסוי), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת גדעון שגיא; הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – הגבלה למינוי נציג ציבור), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת יגאל ביבי; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – העברת חבר הכנסת מכהונתו עקב מעשה מביש או עקב העדר יכולת תפקוד), מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק סל קליטה (תיקון), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת עמנואל זיסמן; הצעת חוק איסור חלוקת כרטיסים ללא תמורה, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת רחבעם זאבי; הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – החמרת ענישה ושיפוט מהיר), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת סילבן שלום; הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון – עבר פלילי של מבקש היתר), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת חגי מירום.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה למזכיר הכנסת. כפי שאתם רואים, יש לנו תוכנית עבודה לחקיקה עד לשנת 2500.

הצעת חוק זיכיון ים המלח (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, כבודו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, אני מבקש מהכנסת הנכבדה לקבל בקריאה ראשונה את הצעת החוק המחילה על בעל הזיכיון בים-המלח את הוראות חוק התכנון והבנייה ואת הוראות חוק רישוי עסקים, בשינויים המחויבים מחוק זיכיון ים-המלח, התשכ"א-1961.

מפעלי בעל הזיכיון פעלו שנים רבות בהנחה שהחוקים הנזכרים אינם חלים עליהם. עם השנים הוכר הצורך להחיל את החוקים הנזכרים על פעילותו של בעל הזיכיון. במקרה מסוים אף פסק בית-משפט מחוזי בבאר-שבע, שיש מקום להחיל את חוקי התכנון והבנייה על מפעלי ים-המלח, והנושא עדיין נמצא בדיון משפטי.

ואכן, בשנת התשנ"ד חוקקה הוראת שעה שבאה להסדיר עבודות מסוימות בתחום הזיכיון. אותו חוק הטיל על הממשלה להסדיר באורח קבע את היקף תחולת חוק התכנון והבנייה על בעל הזיכיון. כאמור, הצעת החוק שאנו מגישים עתה באה לממש התחייבות זו. בתחום התכנון והבנייה מוחלים דיני התכנון והבנייה במלואם על בעל הזיכיון, והשוני הוא במתחם השיקולים שמוסדות התכנון השונים אמורים לשקול, כמפורט בסעיפים 255ג, 255 ו-255ז להצעת החוק המונחת בפניהם.

בתחום הזיכיון אמורים גופי התכנון להביא בחשבון את עובדת קיומו של הזיכיון, לצד שמירה על ערכי טבע, נוף, בריאות ואיכות הסביבה. באשר לרישוי עסקים, מוצע להחיל על בעל הזיכיון את מכלול החקיקה בנושא, ועם זאת לאפשר לו תקופת הסתגלות של כמה שנים, שבמהלכן יגדירו הרשויות הנוגעות בדבר את רשימת הדרישות הנוגעות לרישוי עסקים, שבהן יהיה על עסקי בעל הזיכיון לעמוד, כדי שתוקף רשיונם לא יפקע.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

באיזו מידה יש בחוק הזה התייחסות לאיכות הסביבה? אני מבין שהיה על כך ויכוח בממשלה, אך לא ברור מה היתה התוצאה.

היו"ר ש' וייס:

מכיוון שכבר היתה הפסקה קלה, אנחנו צריכים לעשות מאמץ עליון לסיים את הדיון הזה עד השעה 18:00, אתם יודעים למה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הקושי בעת הכנת החוק היה למצוא איזון נאות: מתן אפשרות לבעל זיכיון הפועל על-פי חוק של הכנסת לממש את זכויותיו על-פי הזיכיון, וזכויותיו הרי הן לכרות את המחצבים, את המינרלים, מים-המלח; עם זאת, לא התכוונו – כך נראה לנו – לתת לאותו בעל זיכיון את השליטה המלאה בתחום מסוים של ארצנו ומדינתנו. לא התכוונו לפטור אותו מתחולת חוקים מסוימים, כמו חוקי תכנון ובנייה

ורישוי עסקים, וזאת מלכתחילה. אלא שנראה היה לבעל הזיכיון, שהוא יכול לפעול על-פי האינטרסים הכלכליים שלו ולהגשים את מטרות הזיכיון על-פי חוק, כאשר הוא עצמו דואג לאותם אינטרסים שהתכוונו לדאוג להם, על-פי חוק התכנון והבנייה.

אנחנו חיפשנו בהצעה את האיזון הנכון, כך שמצד אחד בעל הזיכיון יוכל לממש את הזיכיון שלו – אבל במגבלות שנראות לנו מתחייבות מאותם אינטרסים של שמירת הבריאות ושמירת איכות הסביבה.

למשל, אם נעיין ביחד בסעיף 255ג נראה שכתוב: "מוסד התכנון ידון בתוכנית או בבקשה להיתר שעניינה הקרקעות החכורות או ים-המלח". "הקרקעות החכורות או ים-המלח", זה ממש תחום המפעל. אלה הן האדמות שעליהן עומד מפעל ים-המלח. שם יאפשר המוסד לבעל הזיכיון לפעול על-פי הוראות חוק הזיכיון ושטר הזיכיון ומימוש זכויות על-פיהם.

לכן, צריך להבין שהמפעל נועד קודם כול למימוש הזכויות, ועל כן שם צריך לתת לשיקול הזה משמעות רצינית. אבל המוסד בתור מוסד תכנון רשאי להתנות תנאים סבירים בנסיבות העניין כדי למנוע פגיעה בסביבה ומפגעים בריאותיים. מוסד תכנון – כפי שכתוב בהמשך – צריך להעדיף קודם הטלת מגבלות על מפעלי ים-המלח, לעמוד על יישום המגבלות, ורק אם התנאים והמגבלות לא מסייעים, רק אז צריך להגיע לכלל צו סגירה או לנקוט אמצעים שימנעו מבעל המפעל את היכולת לממש את הזיכיון. נאמר עוד: "מוסד תכנון לא ימנע בהחלטותיו מבעל הזיכיון אפשרות סבירה לממש את הוראות חוק הזיכיון". השיקול צריך להיות כזה, שהוא יוכל לממש את הזיכיון, אבל צריך להביא את זה לכך. זה לא בא לפטור, זה לא בא לבטל את זכויות השרים על-פי חוק רישוי עסקים או הרשויות המוסמכות לפי חוק התכנון והבנייה, במקרים שבהם יש הפרה בוטה של ההוראות, להשתמש גם בסמכויות שלהם ולהטיל סנקציות מינהליות.

שאלו יהלום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקש.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לגבי איכות הסביבה, אתה רואה את סעיף 255ה. כאן כתוב לגבי הקרקעות השמורות. אני רואה שכותרת השוליים לא הבחינה כראוי. סעיף 255ג מדבר על קרקעות חכורות של ים-המלח. סעיף 255ה דן בקרקעות השמורות. הקרקעות השמורות הן מרחב קרקעות רציני, שהוא מעבר לתחום המפעל, אבל על-פי חוק זיכיון ים-המלח יש שם זיכיון למפעל במקרה הצורך לחפור באר מים או להביא חומרים מסוימים שהם חיוניים למפעל. כאן נתנו עדיפות בולטת לשיקולי איכות הסביבה ולשיקולים של רישוי עסקים. אמרנו: "מוסד תכנון ידון ויחליט בתוכנית או בבקשה להיתר, שעניינן

הקרקעות השמורות, במגמה לאפשר לבעל הזיכיון לפעול על-פי הוראות חוק הזיכיון ושטר הזיכיון ומימוש זכויות על-פיהם תוך שמירה על איכות נאותה של הסביבה ומניעת מפגעים בריאותיים וסביבתיים". נתנו כאן שוויון גמור באינטרסים, כך שאין כל עדיפות למפעל, כפי שהיא משתקפת בהוראות סעיף 255ג.

בסעיף 255ז, כשמדובר בקרקעות השמורות, במידה שהן הפכו או הוכרזו לרשות גנים לאומיים או רשות שמורות טבע, נתנו לאותן רשויות את זכות ההכרעה לגבי השימוש בקרקע הייעוד כדי שיהיה תואם את השיקולים, שוב, תוך ניסיון שלא לפגוע ביכולת של בעל הזיכיון לממש את הזיכיון.

שאלו יהלום (מפד"ל):

מדוע השר לאיכות הסביבה מתנגד?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני חושב, עם כל הכבוד, שעמדתו של השר לאיכות הסביבה מובנת מבחינה זו שהוא מבקש לשמור על האינטרסים של איכות הסביבה ללא כל איזונים וללא כל פשרות. מבחינתנו – כשר לאיכות הסביבה, במידה שהוא רואה את האינטרס הזה לפניו, הוא אומר, אני אינני רוצה כל הטיה, והייתי אומר – כל מחווה כלפי בעל זיכיון.

כנגד זה, אתה לא יכול להתעלם מכך שכאן המדינה נתנה למישהו מסוים – לא חשוב מי הוא, כי בעלי הזיכיון יכולים גם להתחלף – זכות מסוימת על-פי חוק. לא ייתכן לטרפד את בעל הזכות הזאת ולמנוע ממנו על-ידי כך שיעלו דרישות שאולי תיראנה מרחיקות לכת, בלי לראות את האיזון הטוטלי של העניין.

לכן, לדוגמה, בחוק רישוי עסקים – סעיף 20א, הסעיף האחרון בהצעת החוק, אומר: "לא יוצא צו הפסקה מינהלי נגד בעל הזיכיון בעניין עסק הטעון רישוי בשטח הזיכיון אלא אם כן אושרה הוצאתו על-ידי הממשלה או ועדת השרים מטעמה". מה הכוונה? לפי תיקון שעשינו לאחרונה בחוק, רשאי, נניח השר לאיכות הסביבה או שר הפנים, להוציא צו הפסקה מינהלי לעסק שאינו מכבד את הדרישות והתנאים; במקרה זה, נניח דרישות למען שמירת איכות הסביבה. באנו למסקנה שלתיקון יש מקום, אבל לא התכוונה הכנסת ולא התכוונו אנחנו, שגם אם מפעל אינו ממלא אחר תנאי, שר יכול להפסיק בצו את פעילותו הכוללת של אותו מפעל, גם אם הוא נהנה מזיכיון. לא שללנו מהשר את סמכותו, גם לא מהשר לאיכות הסביבה, אבל אמרנו, אם מדובר על סגירת מפעל בעל זיכיון כמו מפעלי ים-המלח או חברת החשמל – ודאי שיש לזה השלכות רציניות. יש לזה השלכות לא רק כלפי בעל העסק או בעל המפעל. יש לזה השלכות על הכלכלה. יש לזה השלכות על פיטורי מאות עובדים. יש אפשרות שכל המדינה תישאר בחשכה, שלכל המפעלים לא יהיה זרם חשמל.

אמרנו שהצו הזה שמוציא השר, וסמכותו להוציא לא נשללה, טעון אישור הממשלה או ועדת שרים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

איפה יש הגדרה של ועדת שרים?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, השאלות שלך מאוד חשובות ואני מאוד אוהב את הדיון הזה. יש היום נסיבות מיוחדות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

את ועדת השרים תמנה הממשלה. או הממשלה כולה או ועדת שרים מטעמה תשקול את כל ההיבטים. מובן שהיא תעמוד על דרישות החוק, מובן שהיא תבקש לשמור על השיקולים של איכות הסביבה והבריאות, אבל עם זאת היא גם תראה את מכלול השיקולים לפנייה ותחליט, או לפחות תדע על הפועל היוצא של הוצאת הצו.

חברי הכנסת, הרבה מחשבה הושקעה במציאת האיזונים כדי שהם יתקבלו. מי שניסח ומי שהכין את ההצעה הרחיק לכת, לפי דעתי, בהביאו בחשבון גם את השיקולים של איכות הסביבה ושמירה על בריאות הציבור, גם בהקשר של אותו מפעל, מפעלי ים-המלח.

אני מבקש להצביע בעד הצעת החוק ולהעביר אותה לוועדה, ואין ספק שבועדה יוכלו חברי הוועדה וחברי הכנסת לדון בכל ההיבטים ולשמוע את כל הצדדים הנוגעים בדבר, כפי שוועדות הכנסת נוהגות לעשות במקרה כגון זה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר המשפטים.

חברי הכנסת, אני סוגר את רשימת המשתתפים בדיון. רשומים 26 חברי כנסת. שלוש דקות לכל משתתף בדיון. נקפיד על הזמן. אני מזמין את חבר הכנסת עובדיה עלי; איננו. אני מזמין את חבר הכנסת עוזי לנדאו. אחריו – חבר הכנסת יוסף ונונו; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אבי יחזקאל; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת חגי מירום. אנחנו לא מעבירים מקומות, מי שלא יהיה כאן לא יוכל להשתתף בדיון.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מה כבר אפשר לומר בשלוש דקות על חומרתה של הצגת הצעת החוק בפני הכנסת? לפני זמן לא רב הביאה הממשלה הצעת חוק אחרת על חוק זיכיון ים-המלח, וכבר אז היה החיפזון מן השטן, וכבר אז בא השר, ואחרים, ואמרו: אם לא תעשו את זה, לא יהיה חשמל, אנשים ייזרקו במאותיהם מהעבודה ומפעל גדול ירד לטמיון.

ברוח הימים האלה – אני שמח ששר המשפטים לא אמר כאן, שאם לא יאושר החוק הזה, בתוך שלוש עד שבע שנים תהיה למדינת ישראל מלחמה עם סוריה. כבר שמענו דברים כאלה במקומות אחרים.

אדוני השר, מטרת הצעת החוק החדשה היא לשחרר מרישוי עסקים את מפעלי ים-המלח. ועם כל הכבוד שאני רוחש למפעלים האלה ולתרומתם החשובה, ובמיוחד לעבודה הגדולה שעושים העובדים העובדים דווקא שם, ואני מסיר את כובעי בפניהם, בפני כשרונם וחריצותם – אי-אפשר לקבל את המהירות הזאת; אתמול הביאה הממשלה בקשה, והיום כבר מבקשים להעביר את הצעת החוק הזאת. הרצון להפריט והחיפזון מן השטן הם, כשם שהמהירות שבה הממשלה נוהגת בכל מה שקשור להפשרת הקרקעות במדינה ולהעברת חוק הול"לים, ולבניין וריצוף הארץ הזאת בבטון מקצה אל קצה, משבשת ופוגעת קשה באיכות החיים ובאיכות הסביבה ובאיזונים שבין האדם, הטבע והצומח. קשיים גדולים יהיו במדינה כתוצאה מגישה כזאת.

רק לפני כמה חודשים, בהצעת החוק הקודמת, סוכם ודובר ונאמר שתהיה פשרה. דובר על כך שתקום ועדה שתבחן את כל הדברים המיוחדים של מפעלי ים-המלח, ויראו כיצד הדברים האלה כולם מסתדרים עם הבקשה שלנו להשיג איזון בין אדם לטבע. אבל התוצאה היא, שהתקיימו עם הצוותים האלה בסך הכול מעט פגישות, כארבע פגישות. ואין לפגישות האלה שום תוצאה של ממש.

לאנשי איכות הסביבה יש טענות על בעיות זיהום קשות שהולכות ונוצרות, ויש טיפול אטי עד אפסי בבעיות האלה. מצד שני, אנשי איכות הסביבה ואנשים נוספים אומרים, שמפעלי ים-המלח משתמשים בצוותים המשותפים שהוקמו על-ידי הוועדות האלה כדי לטפל בסוגיות סביבה שונות ובבעיות זיהום שונות כעלי תאנה, כדי להראות שנושא איכות הסביבה חשוב להם, וכי הם עובדים בשיתוף עם המשרד. מפעלי ים-המלח נמנעים ממתן כל מידע סביבתי ומעריכת סקרים, ובהעדר מידע כזה ומשום שאין עורכים סקרים, גם אין צורך להכין ולעבד סקרים נוספים כדי שהללו יוכלו לשמש בסיס טוב יותר לקבלת החלטות.

אני רואה שהצורך להפריט הוא הלוחץ את הממשלה ללכת קדימה. אני סבור, שככל שהצורך להפריט הוא חשוב, הוא איננו מצדיק את העובדה שעושים פלסטר את השיקולים של איכות סביבה. אני סבור, שאם נמשיך בדרך הזאת, נגיע להפקרות הסביבה, הפקרות של תנאי סביבה.

אני קורא לכבוד השר לקחת את הצעת החוק הזאת חזרה לממשלה, לעבד אותה באופן מסודר יותר, ולהגיע גם עם העובדים לסיכומים הקשורים בהפרטת המפעל. לעובדים שם יש קשיים גדולים. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף ונונו. חבר הכנסת אברהם יחזקאל. חבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת מאיר שטרית. חבר הכנסת משה גפני. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כחבר הקואליציה מוטלת עלי חובה להצביע עם הממשלה, אבל לצערי לא אוכל להצביע בעד החוק הזה, ולו גם מפני ששנים רבות, אני מרשה לעצמי לומר את זה כאן, אני חבר בחברה להגנת הטבע וחרד לאיכות החיים שלנו במדינה הזאת, לבריאות הסביבה. על הרקע הזה אני באמת לא יכול להבין כיצד יכולה חברה, חשובה ומכובדת ככל שתהיה, בעצם לבקש להעמיד את עצמה מחוץ לחוק.

הרי העיקרון הטבעי והברור הוא, שמדינה מחוקקת חוקים, בין שזה חוק התכנון והבנייה, בין שזה מה שעומד כאן לפנינו, חוק רישוי עסקים, והחוק חל על כולם, לטוב ולרע. וזאת כבר הפעם השנייה שהכנסת נדרשת לאפשר לחברה להוציא את עצמה מחוץ לחוק. ושוב, אני מסיר בפניה את הכובע על ההישגים הכלכליים שלה, ובפני העובדים שלה, שעובדים בתנאים קשים מאוד. כל התשבחות. אני קורא בתשומת לב גם את הדוחות של החברה שאני מקבל. אבל היא לא יכולה לבוא ולבקש להוציא את עצמה מחוץ לחוק, כאשר בעצם הימים האלה פנתה החברה להגנת הטבע בעתירה לבג"ץ כדי למנוע נושא מסוים שקשור למטען פריקה באשדוד. רישוי העסקים אינו נוגע רק לאזורי מדבר, שאולי מעטים גרים בהם, אלא גם לכל השינוע ולכל מה שקורה בנמל הקצה של התוצרים של החברה.

כל מי שחרד לבריאות הסביבה ורוצה לתת סמכויות לשרים הנוגעים בדבר כדי שיוכלו להוציא את הצווים המתאימים בשביל למנוע פגיעה בבריאות הסביבה, פשוט אינו יכול לתמוך בחוק הזה. ואני, אדוני היושב-ראש, לא אצביע בעדו.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת יורם לס. אני מזמין את חבר הכנסת שאול יהלום. בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לחוק הזה יש שני היבטים: האחד הוא שזה חוק שנועד להאיץ את ההפרטה. לזה אינני רוצה להתייחס כרגע, יש פנים לכאן ולכאן, האם יש להפריט מפעל כמו מפעלי ים-המלח או אין להפריט מפעל לאומי כה חשוב. המישור השני של החוק הזה עוסק באיזון שבין איכות הסביבה והטבע לבין הצרכים הלאומיים הכלכליים של מדינת ישראל על-פי הזיכיון. בעניין זה אני מברך על החוק, על שמצא את האיזון הנכון בין הגישה הדוגלת ביפי הטבע ובאיכות הסביבה מעל לכל ערך אחר לבין הגישה שאומרת, שגם אם חשוב הדבר, וגם אם הדברים מאוד חיוניים, הרי במקום שצריך להתפשר עם ערכים חשובים לא פחות, יש להתפשר.

בעניין זה אני רוצה לומר, שהרדיפה הזאת, המחלה הזאת, הפסיכזה הזאת בעניין איכות הסביבה, הכניעה הזאת לכל דבר שקשור בטבע וביפי הטבע ובאיכות הסביבה, יכולות להביא לידי אבסורדים שכל אוזן השומעת, אם היא אוזן יהודית וציונית, תרעש מהם. ואני מתכוון לנושא מאוד מאוד כאוב, שהקדים אותי והעלה אותו בציבור חברי לסיעת המפד"ל חבר הכנסת יצחק לוי.

אני מחזיק בידי חוברת שנקראת "ארץ וטבע", החוברת האחרונה. זו חוברת היוצאת מטעם עמותה שדוגלת באיכות הסביבה והטבע, אבל בתמיכה של רשות שמורות הטבע. כתוב: בסיוע רשות שמורות הטבע. ורשות שמורות הטבע היא גוף מדינתי, גוף לאומי.

והנה, החוברת הזאת באה ועוסקת במה שיהיה בעוד כמה עשרות שנים. הרי מדינת ישראל גדלה, עם התרבות האוכלוסייה היהודית ושאר האוכלוסיות. אם האוכלוסייה היהודית גדלה, הרי זו תהיה ארץ צפופה. אם היא תהיה ארץ צפופה, הדבר יפגע באיכות הסביבה, בנוף, בטבע. אומר כאן עורך החוברת, ומחרה מחזיק אחריו מנכ"ל רשות שמורות הטבע, ואני קורא משפט אחד: "הדרך היחידה שנותרה לנו במדינת ישראל להתמודדות עם הגידול בצפיפות, למי שחושש מפגיעה ללא תקנה בנופי הארץ, היא להקטין את קצב גידול האוכלוסייה".

זאת אומרת, בריש גלי באה עמותה הנתמכת על-ידי רשות שמורות הטבע ואומרת דבר פשוט: אם אתה לא רוצה שתהיה אוכלוסייה רבה במדינת ישראל, אם אתה לא רוצה צפיפות ופגיעה באיכות הסביבה, תבוא ותוציא עכשיו הסברה, הנחיות, אמצעי מניעה, איך להאט את קצב הילודה במדינת ישראל. ובינינו לבין עצמנו – הרי אנחנו יודעים כמה אנחנו משתדלים לעשות הפוך, כמה הקצב הוא אטי, לפחות בכל מה שאמור באוכלוסייה היהודית, וכמה אנחנו חוששים מבעיה דמוגרפית. אם כן, אותו קצב שאנחנו בוכים עליו, שאנחנו מצטערים עליו, גם אותו צריך להאט לפי הגישה של רשות שמורות הטבע, מנכ"ל עורך החוברת הזו, "ארץ וטבע".

לכן, אני רואה שאנחנו מגיעים לאבסורד נורא, לרעיון שפוגע ביהדות, שפוגע בעם היהודי, שפוגע בציונות, שפוגע בהתיישבות. במה הוא לא פוגע? כמובן, הוא לא פוגע באיכות הסביבה והטבע. חובה עלינו להדגיש, שהערך הזה נכון בתנאי שהוא משתלב ומאוזן עם ערכים חשובים אחרים. ברגע שהוא מתנגש אתם, הוא צריך להכפיף את עצמו ולא הערכים האחרים צריכים להכפיף את עצמם אליו. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת שאול יהלום.

אני מזמין את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי; איננה. חבר הכנסת חיים דיין – איננו. חבר הכנסת גדעון שגיא – איננו. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו. חבר הכנסת יוסף עזרן – איננו. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – איננו. כעת אני מזמין את חבר הכנסת יוסף בא-גד. אדוני, בבקשה, גם כן באותו נושא: הצעת חוק זיכיון ים-המלח (תיקוני חקיקה), בקריאה ראשונה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, לפני שאדבר על חוק זיכיון ים-המלח, אי-אפשר היום שלא להזכיר את הטרגדיה שקרתה לעם ישראל.

אני חוזר כעת מארבע לוויות של קדושים בהר-הרצל; הקדושים, השם ייקום דמם. מי שהיה שם, ולצערי כמעט שלא היו חברי כנסת, מי שראה את הטרגדיה, מי שראה את אמו של דני טרשווילי, שניסתה לקפוץ לקבר במקום בנה, והיא צעקה: "בני, בני, מי ייתן מותי תחתך", לא יוכל לשכוח את המראות המזעזעים.

אני חושב שאי-אפשר לעבור לסדר-היום. אומנם ביקשו שנחכה עד מחר בהצבעת אי-אמון, אבל אי-אפשר לעבור לסדר-היום בלי לדרוש תגובה מיידי.

בינתיים, ארשה לעצמי להציע לצה"ל הצעה פשוטה: עד שנפתור את הבעיה, יועברו תחנות ההסעה ובמקום שיהיו ב"בניני האומה", למשל, יהיו במחנה "שנלר"; במקום שיהיו בבית-ליד, יועברו למחנה הצבאי הסמוך לבית-ליד. לא לתת להם טרף קל. ראינו שהיה פיגוע ב"בניני האומה", ראינו מה שקרה אתמול בבית-ליד.

אנא, שלטונות צה"ל, חשבו על כך, להעביר את תחנות ההסעה לבסיסים, כדי שלא נהיה טרף קל.

אני אומר: ארץ ארץ, אל תכסי דמם, ואל יהי מקום לזעקתם.

שאול יהלום (מפד"ל):

זאת ההצעה של סיעת מולדת, להחביא את צה"ל במחנות?

יוסף בא-גד (מולדת):

לצערי. למה אתה מסכים שניסע במכוניות משוריינות במדינת ישראל? הערבים נוסעים חופשי חופשי ללא שריון, ואנחנו מתחבאים מאחורי זכוכיות משוריינות ומאחורי רשתות. אני מתנגד גם לזה. אבל בינתיים, ואמרתי זאת, עד שימצאו פתרון לטרגדיה, בינתיים לא לתת להם טרף קל.

אני אתמוך בחוק זיכיון ים-המלח של הממשלה משתי סיבות: קודם כול, החוק מאוזן. לפי התרשמותי האישית, קראתי, בדקתי, מוצע איזון הבא לגשר בין אינטרסים מתנגשים אפשריים. נקודת האיזון משתנה בהתאמה בין הקרקעות החכורות לבין הקרקעות השמורות. רק חבל ששר המשפטים איננו כאן כדי לענות לי מי קבע מה הן הקרקעות השמורות. האם אפשר לסמוך על מי שקבע מה הן קרקעות שמורות? אבל אם קבעו מה הן קרקעות שמורות, ואם נקבל הסבר, אני מציע, יש פה שני קצוות: מצד אחד, יש לתת לכלכלת המדינה להתפתח. מצד שני, צריך לשמור על איכות הסביבה.

יש לי הרושם שקצת חורגים יותר מדי בענייני איכות הסביבה. מה שציין קודמי, חבר הכנסת שאול יהלום, ההצעה החצופה והנבזית – להפסיק ריבוי יהודים בארץ כדי שלא לפגוע באיכות הסביבה. חתולים – כן, כלבים – כן, אבל להפסיק ריבוי של ילדים כדי שלא לפגוע באיכות הסביבה.

בגלל ההצעה הזאת, מאחר שהחוק מאוזן, ובגלל ההצעה של החברה להגנת הטבע נגד ריבוי טבעי, אני אצביע הפעם עם הממשלה.

שאול יהלום (מפד"ל):

רשות שמורות הטבע.

יוסף בא-גד (מולדת):

סליחה, רשות שמורות הטבע, לא החברה להגנת הטבע, שבראשה עומד יוסי לשם, שאני מעריץ אותו. רשות שמורות הטבע. תודה על התיקון.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת יוסף בא-גד. חברת הכנסת נעמי חזן – איננה. אני מזמין כעת את חבר הכנסת יעקב שפי; איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה, אדוני.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאחר שזו הפעם הראשונה שאני עולה לנאום לאחר הפיגוע הקשה והנתעב, אני רוצה בהזדמנות זו לשלוח את תנחומי למשפחות השכולות ואיחולי החלמה מהירה לפצועים.

אני רוצה לציין, כפי שגם ציינתי באמצעי התקשורת, וכפי שנאמר על-ידי נציגי המגזר הערבי בכלל, לרבות נציגי הרשות הפלשתינית, שמעשה נפשע ונתעב זה לא רק פוגע בתהליך השלום, אלא נוגד את הערכים של הערבים, של הפלשתינים ושל המוסלמים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

שיעשו משהו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני לא רואה שום מקום אפילו להתווכח אתך, חבר הכנסת מיקי איתן. אני רק רוצה לציין, שהפתרון והתרופה – – –

היו"ר ר' אדרי:

בוא נשאיר הכול למחר. אני מבקש.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הפתרון והתרופה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא מדבר מחר או עכשיו?

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, אפשרתי גם לאחרים לדבר לפני כן. אם מביעים תנחומים, צריך לאפשר זאת ובזה נגמר. למה להתווכח?

טלב אלסאנע (מד"ע):

הפתרון, התרופה זה לקדם את תהליך השלום על מנת לשים קץ למעשה העגום של המאבק, של העימות.

מיכאל איתן (הליכוד):

תנחומים בלי מעשים הם הונאה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זה הפתרון.

עוזי לנדאו (הליכוד):

להילחם עד מוות על האדמות.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הפתרון הוא בקידום תהליך השלום. אנחנו מדברים על שלום כאילו המשא-ומתן הסתיים, וכאילו נחתם הסכם שלום, וכאילו אנחנו בשלב של שלום בין מדינת ישראל לבין הפלשתינים. המצב לא כזה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, יש לך רק עוד דקה וחצי.

טלב אלסאנע (מד"ע):

עוד אין שלום. הכיבוש עוד קיים. יש רק משא-ומתן לקידום תהליך השלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

תגיד להם לנקוט מעשים. תגיד לרשות הפלשתינית שילכו הלילה ויאסרו ויכניסו לבתי-סוהר את כל הטרוריסטים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

חבר הכנסת מיכאל איתן, הם יודעים היטב מה הם צריכים לעשות. אתה לא צריך לתת להם הוראות והם לא צריכים לשמוע ממך הוראות.

מיכאל איתן (הליכוד):

טלב אלסאנע (מד"ע):

הם יודעים מה הם צריכים לעשות, והם דואגים לשלום יותר ממך. הם מעוניינים בתהליך השלום יותר ממך, הם מעוניינים לקדם את התהליך הזה יותר ממך. אתה מצביע נגד והולך בהפגנות להסית ולרקוד על הדם של החיילים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

היו"ר ר' אדרי:

סליחה. חבר הכנסת טלב אלסאנע, אפשרתי לך לומר כמה מלים של תנחומים. אני מבקש להתייחס לחוק.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, לעניין הצעת החוק אני רוצה לציין, שלא אחת משתמשים בהכרזות על שטחים מטעם רשות הגנים הלאומיים בצורה צינית, בצורה שרירותית ולא עניינית. זה קורה במיוחד במגזר הערבי. ליד יישובים רבים, אם זה בעין-חוד ואם בבית-ג'ן או ביישובים ערביים בנגב, מכריזים על השטחים הסובבים את היישוב כעל אזורי שמורת טבע או גנים לאומיים, ובעקבות זאת מפקיעים את האפשרות לקבל שטחים לבנייה ציבורית לזוגות צעירים ומגבירים את מצוקת הדיור באותם יישובים. רק לאחרונה הוכרזו כ-20,000 דונם כשמורת טבע, על מנת לנשל את התושבים הערבים הבדואים בנגב מהאדמות שלהם ולשלול מהם אפשרות להקים יישוב באותו שטח.

מאחר שהחוק המוצע נותן סמכות רחבה, כוח עצום בידי רשות הגנים הלאומיים, אני אצביע נגד הצעת החוק הזאת.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת טלב אלסאנע.

חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה, אדוני. שלוש דקות לרשותך בנושא הצעת חוק זיכיון ים-המלח.

מיכאל איתן (הליכוד):

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת מיקי איתן, אני מבקש להפסיק את השיחה. חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני מבקש לשבת. סיימת את דבריך. חבר הכנסת טלב אלסאנע, זה לא מוסיף דבר וחצי דבר, אתה יודע זאת יפה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חזרתי מהר-הרצל מאחת ההלוויות שהיום השתתפנו בהן, חלקנו. מה אגיד ומה אומר, אדוני היושב-ראש, יום נורא לעם ישראל. יום נורא. הוא נורא לא רק משום שהקורבנות נפלו בפיגוע מזעזע ומזוויע כזה, אלא משום שאנחנו לא רואים דרך שהממשלה הזאת יכולה להציג לפני התושבים של מדינת ישראל, לא בתחום הביטחוני, לא בתחום הכלכלי, לא בתחום החברתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אמרנו שהיום לא עוסקים בזה.

רון נחמן (הליכוד):

מחר, כשיתקיים הדיון, נתייחס לכך.

אדוני היושב-ראש, החוק המונח על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה בא לחזק את הכלכלה הישראלית על-ידי ניצול נכון של מאגר ים-המלח ואזור ים-המלח. בזמנה דנו כאן בהצעה שהיתה בנויה לתקופת זמן מוגבלת, כדי לראות כיצד יידון הנושא בוועדות המקצועיות ואיך יובא איזון בין שני תחומים – הפיתוח של מפעלי ים-המלח, שחייב להיעשות במציאות הכלכלית העולמית, והצורך בשמירה על הסביבה בהתאם למדיניות ובהתאם לרצון של נאמני איכות הסביבה.

אדוני היושב-ראש, בטרם עליתי לדון שאלתי את שר האוצר כיצד יבטיח החוק הזה את שני הדברים. אמר לי שר האוצר: תקום ועדה משותפת לוועדת הפנים ולוועדת הכספים, על מנת שביחד יבחנו שני ההיבטים, האיזון בין שני התחומים – הכלכלה ואיכות הסביבה.

לאחר שקיבלתי את התשובה הזאת, אדוני היושב-ראש, אני אתמוך בהצעת החוק בקריאה ראשונה, על מנת לדון באופן רציני בוועדה, מתוך שמירה גם על צורכי הרבים בכיוון של איכות הסביבה, אבל גם על צורכי המשק והפרנסה ופיתוח אזור הנגב ואזור ים-המלח באמצעות מתן תנאים מיוחדים למפעלי ים-המלח.

אדוני שר האוצר, אני רוצה לומר לך, שלא די בשני הדברים הללו. נכנס עכשיו גם השר לאיכות הסביבה, השר יוסי שריד. מה החשש שלנו? אם יהיה תקדים במפעלי ים-המלח, מחר יביאו לכנסת כל אתר ואתר במדינה ויאמרו: גם זה חשוב כלכלית, גם על זה צריך לשמור, צריך לתת פתרון כלכלי. לכן הנושא התקדימי, אדוני השר שריד – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

ואחר כך יבכו על איכות הסביבה...

רון נחמן (הליכוד):

אני יושב-ראש איגוד ערים לאיכות הסביבה של השומרון, שאחראי למים ששותים תושבי תל-אביב. מחר יגידו שמבחינה כלכלית צריך לוותר, ותושבי תל-אביב ישתו מים לא טובים.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

מצביעים ובוכים.

רון נחמן (הליכוד):

נוח לי שיושבים כאן שני השרים משני קצות השולחן, ואני אומר לשניכם, אדוני השר לאיכות הסביבה ואדוני שר האוצר, במסגרת הדיונים בוועדה לקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית אשמור על שני מרכיבי האיזון, גם על הצד הכלכלי וגם על הצד של איכות הסביבה, מתוך כוונה שלא יהיה בכך תקדים לאזורים אחרים.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת רון נחמן, תסלח לי. אני לא רוצה לפגוע בך, חס וחלילה, אבל ראינו אתכם במחזור הקודם, ראינו איך נהגתם. אין מדינה בעולם שנותנת 3% משטחה לאנשים פרטיים ואומרת להם: תעשו שם כבתוך שלכם עם חוק מיוחד. אין דבר כזה בעולם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה יודע מה הפתרון, צריך להגדיל את שטח המדינה, ואז יהיה רק 1%.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני השר לאיכות הסביבה, אתה אומר ש-3% משטח המדינה ניתנים למפעל ואין דוגמה לכך בעולם. אני מציע שבדין בוועדה נבחן את התקדימים ונטפל בכך. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה. שלוש דקות לרשותך, אדוני. אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברי הכנסת, אני רוצה קודם כול להודיע שאני תומך בחוק. אני חושב שבדברי הפתיחה שלו נימק שר המשפטים פרופסור דוד ליבאי בצורה משכנעת ביותר למה צריך להצביע בעד החוק. ראשית, קיים איזון בין צרכי איכות הסביבה, שהשר יוסי שריד נותן להם ביטוי – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת רענן כהן, אל תכעס עלי, אבל תלמד את החומר.

רענן כהן (העבודה):

אני מכיר את הוויכוחים שהיו, ובחלק מהדברים תמכתי בכך.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אם זה חוק שאין בו כלום אלא דבר רגיל, למה צריך חוק מיוחד?

רענן כהן (העבודה):

מכיוון שהבעיה מיוחדת. אם אנחנו הולכים למהלך מסוים, הבעיה מיוחדת.

עוזי לבדאו (הליכוד):

חוק חדש, למה לתקן אותו?

רענן כהן (העבודה):

חוק חדש כי יש בעיות מיוחדות. אם אנחנו רוצים ללכת להפרטה, אנחנו חייבים לעשות את החוק הזה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אלה שבאים מאמריקה לא יודעים מה זה חוקי איכות סביבה...

רענן כהן (העבודה):

כדי לנצל את הזיכיון שיש למפעלי ים-המלח, חשוב מאוד להחליט, שנחיל את חוק התכנון והבנייה וחוק רישוי עסקים, יחד עם התחשבות בכך שאנחנו מדברים על מפעל מיוחד עם בעיות מיוחדות, עם נושאים בעייתיים מיוחדים.

לפי הערכתי, בדרך שבה אנחנו הולכים נעשה הכול כדי שלא לפגוע בעובדים, ונוכל לקדם את ההפרטה, שאינה מתקדמת בצורה כל כך טובה. אני מאמין באמונה שלמה, שאם נקבל את החוק הזה נוכל לקדם את ההפרטה בצורה הרבה יותר טובה, הרבה יותר נכונה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

בדיוק להיפך. עם החוק הזה לא תהיה הפרטה. משקיע אמריקני לא יקנה את זה.

רענן כהן (העבודה):

אני מעריך שכן יקנה את זה. אני רוצה להאמין ולקוות, ואני רוצה לפנות לכל חברי הבית להצביע בעד החוק, לתמוך בחוק. אני חושב שהוא יחולל שינוי מהותי באחד התחומים החשובים ביותר של החברה במדינת ישראל. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת רענן כהן. אני מזמין כעת את חבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה, אדוני.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו מדברים כרגע על חוק שבא בסופו של דבר להסדיר דברים שונים הקשורים בחוק התכנון והבנייה בכל מה שקשור להפעלתו של פרויקט "כימיקלים לישראל" בים-המלח וכל החברות-הבנות.

אין זה סוד שהחוק הזה בא בעקבות יוזמת הממשלה, אולי הממשלה הקודמת, להפריט את כי"ל, את "כימיקלים לישראל".

"כימיקלים לישראל" עוסקת בניצול אוצרות ים-המלח והאזור שבו היא ממוקמת, אזור הנגב. כל ניצול אוצרות טבע, בהגדרתו, יש בו פגיעה בטבע כפי שהוא נוצר על-ידי הקדוש-ברוך-הוא וכוחות הטבע. ברור שברגע שאתה בא ואומר: אני, כאדם שחי פה, רוצה להתקדם, להתפרנס מהטבע – אתה חייב לפגוע במה שהטבע עשה. אנחנו עושים את זה בכבישים, אנחנו עושים זאת במחצבים, אנחנו עושים את זה בבנייה, אנחנו עושים את זה בעשרות דברים. יש פגיעה גם בחי, גם בצומח. כאן מדובר באוצרות טבע ובניצולם. ברור שצריך לפגוע. השאלה היא – באיזו מידה.

פה מדובר בפרויקט של מיליארד דולר. מי שמנהל אותו הופיע בפני ועדת הכספים ואמר את מה שכולנו יודעים היטב: אם העסק הזה לא יופרט, מדינת ישראל לא תרווה ממנו נחת אלא הוא יהפוך להיות פרויקט בעייתי; במקום להביא רווחים הוא יביא לנו נזקים.

גם ממשלת הליכוד הקודמת וגם הממשלה הנוכחית בדעה שצריך להפריט.

אני מתפלא על כל אלה שמתנגדים לחוק, במיוחד על אלה שמתנגדים לו כבר בקריאה הראשונה. מה זאת אומרת הם מתנגדים לחוק, כאשר עכשיו באים להסדיר בחוק מה שלא היה מוסדר קודם? איך אתם יכולים להתנגד? מה אתם רוצים? אתם אומרים כך, כשהיתה הממשלה – מותר לה לעבור על החוק ואנחנו סומכים על השיקול של הממשלה. אבל כשהיה יזם פרטי – פתאום אתם מתעוררים. לדעתי זה צריך להיות הפוך. אם אדם פרטי פועל בלי חוק, זה בסדר? הוא יוכל לפעול בלי חוק? ממה אתם מפחדים?

לכן, צריך לחוקק את החוק. עכשיו השאלה היא, בתוך החוק הזה – – –

עוזי לנדאו (הליכוד):

חוק שמוציא מחוץ לחוק – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

בבקשה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה חוק שאומר – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

יפה, חבר הכנסת לנדאו. אני מסכים אתך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

בשביל מה צריך את זה? רק לפני חצי שנה, בלי חוק, אמרו שהכול בסדר.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה האלטרנטיבה? חבר הכנסת לנדאו, מה האלטרנטיבה, כשאתה בא כל הזמן ואומר שכי"ל עושה פעולות בניגוד לחוק, שאין חוק ואיש הישר בעיניו יעשה. אתה אומר, זו הממשלה. לה מותר לעשות מעל לחוק?

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא. אז בוא נחוקק חוק.

חבר הכנסת לנדאו, אני מסכים, ואני אומר את זה גם לשר האוצר, שבזמן הדיון בוועדה אנחנו נשב ונעשה את השיקול האמיתי, עד כמה שיש לנו נתונים ביד, והיום אפשר למדוד את זה פחות או יותר בכסף, כמה כסף אנחנו מוכנים לשלם תמורת שימור אתרי הנוף כפי שהם היום, או בלשון אחרת, כמה אנחנו מוכנים לפגוע בנוף על מנת להוציא כסף מאוצרות הטבע.

זו שאלה שיש בה שני קצוות. אפשר לבוא ולהגיד, מדינת ישראל יכולה מחר בבוקר להחליט שהיא מורידה מיליארד דולר מתקציבה, סוגרת את המפעלים – ערכם נאמד במיליארד דולר – ואומרת: למען העתיד, למען שמירת הנוף, אנחנו מקציבים מיליארד דולר. זה בקוטב אחד. מצד שני יכולים לבוא ולומר, אנחנו נותנים לעשות את הכול, ואולי על-ידי זה שנמכור את החברה נקבל לא מיליארד אלא יותר, וניקח את כל הכסף. ואפשר למצוא דרגות ביניים. אבל תמיד צריך לזכור, וזאת הדילמה האמיתית, והיא צריכה להיות לנגד עיני כל אחד שמרים יד – אין הכול. אין להגיד: אני רוצה גם לאזן את התקציב, אני רוצה גם לצמצם את העוני, אני רוצה גם יום חינוך ארוך, גם חוק לחיילים משוחררים וגם לא לגעת בטבע ולא לנצל את אוצרות הטבע.

היום אנחנו עומדים בפני דילמה פשוטה: כסף מול חקיקה להגנת אוצרות הטבע. ככל שהחקיקה תגביל יותר, המדינה תקבל פחות כסף עבור המוצר שהיא מוכרת. עמדתי היא באמצע. אני חושב שבהחלט אסור למשכן את העתיד, אסור לתת יד חופשית.

אני רוצה להזכיר לכולנו, שעדיין יש כתב זיכיון שמגביל את החברה הפרטית. עדיין יש לממשלה מניית זהב, ולמרות כל אלה, בחוק הזה צריך לבוא לידי ביטוי האיזון הנכון: הצורך האנושי בכריית אוצרות טבע אפילו במחיר פגיעה בנוף, ומצד שני לא פגיעה מרחיקה-לכת עד כדי כך שאנחנו משעבדים את העתיד ואת היופי ואת ערכי הטבע בעבור בצע כסף. זה צריך להיות באמצע.

אני חושב שאדם הגון צריך לבוא ולומר היום: נעביר את זה לוועדה, נשמע את המומחים, ננסה לעשות כמיטב יכולתנו כדי לקבל את ההחלטה הנבונה ולחזור עם חוק.

חבר הכנסת לנדאו, מאחר שאני חושב שאתה כזה, אני פונה אליך ואומר: רק אדם שאינו שלם יכול לבוא ולהגיד שהוא לא רוצה שום חוק, והוא ישאיר את המצב כמו שהוא.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת מיכאל איתן. אני מזמין את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אחריו – חבר הכנסת דן תיכון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אי-אפשר לחזור אחורה. עם כל הכבוד, אדוני היושב-ראש – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

– – –

היו"ר ר' אדרי:

סליחה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

נאמר קודם במפורש, שמי שנעדר מפסיד את תורו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

היו"ר ר' אדרי:

סליחה. לא, לא. אני מבקש.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אחר כך יש עוד אנשים שידברו.

היו"ר ר' אדרי:

לא, לא, לא. השאלה במקומה.

דן תיכון (הליכוד):

קראו בשמו. יש לו תור.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה. אני מבקש. השאלה במקומה. חבר הכנסת ויינשטיין ביקש רשות לפני כן לשנות את המיקום שלו. כך אני פועל.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ואם יש עוד מישהו שביקש?

היו"ר ר' אדרי:

לא, לא. יש חברי כנסת שנוספו, חברי הכנסת סילבן שלום ופיני בדש. הרשימה סגורה. רבותי, יש סדר גם בכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

שר המשפטים ד' ליבאי:

תשאיר את זה ליושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

אני אקרא את הרשימה. שאלת השר במקומה. עניתי. רשומים חברי הכנסת דן תיכון, יהושע מצא, סילבן שלום ופיני בדש. זהו. הרשימה סגורה. בבקשה, אדוני.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לא בשמחה – – –

שר האוצר א' שוחט:

הם לא היו ברשימה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה. אדוני השר, זכותם עד זמן מסוים גם להיכלל ברשימה.

שר האוצר א' שוחט:

לא, הם לא היו ברשימה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודיע עכשיו שהרשימה סגורה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נאמר שהרשימה סגורה.

היו"ר ר' אדרי:

מי אמר?

שר המשפטים ד' ליבאי:

יושב-ראש הכנסת שבח וייס הודיע שהרשימה סגורה.

היו"ר ר' אדרי:

יש פה שישה חברי כנסת ולא שניים.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מבקש להעיר, אדוני.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אני חושב ששני השרים שנמצאים כאן עוברים את גבול הטעם הטוב.

היו"ר ר' אדרי:

לא, לא, לא. סליחה. אני מבקש ממך, אדוני. אני לא צריך הגנה. אני לא צריך הגנה.

שאול יהלום (מפד"ל):

לפעמים קורה שבדיונים שלמים על חוק השרים לא נמצאים כאן.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, אני לא צריך הגנה. אני מבקש ממך. אני מודה לך, אדוני.

דן תיכון (הליכוד):

תקרא את סעיף 49.

היו"ר ר' אדרי:

פיני בדש (צומת):

הממשלה לחוצה.

דן תיכון (הליכוד):

נאמר שחבר כנסת שביקש – – – נענים לבקשתו אם הדבר ניתן במסגרת הזמן שהוקצב.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש מכבוד השרים. אני פועל לפי סעיף 49, ואני מבקש לאפשר לי לנהל את הישיבה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ירשה לי אדוני להבהיר עניין אחד. אני שמח על כל חבר כנסת שישנו ומבקש להשתתף בדיון. העניין הוא בכך שנאמר לנו על-ידי כבוד יושב-ראש הכנסת פרופסור שבח וייס, שהיום לוח הזמנים הוא כזה, שהוא מבקש שעד השעה 18:00 נסיים את החוק הראשון, כי ב-18:00 ניועד כאן לאזכרה על אושוויץ וכיוצא בזה. מכאן באו ההערות שלי. אנחנו חישבנו את לוח הזמנים כך, שעד השעה 18:00 נסיים. הוספת שני חברי הכנסת לא תאפשר לסיים. מכאן באה ההערה שלנו, ולא, חס וחלילה, כדי למנוע מחברי כנסת זכות דיבור.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, עד 18:00 נסיים.

שר האוצר א' שוחט:

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, אני לא צריך סיוע. אדוני, אנחנו כבר מבזבזים שש דקות. בשעה 18:00 נסיים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שני השרים המכובדים ביקשו למנוע ממני את רשות הדיבור שקיבלתי בזכות מהיושב-ראש, אף שהם אינם יודעים שאני עומד לתמוך בהצעה שלהם. אני לא מבין את הבהלה.

פיני בדש (צומת):

תחזור בק.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני יודע שלפעמים הם לא רוצים לשמוע אותי, כי הם יודעים שאולי יש השפעה לדברי. אבל אני עומד להצביע בעד ההצעה. מדוע רצו לשלול ממני את זכות הדיבור? זה לא ברור.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, יש לך שלוש דקות. אני מבקש לעמוד בזמן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מבקש לומר, שלא מתוך שמחה ולא למען איכות חיים אני אצביע בעד החוק. יש לנו שר לאיכות הסביבה מאוד דינמי, שקיבל סמכויות בחוק לרישוי עסקים, והוא, בדרך נמרצת, גורם לכך שמפעלים נסגרים או עומדים להיסגר – מאפיות, מחצבות, קראתי משהו על עיריית צפת, ועוד היד נטויה. נשאלת השאלה: אנחנו נצביע כאן עבור חוק ההופך את מפעלי ים-המלח לייחודיים מבחינה זאת שלשר לאיכות הסביבה לא תהיה אפשרות להיכנס אליהם עם סמכותו. אם כן, מה קורה למפעלים אחרים שצריכים להתאים את עצמם למציאות חדשה, שבה יש שר לאיכות סביבה שרוצה, וידו נטויה, בסגירת מפעלים אשר אינם עונים על הדרישות?

יש כאן בעיה. שמעתי מיושב-ראש ועדת הפנים חבר הכנסת יהושע מצא, שהממשלה מבקשת לסיים את הדיון בתוך שבוע, כדי שאפשר יהיה להפריט את החברה. אני מבקש לדעת, איזה גורם זר ירכוש מניות בבורסת העולם כאשר בישיבה אצל ראש הממשלה מבטיח השר לאיכות הסביבה להסיר את

האיום שלו לסגור את מתקני השינוע של המפעלים באשדוד, ולאחר הישיבה הוא איננו מבטל את האיום הזה, את ההוראה הזאת, אלא רק משהה אותה?

אני חושב שיש לנו כאן בעיה. אני רוצה לומר לשר האוצר ולשר המשפטים: אנחנו עומדים בפני הפרטת חברות. מביאים לוועדת הכספים הצעות ושוכרים גורמים רציניים מחוץ-לארץ כדי להעריך את ערך החברות, את הציוד, את הקרקע, מעריכים את המוניטין. רק דבר אחד אין יודעים את מחירו, וזה העובדים. באים לוועדת הכספים כשזכויות העובדים אינן מוסדרות.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לסיים כדי שב-18:00 נצביע.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ואז ועדת הכספים, שהיא ועדה פוליטית, צריכה לדון ולקבל החלטות בעניין. זה איננו תקין.

תבעתי לפני כשנה, שהאוצר יבוא בדברים עם ועדי העובדים ועם האיגוד המקצועי, ושהם יסדירו את זכויות העובדים.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תודה, אדוני היושב-ראש. הדבר לא הוסדר, וזה חמור.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת ויינשטיין. אני מזמין את חבר הכנסת דן תיכון. אחריו – חבר הכנסת יהושע מצא. חברי הכנסת, אני מבקש סבלנות. אנחנו נעמוד בזמן, ועד 18:00 נצביע.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו עוסקים אומנם בזיכיונות, אבל בעצם בעיה אחרת מטרידה אותנו, והיא בעיית הפרטה. השאלה שצריכה להישאל כאן: האם אתה בעד הפרטה או נגדה? אני רוצה קצת לעסוק בנושא הזה, משום שאני אצביע בעד החוק שמאריך את הזיכיון, אבל יש לי מה שנקרא הרהורים בכל נושא הפרטה.

ראשית, אני מעיד על עצמי שאני בעד הפרטה. אני חושב שהפרטה היא הכרח שהמשק הישראלי לא יימלט ממנו. אבל אני גם חושב, שבתחום הפרטה נכשלה הממשלה כישלון חמור. כשאני מגיע ל"כימיקלים לישראל" ולהפרטה, אני שואל את עצמי כמה שאלות שעליהן צריכה להינתן תשובה.

רבותי, מה קורה שם?

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. תנהלו את המשא-ומתן בחוץ.

דן תיכון (הליכוד):

אני שואל את עצמי, מה קרה להבטחות של אותם גורמים שבאו לוועדת הכספים והבטיחו, שאם נפריט ונמכור את החברה לשותף אסטרטגי בעל מוניטין, ייטב לחברה יותר מאשר אם נשווה את המצב למצב שבו היא פועלת כחברה ממשלתית? מן השותף האסטרטגי, חבר הכנסת חריש – – –

היו"ר ר' אדרי:

אדוני השר, מבקשים את תשומת לבך.

דן תיכון (הליכוד):

אני מדבר אליך.

שר האוצר א' שוחט:

מה הרגישות הזאת?

דן תיכון (הליכוד):

מה הוא אמר? לא שמעתי.

היו"ר ר' אדרי:

הוא דיבר אתי; לא אליך.

דן תיכון (הליכוד):

רק זה חסר לו. יש לו מזל שלא שמעתי. הוא ממלמל. אני רוצה לדבר אליך, כי התגובה של השר, שהוא נכס לליכוד, לא מגיעה אלי.

שותף אסטרטגי, אדוני חבר הכנסת חריש – – –

היו"ר ר' אדרי:

השר חריש, אדוני.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני גם חבר כנסת, אדוני.

דן תיכון (הליכוד):

הוא יושב על ספסל חברי הכנסת.

מן השותף האסטרטגי לא נותר דבר. בעצם יש לנו רק שותפים ישראלים או אנשים – – –

היו"ר ר' אדרי:

שלוש דקות, אדוני.

דן תיכון (הליכוד):

אתה רוצה, אני ארד. שלוש דקות קראת לסדר לכולם. שלוש דקות שאתה מדבר ולא שאתה עומד כאן.

שותף אסטרטגי לא נותר מן השותף. לא שותף ולא אסטרטגי. נותרו שותפים ישראלים, שבעסקה סיבובית כזו או אחרת כנראה ירכשו את המפעל. אני שואל, למה לא מפריטים מלמטה למעלה? נניח שבכל זאת צריך להפריט את "כימיקלים לישראל". האם אתה לא חושב, שמן הדין היה שיתחילו להפריט קודם כול את החברות-הבנות של "כימיקלים לישראל", בהיותה חברת החזקות? קודם כול את ים-המלח, את הברום, את הפוספטים והדשנים, ורק בסוף הפירמידה יפריטו את "כימיקלים לישראל". מדוע הולכים כאן בדרך ההפוכה?

אגב, אם אני מדבר על הפרטה, והפרטה צריך לעשות, מן הניסיון של השק"ם אני מתחיל להסס קצת. רק מכרנו את השק"ם – הדבר הראשון שעשה הרוכש החדש הוא פיטורים של 500 עובדים ומכירה דווקא של אותן חוליות שהיו רווחיות אבל יש להן ערכי קרקע.

כאמור, אני אצביע בעד חוק הזיכיון, אבל כל נושא ההפרטה, כשמדובר במפעל שמתבסס על חבלי ארץ, ומניית זהב – אדוני השר, הגיע הזמן שתזכור מה אמרת לנו בהיותך יושב-ראש ועדת הכספים. את הכול שכחת. העברת אז החלטה, עשית הצבעה ניסיונית – – –

שר האוצר א' שוחט:

— — —

דן תיכון (הליכוד):

כרגיל, כרגיל. אנחנו כבר נוכחנו לדעת – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך. אני מבקש – – –

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו כבר נוכחנו לדעת מי מדבר אמת מבין שנינו.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני חבר הכנסת דן תיכון, אני מבקש שתסייע לי – – –

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו כבר נוכחנו מאה פעמים לדעת מי מדבר אמת בין שנינו. אל תעשה עם היד; זה מתאים לראש הממשלה שלך, וגם אתה תגמור בקרוב בהיותך הנכס האלקטורלי הטוב ביותר שיש לליכוד.

היו"ר ר' אדרי:

אני – – –

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו נשמור עליך כשר האוצר – – –

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דן תיכון – – –

דן תיכון (הליכוד):

– – – שחבריי לא יפטרו אותך. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דן תיכון, אני מודה לך, אדוני.

אני מזמין את חבר הכנסת יהושע מצא. אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום. בבקשה, אדוני. אני אודה לכם אם תואילו לעמוד בזמן שהוקצב לכל אחד על מנת שב-18:00 בדיוק נצביע. תודה.

יהושע מצא (הליכוד):

אל תשכח שאני יושב-ראש ועדה, ואולי – – –

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפתח הדברים, אדוני היושב-ראש, אין כל אפשרות שלא לומר מלה אחת לכל אותן משפחות אבלות היום ולבית ישראל שאבל היום. הייתי, בין היתר, בבית-הקברות וראיתי כיצד אחד מאותם 18 פרחים נטמן באדמה. הלב דואב, ואני, לפני שאכנס לדברי חולין, ויהיה החוק אשר יהיה, מוצא לנכון לומר מלת נחמה למשפחות, לבני ישראל, לעם ישראל, לתושבי הארץ הזאת, על האסון הנורא שאנחנו עברנו אתמול ועוברים היום עם ההטמנה של אותם בנים יקרים.

אדוני היושב-ראש, אני אמור להיות יושב-ראש הוועדה המשותפת לחוק הזה. בחוק הוראות השעה שאישרנו במרס קיימנו דיון של שבועות ארוכים עד שהגענו אליהן, לאחר מחלוקת קשה מאוד, ואני ציפיתי, אדוני שר האוצר, כך גם הבטחנו לבית הזה, שאנחנו נביא חוק חדש שיחליף את הוראות השעה, ייתוסף עליו, והממשלה תגיש אותו. לא העליתי על דעתי, שנחזור פעם נוספת למחלוקת הזאת בין הממשלה לבין השר לאיכות הסביבה. זה לא טוב. במלה עוקצנית אומר לכם, שאנחנו לא יכולים להבין, אני לא יכול להבין את המחלוקות הקשות בממשלה בנושאים הפוליטיים-המדיניים שמתחוללים יום-יום, כשהממשלה נוסעת ב-18 כיוונים, בעשר ידיים – אלה עוד נושאים כבדי משקל, אבל פה מדובר בחוק איכות הסביבה. למה אדוני שר האוצר לא יכול היה לעשות את המאמץ להגיע להסכמה?

אני אומר לך כדי להרגיע אותך, שאני, כיושב-ראש הוועדה, עושה הכול על מנת לאשר את החוק הזה, כי אני חושב שאין לנו מנוס.

אדוני, אני מבקש, כיושב-ראש ועדה, להוסיף לי דקה, מה עוד שאמרתי קצת דברים בקשר למה שאנחנו עוברים היום.

אני אעשה כל מאמץ כדי להעביר את החוק, אבל אני כעוס. היתה לנו ישיבה לפני כן, ולא יכול להיות שממשלה תנהל דיון – מאז הוראות השעה עד להבאת החוק הזה כאן, כמעט עשרה חודשים – תביא את החוק הזה בפנינו היום ותאמר לנו: אחריותכם, ועדת הפנים ואיכות הסביבה, הוועדה המשותפת, אחריותכם – אצבע בגרוגרת. אין לכם מנוס. אתם בתוך יום, יומיים, שבוע, שלוש שעות, עשר שעות, תסיימו את החקיקה. זה פוגם ופוגע בעבודה.

אני אעשה מאמץ, אדוני שר האוצר, מתוך אחריות ולויאליות לוועדה שאני עומד בראשה, להקדיש לזה זמן מעל ומעבר כדי לנסות לסיים את חקיקת החוק, אבל אי-אפשר כך. זה לא החוק היחיד שזה קרה בו – כך זה היה בול"לים, כך זה היה בחוק התכנון והבנייה, וכך זה בחוק על הרשויות המקומיות, שנלקח חזרה ונמצא בדיון עם השלטון המקומי. כשזה מגיע לוועדה – אז הכול צריך להיות במהירות.

יש דבר אחד, ואני אומר אותו לסיום. אנחנו דנים בחוק שצריך למצוא בו את האיזון הנכון. יש לנו בקושי מחצב אחד בארץ הזאת, בקושי, והוא נמצא ברשות מפעלי ים-המלח; בקושי רב, אין מחצבים נוספים. אנחנו חייבים למצוא את הדרך להביא להפרטה, כדי שהחברה תוכל לפעול מתוך יעילות ולתת לנו, למדינה הזאת, לאוצר בארץ הזאת, גם את העושר הכספי שאפשר להפיק ממחצבים.

אני רוצה לומר לך מלה אחת נוספת, אדוני השר. דיברתי עם השר לאיכות הסביבה לפני חצי שעה, ואני מוטרד. הוא אמר לי: חבר הכנסת יהושע מצא, אם אתה תאשר את החוק הזה כפי שהוא, לא תהיה הפרטה; נו, אתה רואה איך אתה מבטל את הציטוט הזה שאני מצטט אותו? אתך אני משוחח, ואתה אומר לי היפוכו של דבר, כמו שביטלת את זה בידיים כעת, שהחוק הזה, אם לא יעבור, אם לא יעבור במהירות הבזק, ואם לא יעבור בתוך ימים אחדים כדי שנוכל עד סוף חודש זה לאשר אותו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, אתה אומר שלא תוכל להתבצע הפרטה, כי היזמים – וכאן השר לאיכות הסביבה מבהיל אותנו בכך שהיזמים לא ירצו להתקרב להפרטה משום שקיים חוק כזה.

אני מציע לך, אדוני שר האוצר, אני את שלי אעשה בוועדה במלוא היכולת, במלוא התוקף, במלוא האחריות, אבל אני חושב, שמתוך הממשלה, וכעת אני לא אומר את זה בעוקצנות, ראש הממשלה צריך לקרוא לשר לאיכות הסביבה להסדיר את הנושא לפני שתתחיל התססה בבית, בגופים ציבוריים, נגד החוק הזה, ויהיה קשה מאוד לנהל את המאבק.

שר האוצר א' שוחט:

— — — השר לאיכות הסביבה אמר בממשלה, שברגע — — — הוא יתנהג בהתאם לאחריות — — —

היו"ר ר' אדרי:

תודה רבה.

יהושע מצא (הליכוד):

אני רוצה להבין, זה חשוב מאוד לצורך הדיון. אני רוצה להבין ממך ומשר המשפטים – כלומר השר לאיכות הסביבה לא רשאי להופיע בפני ועדת הפנים ואיכות הסביבה ולשכנע אותה שמדובר בחוק גרוע, שאסור לתת לו יד? אני רוצה לשמוע את זה משר המשפטים או ממך, מכיוון שאני יודע שהיפוכו של דבר מתכוון השר לאיכות הסביבה לעשות בוועדה, ואם זה כך, לא יכול להיות, כי אני יודע שממשלה צריכה לעבוד כך שאם היא קיבלה החלטה בניגוד לעמדת שר זה או אחר, ההחלטה צריכה להיות מחייבת.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, חבר הכנסת יהושע מצא.
אני מזמין כעת את חבר הכנסת סילבן שלום. אחרון הדוברים – חבר הכנסת פיני בדש.

אני מבקש מחברי הכנסת שנעמוד בזמן שהוקצב לנו ונצביע בזמן כפי שהודעתי. תודה. בבקשה,
אדוני.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא ניתן לפתוח בדברים בלי לשלוח תנחומים כנים למשפחות
האבלות שליוו היום את יקיריהן למנוחת עולמים, בלי להביע השתתפות בצערם של כלל אזרחי
ישראל וברכות החלמה לפצועים הרבים השוכבים בבתי-החולים.

הצעת החוק שהוגשה על-ידי שר האוצר היא הצעה שבאה לתקן מצב, שהיה מצב כמעט לא נורמלי,
שבו לא חלו על ים-המלח הוראות מסוימות, או בכלל, בנושא של תכנון ובנייה ורישוי עסקים. הדבר
הזה, שהיה קיים שנים רבות, הביא לכך שקמו גורמים רבים שדרשו את תיקון המצב.

התיקון היום מבוצע בהסכמת החברה, לצורך הפיכתה אולי לחברה פרטית, לחברה שתהיה בידיים
עצמאיות.

המטרה של התיקון שלך היום, אדוני שר האוצר, היא לקדם את הפרטת כ"ל, ואני שואל אותך, אדוני
שר האוצר, האם בהצעת החוק הזאת יש פתרון לנושא המחצבים שנמצאים באזור הזה? אני מדבר
על שני מישורים. מישור אחד – מה יקרה, אדוני שר האוצר, אם נמכור את החברה למשקיע פרטי
תמורת 240 מיליון דולר, ובעוד חצי שנה יגלו שם מרבצים עצומים בשווי של מיליארד או 2 מיליארדי
דולר?

יוצא מצב שפעם גילו, זה התחיל ממלח, אשלגן, פוספטים, ברום – – –

פיני בדש (צומת):

מגנזיום.

סילבן שלום (הליכוד):

מגנזיום, חבר הכנסת בדש, ומי יודע מה יהיה בעוד כמה שנים או בעוד כמה חודשים?

התשובות שקיבלתי מרשות החברות הממשלתיות ומהמנהל הפורש מר ניצני – לא קיבלתי תשובות שמניחות את דעתי, מה יקרה בנוגע לאותם מרבצים, האם הם שייכים למדינה, האם הם שייכים לאותו משקיע פרטי שיקנה את החברה, האם זה בשותפות, האם זה לפי חלקם באחוזים.

שאלה שנייה שאין לה פתרון היא, מה יקרה אם אכן יהיה צורך לירות כי גילו סימנים כלשהם לדבר הזה, ויבוא אותו משקיע פרטי ויאמר לך: אדוני שר האוצר, אני לא מוכן להשקיע מיליארד דולר, אני לא מוכן להשקיע 2 מיליארדי דולר, בוא תעשה לי את הסדר הקיבוצים או הסדר קופת-חולים או הסדר המושבים ותשקיע אתה את המיליארד או 2 מיליארדי הדולר? מה נאמר לו אז? שאנחנו לא משקיעים את זה, לא עושים את זה?

מעבר לכך, במשפט אחרון, אדוני היושב-ראש, יש בעיה קשה מאוד של עובדים באזור הנגב; יש 8,500 עובדים בכ"ל, חלק מרכזי מהם עובד בנגב. מה יקרה אם אותם עובדים יוצאו על-ידי המשקיע הפרטי? כידוע לך, אני תומך בדרך כלל בהפרטה לאורך כל הדרך, אבל אני חייב שבהפרטה הזאת לא רק יובטחו זכויותיהם של העובדים, אלא גם נביא בחשבון מה יקרה אם וכאשר הם יפוטרו, מאחר שמוקדי האבטלה בנגב הם, כידוע לך, מהקשים ביותר בארץ.

לפיכך, לדעתי, יש לתמוך בחוק הזה, אבל עדיין שר האוצר צריך להביא בחשבון את המרכיבים שעליהם דיברתי, ויש עוד דברים רבים שמפאת קוצר הזמן לא אדבר עליהם, לפני ביצוע כל הפרטה.

לכן, לפני שתובא ההפרטה יש לבצע את כל הליכי החקיקה הדרושים ולהביא את הצעת החוק לוועדת הכספים. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני. חבר הכנסת פיני בדש, אחרון, ואנחנו נצביע מייד. תודה. אודה לך אם תעמוד בזמן שהוקצב לך.

פיני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרף כמו קודמי לתנחומים למשפחות שברגע זה קוברות את יקיריהן, ושולח ברכת החלמה מהירה לכל הפצועים.

אדוני שר האוצר, אנחנו, כמובן, לא היינו תומכים בהצעת החוק של הוראת השעה שהיתה, כי היא ניתנה לשנה אחת כדי לקבוע תמונת מצב נתונה. אני שמח שנעשה פה שינוי דרסטי בהצעת החוק להמשך החוק. אני ביררתי כרגע עם שר המשפטים, ואכן מוסד התכנון – מדובר על הוועדה המחוזית, כך שזה הרגיע אותי. אני נגד חוקים מיוחדים שעוקפים ועדות מקומיות, ועדות מחוזיות וועדות ארציות. אנחנו חייבים לשמור זאת בתוך מסגרת מסוימת.

אנחנו, חברי הכנסת מהנגב, לא עושים פה חשבון אישי כמו שחששו בכ"ל, שאנחנו מנסים לקשור את הורדת מינהלת כי"ל לנגב בחוקים בכנסת. אנחנו לא עושים את זה.

אני תומך כרגע בהצעת החוק. אני הבנתי את השינוי הקל שהיה בין ההצעה הזאת לבין הנוהל הרגיל של ועדת תכנון מחוזית, ואני מבין פה שני דברים מרכזיים; אני לא יודע אם דיברו עליהם קודם. דבר ראשון, כדי שלא תבוא איזו ועדה או יבוא איזה שר ויסגרו בתוך 48 שעות מפעל זה או אחר, שמחויב לעבודה של 24 שעות, ויגרמו בכך לנזק גדול ומצטבר – ניטלה הזכות הזאת. דבר שני, בנושא של החברה להגנת הטבע, אם יש ויכוח עם שר התעשייה והמסחר והשר לאיכות הסביבה, הממשלה תשב ותכריע בנושא הזה. אלה שני הדברים המרכזיים שאני מסכים אתם.

אין לי שום כוונה לפגוע במפעלי ים-המלח ובכל המפעלים בנגב. אני רואה בכל מפעל שעובד בנגב מפעל חיובי ביותר לתעסוקה בנגב. יש לנו חששות וכאבי בטן קשים מאוד לגבי ההפרטה של כי"ל, מאחר שרוב העובדים הם מהנגב – כ-4,000 עובדים שמשכורתם תלויה בכי"ל. ואם נאמר לנו שאין חשש שיפטרו אותם – נאמר לנו אותו דבר לגבי עובדי השק"ם. אני יושב בוועדת הכספים. אמרו: אל דאגה, לא הולכים לפטר כל כך הרבה, יפטרו אולי 50 או 100 עובדים. וכשנמכר השק"ם, פוטרו במכה הראשונה 25% מהעובדים. זה מעורר בי די הרבה חשדות וחששות לגבי ההפרטה, לגבי היזם החדש של כי"ל.

כמובן, בכל נושא החוק הזהירות היתה מרובה, כיוון שבהפרטה תעבור השליטה לידיים פרטיות, ולכן כל עוקף, או כל חוק שלא עובר דרך המוסדות הרגילים יכול להוות סכנה מבחינתנו כתושבי הנגב – לגבי המחצבים, לגבי העובדים ולגבי איכות הסביבה.

מאחר ששני השינויים היחידים, שהסברתי אותם, יקלו את המשך התפקוד של מפעלי ים-המלח, אני אתמוך בחוק. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת פני בדש, שגם עמדת בזמן והיית בסדר.

אדוני שר המשפטים, רשות התשובה, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תודה רבה. נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחר שמיעת דברי הדוברים, אני אבקש להעביר את הצעת חוק זכייון ים המלח (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995, לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת הפנים, וחזקה על אותה ועדה שהיא תדון בכל ההערות שהושמעו כאן, תשמע את הנוגעים בדבר, ואני מאמין שהיא תחזיר לנו את הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית במהרה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני שר המשפטים.

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת חוק זיכיון ים המלח לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת הפנים? מי נגד? הרכב הוועדה כאמור ייקבע על-ידי ועדת הכנסת.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 27

נגד – 2

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק זיכיון ים המלח (תיקוני חקיקה), התשנ"ה–1995, לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 27, נגד – 2, נמנעים אין. אכן הצעת חוק זיכיון ים-המלח עוברת לוועדה משותפת של ועדת הפנים וועדת הכספים. ועדת הכנסת תקבע את ההרכב.

יהושע מצא (הליכוד):

בראשות ועדת הפנים.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: 50 שנה לשחרור מחנה ההשמדה אושוויץ.

חמישים שנה לשחרור אושוויץ

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, על דעת נשיאות הכנסת, החלטנו להועיד ליום זה דיון קצר במליאת הכנסת במלאות 50 שנה לשחרור מחנה המוות אושוויץ-בירקנאו.

אתמול התקיימו ב"יד ושם" – כשמו של המוסד כן הוא: יד ושם לניצולי השואה ולשרידיה – שני כנסים. התקיים טקס "זכור" באוהל "זכור". מאוחר יותר התקיים טקס של הזדהות עם שרידי וניצולי אושוויץ, ובעיקר עם קורבנות מחנה התופת הנורא הזה.

כמו-כן הוצגה אתמול באופן רשמי בפני הקהל האנדרטה, הוצג המונומנט "הקרון החתום", שעיצב הארכיטקט ספדי.

מאוחר יותר התקיים ב"בנייני האומה" כנס בן אלפי משתתפים של משפחת שרידי וניצולי אושוויץ-בירקנאו ושל יהודים אחרים שעברו את השואה במחנות אחרים ובאו להזדהות עם המתכנסים.

בסוף השבוע יתקיימו שני טקסים בפולין: ביום חמישי יתקיים טקס יהודי באושוויץ, וביום שישי יתקיים טקס שאורגן על-ידי נשיא פולין לך ואלנסה.

התקיים ומתקיים ויכוח ציבורי נוקב לעתים בשאלות הקשורות לאופי הטקס שהנשיא ואלנסה עורך. אני רוצה לומר, שבעקבות הוויכוח הזה היו גם שינויים בתוכנית המקורית של ממשלת פולין, שלא לשביעות רצונם של רוב היהודים, אולי שלא לשביעות רצונם של כל היהודים. אינני מעוניין לפתח את העניין הזה כאן. ייתכן שחברי כנסת שיתבטאו היום יעסקו בסוגיה. אני רוצה למסור לכנסת שאנחנו, הממשלה הרשמית של מדינת ישראל, נשתתף כמובן בשני הטקסים, והמשלחת נוסעת לשני הטקסים.

הנשיא ואלנסה הפנה בקשה אל נשיא מדינת ישראל לייצג את ישראל בטקס הרשמי. נשיא מדינת ישראל פנה אלי וביקש שאני, כמי שעל-פי חוקי היסוד שלנו ממלא-מקומו, אטול על עצמי את הייצוג הזה. אני מודה לנשיא על הפנייה, ונעתרתי לה. ביקשתי שבמשלחת המצומצמת הרשמית של מדינת ישראל ישתתפו עמי חברי סגן יושב-ראש הכנסת, מי שהיה יושב-ראש הכנסת, דב שילנסקי, יושב-ראש "יד ושם", יושב-ראש המועצה העולמית של "יד ושם" ופרופסור ישראל גוטמן. המסגרת היא מצומצמת, מכיוון שלמשלחת הרשמית המגבלות הן מדויקות.

ודאי שיחד אתנו יבואו לשם יהודים רבים וישראלים רבים, ביוזמתם. יהיו שם "תאומי מנגלה", שחלקם נמצאים אתנו כאן כאורחינו, ואנחנו מברכים אותם בכל לבנו. ב-1985, יחד עם דב שילנסקי, סטפן גראייק ואחרים, הצטרפתי לביקור הראשון של "תאומי מנגלה", אחרי 40 שנה, באושוויץ, ואנחנו שיחזרנו את הקילומטרים הראשונים של "צעדת המוות".

נמצאים כאן אורחים רבים וחשובים מקרב משפחת ניצולי ושרידי המחנה. אתמול, בטקס ב"יד ושם", השתתף הגנרל פטרנקו, מפקד החטיבה בצבא האדום אשר שחררה את מחנה הריכוז אושוויץ-בירקנאו. הוא בן 82, עטור אותות הצטיינות, גיבור ברית-המועצות. הוא ייצג שם את הצבא האדום, אשר תרם תרומה היסטורית מכרעת למיגור הנאציזם, למיגור משתפי הפעולה של הנאצים, יחד עם בעלות הברית האחרות. ובצבא האדום לחמו זמנים שונים קרוב ל-500,000 חיילים וקצינים יהודים, אם באופן ישיר ואם בצבאות של המדינות השונות שפעלו במסגרת לוגיסטית יחד עם הצבא האדום.

תקופת האופל של מלחמת העולם השנייה תיזכר לדיראון עולם. למעשי הזוועה היו שותפים רבים. ראשית דבר, בתורה האנטישמית הנוראה, "בת הדודה" של כל התורות המתועבות, של הגזענות, של שנאת זרים, של שנאת אנשים. ההמשך התגלגל בגלגול מדיני-פוליטי מובהק, כאשר מיליוני גרמנים, בבחירות דמוקרטיות בשלב ראשון, העלו לשלטון את היטלר ואת חברות הבנדיטים שלו. המצביעים האלה הם שותפים לפשע. אחר כך כבר לא היו בחירות חופשיות. אחר כך כבר היו בחירות באווירה של טרור, והצורך זכה לכ-90% מהקולות.

שותף לפשע הזה גם העולם הדמוקרטי, רובו, שראה לנגד עיניו את מה שמתחולל; שמול פניו התרחשה הזוועה של חוקי נירנברג; שסגר את שעריו ולא נתן לפליטים להיקלט בארצות הדמוקרטיות; ואשר בסוף שנות ה-30 במינכן התפייס עם הפושעים.

המשטר הנאצי היה הסיבה העיקרית לרצח יהודים ורצח בני-אדם. אבל הוא גרר לתוך יוון-המצולה הזו אומות אחרות, חלקי אומות אחרות, הרבה משתפי פעולה: ליטאים, לטבים, אסטונים – אני זוכר את הסיפורים של דב שילנסקי על מעשי הזוועה של הליטאים בשבלי, בגטו שלו, ובמקומות אחרים – אוקראינים, פולנים, צרפתים, בלגים, בכל המקומות. אם בכלל אפשר להוציא מן הכלל הזה אומה מסוימת, אפשר לומר את זה על הדנים, על רוב הבולגרים ועל חלק מן האיטלקים.

מה שהתרחש באירופה היה רצח שיטתי, בדם קר, מתועש, מתמשך, לא בפלנטה אחרת, בפלנטה הזאת. עשו את זה אנשים לאנשים, לבני-אדם. זו תמצית הזוועה. הם גרו בבתים כמונו, היו להם ילדים, היו להם נשים, יכול להיות שבבוקר הם נפרדו מהילדים שלהם ושילחו אותם לבית-הספר, ואולי ליטפו את הבת שלהם, ואחרי זה הלכו לרצוח מאות, אלפי ועשרות אלפי ילדים, ובערב חזרו ורחצו את הכפיים המטונפות שלהם, ושוב ליטפו את הילדים שלהם. אולי האזינו בערב לנגינת תקליט או פסנתר, ליצירות של בטהובן, מוצרט, באך, שוברט; ווגנר בוודאי.

נרצחו גם בני אומות אחרות. הצוענים נרצחו באופן שיטתי; ואנשים רבים אחרים – אינטלקטואלים, קומוניסטים. עשרות מיליוני בני-אדם נרצחו בשיטה הזאת.

בוועידת ואנזה, בסוף ינואר 1942, אחרי שנרצחו מיליון וחצי יהודים, היתה החלטה כתובה, פסק-דין נגד עם שלם, עם פירוט מדויק – הגרמנים אהבו דיוק – באנגליה יש כך וכך יהודים, צריך לרצוח אותם; בצפון-אפריקה, כל יהדות צפון-אפריקה היתה מיועדת להכחדה ולהשמדה במסגרת ואנזה. לאמריקה הם לא הגיעו. כל היתר היה שם בתוכנית. 11 מיליון יהודים הם היו צריכים לרצוח לפי התוכנית הזו. ברחוב ואנזה, ליד אגם בברלין. יש שם תיאור, איזה כיבוד הם קיבלו: פרוסת לחם, מרמלדה. אומנם תיאור עקיף בקטע הזה.

חרושת המוות, הדייקנות המזעזעת הזו, דינים-וחשבונות של קצמן ושל אחרים: ביום זה וזה נשלחו לגרמניה 127,000 חליפות של ילדים, כך וכך שקים של שערות. העסיקו 40 איש בעקירת שיניים והתיכו אותן אחר כך למטילי זהב, שנעו לגרמניה ולמרתפי הגסטפו.

אנחנו לא מתחרים עם אחרים בייחוד של השואה. היו אסונות נוראים, היו פשעים נוראים גם אחרי מלחמת העולם השנייה: בקמבודיה, אצל הפאשיסטים בדרום-אמריקה, היו פשעים אימים שסטלין ביצע בגולאגים, וכן הלאה וכן הלאה. אין לנו תחרות על ייחוד. רצח הוא רצח הוא רצח. ג'נוסייד הוא

ג'נוסייד הוא ג'נוסייד. אבל המעשה הזה, נגד עם, באופן שיטתי ומתמשך, מול אטימות ואדישות של חלק מהעולם, תוך שיתוף פעולה של חלק מהעולם, באירופה, מרכז התרבות האנושית, כאשר הצלב הפך לצלב הקרס, כאשר התמוטטו ערכי הנצרות והתמוטטו ערכים של הנציונליזם ושל המהפכה הצרפתית, כאשר הכול היה מטורף – בכך בכל זאת הייחוד הנורא. לנו יש ייחוד: זה שלנו, אלה הסבים והסבתות שלנו, אלה האבות, האמהות והאחיות. זהו האבל שלנו, זוהי הבושה והכלימה לעולם כולו.

אנחנו לא שופטים עמים באופן סטריאוטיפי. גם על-פי התורה היהודית יש ויכוח בסוגיות של פקידת חטאי אבות על בנים וחטא בנים על אבות וכיוצא באלה. אנחנו דמוקרטים, אנחנו אנושיים, אנחנו רוצים לתת לכל אדם הזדמנות לפתוח פרק חדש בהיסטוריה, אבל יש גם אחריות לאומית מסוימת; לא אשמה לאומית מתמשכת, אלא אחריות. אי-אפשר להוציא מן ההיסטוריה של עם מסוים מעשה שחלק גדול של אותו עם השתתף בו.

אני צריך לומר, שגרמניה הרשמית גם לא התנערה מכך. אתם מכירים את הקטע בהתפתחות היחסים עם האומה הזו, יחסים הנמשכים עד עצם היום הזה, עם קשרים חזקים, ובכל זאת איננו יכולים לשכוח את מעשי אבותיהם; לא רוצים ואסור לנו לשכוח.

אנחנו לא צידי נאצים, אנחנו ניצודי נאצים. אם מחפשים אחר הפושעים, עושים צדק בסיסי. אם "תאומי מנגלה", הנמצאים כאן אתנו, ביקשו למצוא את האכזר שברופאים, זה עניין של ציד? הם רצו להביא לדין את הפושע הגדול ביותר בתולדות האנושות.

אסיים, ברשותכם, במלים אחדות על חסידי אומות העולם, אותם אורות באפלה ההיא, אותם אורות בקצות המנהרות והמחילות ההן, אלפי אנשים – אגב, יותר נשים מגברים – שחירפו את נפשם בגבורה עילאית ונמשכת כדי להציל יהודים. מן המעשה הגדול מאוד של ולנברג ואחרים ועד למעשים הבודדים של פולניות, אוקראיניות, הולנדיות והולנדיות, איטלקים ואיטלקיות ובני אומות אחרות, אשר ללא שום תאוות בצע, מתוך רגש אנושי אמיתי ועמוק, הצילו עשרות אלפי יהודים ואולי מאות אלפי יהודים. נזכור אותם לעד.

אנחנו לא הלכנו כצאן לטבח, היום כבר מבינים את זה. אבא קובנר קרא את קריאתו בנסיבות קונקרטיטיות, מול פונאר. הוא רצה לעורר את עמו והשתמש במוטיב חזק ומניע. היו גבורות שונות: היתה גבורה של מורדי הגטאות; היתה גם גבורה של אותה אמא, אותו אב, אותו אח או אותה אחות, אשר הלכו יחד עם בני משפחתם, עלו לקרונות יחד עם בני משפחתם, לא רק מתוך אמונה אנושית שיתרחש הנס או מתוך חוסר יכולת להבין שהולכים לרצוח אותם – והגרמנים, הקניבילים האלה, ידעו לעשות הטעויות – אלא גם מתוך אחריות למשפחה שלהם. גם הרצון למות יחד עם בני המשפחה הוא גבורה; אולי הגדולה שבגבורות. אני חושב שהיום מבינים זאת יותר.

נקיים את הדיון, ובכך אנו פותחים גם את כל האירועים והכנסים הקשורים ליום זה, ציון 50 שנה למיגור גרמניה הנאצית, המפלצתית.

אני מזמין את חברי רפי אדרי לנהל את הישיבה.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אושוויץ, מחנה ריכוז והשמדה, הגדול מבין כ-2,000 מחנות הריכוז ומחנות העבודה של הנאצים והמחנה הגדול ביותר להשמדת העם היהודי באמצעות המתה בגזים. ב-27 באפריל 1940 פקד היינריך הימלר להקים מחנה ריכוז חדש וגדול, ליד העיר אושוויינצ'ים, במזרח שלזיה העילית המזרחית. מיולי 1940 הביאו הנאצים משלוחי אסירים למחנה. עד מהרה נודע אושוויץ כמחנה הריכוז הנאצי הגרוע ביותר.

השיטה הנאצית לעינוי האסירים התנהלה בו בדרך האכזרית ביותר. באחד מבנייני המחנה, המכונה בלוק 11, הוקם בונקר מיוחד לעונשים החמורים ביותר. לפני הבניין ההוא היה הקיר השחור, ושם התנהלו בשגרתיות הוצאות להורג של האסירים. למרבה האירוניה, התנוססה מעל לשער הראשי כתובת ענקית שהכריזה: העבודה מובילה לחירות.

באוקטובר 1941 החלה עבודה אינטנסיבית של בניית צריפים ומתקנים אחרים במחנה. במרס 1942 הוקם אגף נשים במחנה הראשי: אושוויץ 1. במרוצת הזמן נבנו עוד 45 מחנות משנה. אושוויץ 2 – בירקנאו, היה המאוכלס ביותר ברשת מחנות הריכוז אושוויץ, וגם האכזרי והבלתי אנושי ביותר בתנאיו.

תאי הגזים והמשרפות של מרכז ההשמדה פעלו בתהליך הבא: כאשר נעצרה הרכבת ברציף תחנת הרכבת – ה"רמפה" – דחפו השומרים בגסות ובחיפזון את הנוסעים החוצה. הקורבנות נדרשו להשאיר את כל חפציהם האישיים, ונצטוו לעמוד בשני טורים, גברים בנפרד ונשים בנפרד. הטורים הללו היו אמורים לנוע במהירות לנקודות שבהן ערכו קציני אס.אס. את מה שהיה מכונה "סלקציה", וכיוונו את הקורבנות לשני הצדדים, אך בעיקר לצד אחד – בכיוון תאי הגזים. אלה שכוונו לצד השני היו מיועדים למחנות העבודה. אלה שנשלחו לתאי הגזים נרצחו כבר באותו יום וגוויותיהם נשרפו במשרפות.

הקורבנות שלא נשלחו לתאי הגזים נשלחו תחילה לחלק של המחנה אשר נקרא הסגר, אך לפני כן נלקחו למרחץ במחנה – לסאונה, שם נלקחו מהם בגדיהם וכל חפציהם האישיים. שערם גולח, גברים ונשים כאחד, והם קיבלו חליפות פסים של אסירים. בהסגר יכול היה האסיר לשרוד רק שבועות אחדים. תוחלת החיים הממוצעת של האסירים במחנה העבודה היתה כמה חודשים. לאחר פרק זמן כזה הפכו אסירים רבים למה שהיה קרוי בעגת המחנה "מוזלמנים", דהיינו בני אדם השרויים באפיסת כוחות מוחלטת ובחולשה כללית, עד שבקושי היו מסוגלים לזוז ולהגיב לסביבתם.

באושוויץ ובאחד ממחנות המשנה נרשמו האסירים ומספרם קועקע על אמתם השמאלית.

נוסף על מי שנבחרו בסלקציה לעבודות פרך עם בואה של הרכבת ל"רמפה", היתה עוד קבוצה קטנה הרבה יותר, שבינתיים ניצלה ממוות ולא נשלחה לתאי הגזים. אלה היו הקורבנות שנבחרו לניסויים רפואיים.

תא הגזים הראשון נבנה באושוויץ 1, ב-3 בספטמבר 1941. ההמתה הניסויית היתה בגז ציקלון.

כמעט רבע מכלל היהודים שנרצחו בימי מלחמת העולם השנייה נרצחו באושוויץ. מתוך 405,000 האסירים הרשומים שרדו רק כ-65,000. מתוך 16,000 שבויי המלחמה הסובייטים שהובאו לאושוויץ שרדו רק 96.

על-פי האומדנים השונים, נרצחו לפחות מיליון ו-600,000 בני אדם, ובכללם קרוב למיליון וחצי יהודים, בבירקנאו.

חברי הכנסת, לפני שאתן את רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי, אני מבקש לומר שאתמול, היום, מחר, אלה ימים קשים, ימים של שכול, עצב וזעם. אני מבכה יחד אתכם, חברי הכנסת, ועם עם ישראל, את הנשמות הטהורות, הבנות, הבנים, שנרצחו, שנלקחו מאתנו אתמול על לא עוול בכפם. צר לנו על הילדים הללו, ילדי כולנו. לבנו כואב ודואב. תנחומים למשפחות השכולות. אנחנו אתכם בכל לבנו. זה מה שאנחנו יכולים לומר בשלב הזה. החלמה מהירה לפצועים.

אני מזמין את חבר הכנסת עובדיה עלי לדבר בנושא: 50 שנה לשחרור אושוויץ. בבקשה, אדוני.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית דבר, אני מבקש לבטא את הכאב והזעם האיום של כל אחד מאתנו על הטבח המתועב שהיה אמש בצומת-השרון. לבנו עם המשפחות השכולות שאיבדו את יקיריהן, את היקר להן מכול. מכאן אני מבקש לשלוח את תנחומי האישיים לכל משפחה ומשפחה. אני מאחל איחולי החלמה מהירה ומלאה לכל הפצועים.

אמש ביקרתי את הפצועים באחד מבתי-החולים. ראיתי את המשפחות. ראיתי את הפצועים האלה, עם כל אומץ הלב האדיר שלהם.

אין זה הזמן לעשות חשבון פוליטי עם הרוצחים המתועבים האלה. אבל אני משוכנע שנמצא את העיתוי המתאים כדי להגיב על הרצח המתועב ולקבל את המסקנות שמתבקשות ממנו. אבל, לא אוכל לפטור עצמי בלא כלום בנושא, והדברים עוד ישתלבו בהצעה לסדר שלנו היום.

אדוני היושב-ראש, מי שסבר או האמין, שעם תום המלחמה ההיא תמות גם האנטישמיות – פשוט טעה. גם אם היה פסק-זמן מסוים מייד אחרי המלחמה, כשנדמה היה שהעולם למד דבר, הרי המציאות של היום מלמדת ומוכיחה, שמה שהיה הוא שיהיה. הלקח של ההיסטוריה הוא שאין לקח. אני מזכיר עניין זה של העדר לימוד לקחים משום שגם אנו לוקים בו בצורה נוראה.

אדוני היושב-ראש, התנועה האסלאמית שמה לה למטרה לחסל את מדינת ישראל. טמינת הראש בחול לא תמנע את האסון, וגם לא הדיבורים הרמים על חזון המזרח התיכון החדש. ההבלגה ואי-ראיית האמת לאשורה וההימנעות מעשייה, בתקווה שהרעה תחלוף מאליה, שאפיינו חלק מן המנהיגות היהודית אז ובשלהן באה עלינו השואה, עלולות לחזור על עצמן גם כיום.

האמונה בטוב לבן של האומות לא עמדה לנו אז ולא תעמוד לנו גם כיום; וגם לא דברי ההבל על חזון המזרח התיכון החדש. מה שיעמוד לנו הוא כוחנו הצבאי, כוחנו המוסרי והאמונה בצדקת דרכנו. באלה אנו צריכים לעסוק כל היום ובכל יום ויום. העיסוק בכל השאר הוא עיסוק בשולי ובטפל.

אדוני היושב-ראש, עלינו לזכור, כי שידור חולשה הוא המסד והכר הפורה למכות הניחנות עלינו מידיהם של רוצחי ה"חמאס" ושאר אוכלי נבלות שחגים מסביבנו ומייחלים לחולשתנו. מה שקרה אתמול בבית-ליד יוכיח, שההתעסקות החולנית בדרכי החקירה של השב"כ את הרוצחים הנאלחים והשאלה המוסרית הנלעגת, האם סטירה על פרצופו המזוהם של מחבל מותרת או אסורה, הן שידור חולשה. אי-העמדת אחד טיבי לדין בעוון בגידה, אי-העמדתו בפני בית-משפט היא שידור חולשה. הימנעות מגירוש משפחות הרוצחים לצמיתות, ולא על מנת להשיבן לאחר חודש או שנה, היא שידור חולשה.

בסיכומי של דבר, מי שעניין השואה מעסיק אותו באמת, צריך ללמוד ממנה ולא רק ללמוד עליה. ללמוד ממנה – הפירוש האחד והיחיד לדידי הוא רק העובדה שעוצמתנו, עצמאותנו ואיתנות עמידתנו יהיו הבסיס להמשך קיומנו, ולא חזונות ולא חלומות באספמיה.

אדוני היושב-ראש, אבקש לסבר את האוזן על מנת שהכול יבינו שהאנטישמיות חיה וקיימת, ויתרה מכך, היא עוד מתעצמת והולכת. אציין נתונים אלה: מספר חבריהם הרשומים והמוכרים של הארגונים הניאו-נאציים באמריקה הוא 20,000, והם מאוגדים ב-346 קבוצות; מספר הלא-רשומים הרי גדול עשרת מונים. בספרד יש היום 120 ארגונים כאלה. באוסטריה יש 50 ארגונים. ברוסיה – למעלה מ-100. בגרמניה – 77 ארגונים. בצ'כיה – 16. דיברתי על ארגונים מוצהרים. אבל, אדוני היושב-ראש, לא באלה טמונה הסכנה. הסכנה הגדולה טמונה בעובדה, שבמדינות רבות בעולם הפך הימין הקיצוני חלק מהזרם המרכזי של הפוליטיקה בהן. כך בצרפת עם החזית הלאומית, כך בגרמניה עם הרפובליקנים, כך באיטליה עם המפלגה הסוציאליסטית וכך במדינות רבות אחרות.

גם מחנה המכחישים את השואה הולך ורב, ובעיקר במדינות הלא-דמוקרטיות, כמו רוסיה, רומניה, פולין ועוד ועוד מדינות, שלא להזכיר את מדינות ערב.

יש עלייה חדה בתופעות של אנטישמיות ושנאת זרים במדינות האלה, ומאוד הופתעתי לראות, שבאוסטרליה, בקנדה, בצרפת, בגרמניה, באנגליה, בארצות-הברית ובשבדיה, גם שם יש תופעות מהסוג הזה, והן מתרבות והולכות. במדינות הללו שהזכרתי, שנמנות דווקא עם המפותחות שבמדינות העולם, יש הצפה של חומר אנטישמי באמצעים אלקטרוניים, וזה כולל משחקי ילדים ומשחקים לכל המשפחה, שבהם המנצח הוא זה שהורג יותר יהודים.

התנועה האסלאמית היא מסד נוסף להפריית האנטישמים והאנטישמיות. זה לא רק בארצות המוסלמיות, אלא גם בארצות-הברית, בצרפת, באנגליה ובארצות אחרות.

אדוני היושב-ראש, באחרונה חלה התרופפות בחזון הציוני והתרופפות הזיקה שבין שואת היהודים לבין תקומת מדינת ישראל, והאשמה בכך מונחת לפתחנו. אני מבקש מהנושא הזה להישמר, ואת המעוות הזה יש לתקן יחדיו, שכן עם בלא עבר הוא עם בלא עתיד, והגאולה באה מהיכרון.

אסיים במה שפתחתי, במצבנו העכשווי וקשרו לשואה. אדוני היושב-ראש, הטרוריסטים האסלאמים של היום הם ממשיכי דרכם של הנאצים, ואין צורך להוכיח זאת, שכן מעשיהם מעידים. אך למי שנזקק להוכחה נוספת אספר, שבכליו של הרוצח המתאבד בצומת-נצרים ובכליהם של הרוצחים מרמות-מנשה, שרצחו את טירוני צה"ל בגרזינים, נמצאו "הפרוטוקולים של זקני ציון"; היום שמעתי זאת מעדות אישית, שבתרמיליהם נמצאו "הפרוטוקולים של זקני ציון". בקבוצה הפרלמנטרית שאני עומד בראשה שמענו היום, ביוזמתו של חבר הכנסת פרופסור שאקי, הרצאה מאלפת, מרתקת, של השופטת לשעבר הדסה בן-עתו, שהיא אולי מהמומחים העולמיים בתחום הזה. שמענו ונדהמנו מהעובדות האלה, שמסתבר שאין ידועות לא רק לציבור הרחב, גם לא למנהיגי האומה שיושבים כאן בכנסת ישראל. עם אלה אסור שיהיה לנו שיג ושיח, ורק מותם יבטיח את קיומנו.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת עובדיה עלי. אני מזמין את חבר הכנסת אביגדור קהלני. אדוני, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רן כהן.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברינו ניצולי המחנות היושבים כאן בינינו, לפני דקות מספר הגעתי מהר-הרצל; הייתי שותף לשתי הלוויות של שניים מטובי ילדינו שנרצחו אתמול. אלפים ליוו אותם. עמדתי, הסתכלתי על הקהל הגדול והקדוש שהיה שם, הסתכלתי על ההורים המבכים את בניהם שנטמנו באדמה. הסתכלתי אל השמים ושאלתי: עד מתי ישלם העם היהודי את המחיר רק מעצם היותו יהודי? רק מעצם היותנו יהודים הרוצים לחיות כאן בארץ-ישראל משלמים אנחנו את המחיר.

היום מלאו 50 שנה לשחרור מחנה אושוויץ, בדיוק מספר שנות חיי. זוכר אני כנער את התמונות של היהודים שהולכים לכבשנים באושוויץ. חלק מהם עם זקנים ארוכים, עם כיפות, וחלק עם טליתות ביד. אני זוכר את ה"שוק" הנורא שקיבלתי ושאלתי: והרי הם מאמינים באלוהים, והרי מי שמאמין נשאר בין החיים. עד היום שאלות כאלה עולות במוחי – עד מתי העם היהודי, בהיותו יהודי, יהיה נרדף?

אם היום אנחנו נאבקים על קיומנו כאן במדינת ישראל, מי ששורשיו לא נמצאים שם באושוויץ, ומי שלרגע אחד שוכח את תמונות השואה, לא ידע טעמה של מולדת, אהבה של מדינה, לא ידע ערך של בית, עוצמתו של המנון ויופיו של דגל.

אנחנו כאן, במדינה, אני שייך לדור ששאב את כוחו מאותם פרטיזנים, אותם גיבורים שנלחמו נגד רבים, ואני שואל את עצמי מדי פעם, האם בעצם המלחמה שלי על ארץ-ישראל נובעת מאותה זוויה שעבר עמי בשואה? אין לי ספק. כשנאבקים אנחנו כאן היום על עצם קיומנו, כל הזמן התמונות האלה מול עיני, הרעש מהדהד באוזני, הצלצול של הסורגים, רעש הרכבות, הכבשנים, העשן, הסבונים, השערות, ערמות הנעליים – התמונות שגדלנו עמן.

פתאום, לפני שבוע, אני שומע מישהו מממשלת ישראל שאומר, שאולי ביקור ב"יד ושם" לא צריך להיות חלק מהמסלול של מי שמגיע למדינת ישראל. שלא לבקר ב"יד ושם"? – קרה לנו משהו, העם היהודי. אנחנו מתנצלים על המקום שבו אנחנו נמצאים. אנחנו נמצאים בשורשינו – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

ביהדותנו.

אביגדור קהלני (העבודה):

— ואנחנו עומדים כל הזמן ומנסים להיראות נחמדים, לא להכאיב לאלה שמגיעים לכאן.

אני שואל אתכם, העם היהודי, הלוא מקור סבלנו רק בעצם היותנו יהודים. אני מסתכל כאן על הפנים שהגיעו והצטרפו אלינו היום. אני רואה לעצמי זכות לעמוד כאן ולדבר אל הדור שהגיע מן השואה. דעו לכם, הדור שלי והדור של בני שאב ושואב את כוחו מכם. הטראומה שאתם עברתם, שהיא צלקת שלא תימחק לעולם מהעם היהודי, מחזקת אותנו, הנאבקים להישאר כאן. השואה והתמונות של אתמול חד הן בשבילי.

עלינו לעשות הכול כדי שלא לחזור לתמונות כאלה, ומי ייתן והדבר לא יקרה, והוא לא יקרה אם נהיה חזקים.

אדוני היושב-ראש, ראיתי בעיתון שיר שפרסם אדם שיצא מאושוויץ, שמו גבי נוימן. אינני מכיר אותו. הוא היה בן שמונה כשיצא משם. הוא כתב שיר "אל מלא רחמים".

"אל מלא רחמים/ שכן במרומים/ מצא מנוחה/ מבכי תינוקות וזעקות אימה.

זהר הרקיע מעולות/ קדושים וטהורים/ רכבות עמוסות/ תמימים ונעימים.

חלף יובל מאותם האימים/ אין אנו חוגגים/ ואין שוכחים זוהר הרקיע/ ארובות כבשנים."

וממשיך אותו גבי נוימן ומתאר את תיאורי הזוועה. כשאני קורא את השיר הזה, וכשאני קורא אותו כאן, ברור שלא ניתן לעולם כולו לשכוח מה עשו לנו, לעם היהודי. ככל שנמשיך ונספר בשואה כך נתחזק כולנו. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת אביגדור קהלני, על דבריך. אני מזמין את חבר הכנסת רן כהן. בבקשה, אדוני. אחריו – חבר הכנסת אבנר חי שאקי.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, חלאות האדם הכו שוב. הם לא נגמרים. הם אולי מתחלפים.

ההקשר הזה של הדיון היום, ביום השנה ה-50 לשחרור מחנה אושוויץ, יום אחד אחרי האסון הכבד של הרצח השפל בידי חלאות אדם בצומת-השרון, צומת בית-ליד, הוא צירוף קשה לכוחותיו של אדם, אפילו אדם פוליטי מנוסה.

אני חש אבל עם האבלים ושכול עם המשפחות השכולות. אני מרגיש שהטרוריסטים הנתעבים לא רק רצחו בנו, בבנינו ובבנותינו, שוב ושוב, אלא שהם מצליחים, לדאבוני, להכתיב את קצב חיינו ואת ריח האוויר שאותו אנחנו נושמים בארץ המתייסרת הזאת. אני תובע לפגוע בהם בכל מקום, בכל שעה, בכל צורה.

אני מתפלל לשלומם של הפצועים ומחזק את ידי משפחותיהם בקושי האדיר שהם נמצאים בו, ומאחל להם כוחות נפשיים ופיסיים לעמוד בגורל המר שנפל עליהם.

אדוני היושב-ראש, אורחים נכבדים, משפחת ניצולי אושוויץ, שואת אירופה היא האסון וההיסטוריה של העם היהודי כולו. ההשמדה בבני עמנו היא של כולנו, ועיניכם הרואות מי הם הדוברים כאן ומאין כולנו באנו: מפולין, ממרוקו, מתימן, מעירק, מארץ-ישראל, מסוריה.

אני, למשל, נולדתי בעירק, ואיש מבני משפחתי לא נפגע בשואה האיומה, ובכל זאת אני חש כי אנו כולנו ניצוליה. אני חש כי היא נטועה בי ובתבנית אישיותי, לא רק משום שבגיל צעיר הגעתי לקיבוץ שאליו הגיעו ניצולי שואה רבים, ולא רק משום שבתנועת "השומר הצעיר", שבה חינכו אותי, עיצבו רבים ממנהיגי מרד הגטאות, ובהם חייקה גרוסמן ואבא קובנר, את דפוסי חיינו ומחשבותינו. התחנכנו כולנו על דמותו האגדתית של מנהיג מרד גטו ורשה, מרדכי אנילביץ, ועל דמויותיהם של רבים מבין הפרטיזנים שלחמו בנאצים. לא רק המרד עיצב את אישיותנו, אלא גם עוצמתה המדהימה והמזעזעת של השואה הקטלנית שהחיה הנאצית עוללה לעמנו. השואה וההצלה טבועות בעומק חיינו כעם, אבל גם כיחידים.

לפני שנתיים, יחד עם 2,000 בני נוער נפלאים מישראל, תלמידי בתי-ספר וחניכי תנועות הנוער, הגעתי אל ערי פולין ואל מחנות ההשמדה, ובהם אושוויץ-בירקנאו. הלכנו סהרוריים והמומים במקום שבו הזוועה הנוראה כאילו קפאה ומרחפת עד היום ולנצח נצחים. בטקס הסיום של אותו ביקור מצאנו עצמנו במפקד במרכז ורשה, כשאנו נשבעים: "תחי מדינת ישראל". לא היה שיקוי טוב יותר לריכוך עוצמת הדיכאון והמצוקה מן האחיזה בבטוח מכול – ברצונו לאחוז במדינה יהודית בטוחה וחזקה משלנו כאן. תחושת הגאווה והביטחון שיככה רק במעט, אבל שיככה את תחושת המצוקה והיגון בסיוורנו במחנות ההשמדה.

אדוני היושב-ראש, עשיתי שם מאמץ כמעט נואש להבין, לנסות להבין את מניעי החיה הנאצית הארורה. אולי כדי שההסבר יעמיד אותי על קרקע מוצקה של יכולת ההתגוננות מפני החיה הארורה

הזאת. שום סיבה רציונלית, שום הסבר הגיוני תועלתני. אמרו על הגרמנים כי הם חיות אדם, אך חיות, ואפילו טורפות, מונעות בכוח השגת הטרף לאכילה, או לשם הגנה עצמית, או לשם הרווח. במה העשיר רצח היהודים את הגרמנים? במה איימו היהודים על הגרמנים? אילו רווחים הפיקו הגרמנים מהכחדת היהודים? שום הסבר הגיוני. לא איימנו עליהם ולא גזלנו את רכושם ואותם. אדרבה, הם השחיתו כוחות והשקיעו אמצעים אדירים כדי לרצוח מיליוני בני עמנו בשיטות המחרידות ביותר. מדוע? מדוע? מפני שאידיאולוגיה היא חרב פיפיות. באידיאולוגיה נאורה אפשר לקדם את החברה ואת האנושות. אך אידיאולוגיה, כאשר היא קיצונית, טוטלית, פנאטית ומטורפת, יכולה להיות מסוכנת ויכולה לבצע את הזוועות שגם חיות טרף אינן מעזות לבצע.

אינני יודע אם יש נקמות בהיסטוריה. אך אם יש נקמות, הנה דוכן הכנסת הזה, של מדינת ישראל הריבונית, שממנו אנו נואמים כאן 50 שנה אחרי השחרור של מחנה אושוויץ ואחרי מפלתה של גרמניה הנאצית. מכאן אנו אומרים דברי תודה והערכה למשחררים ולמסייעים לבני עמנו במצוקתם הקשה ביותר בהיסטוריה. אם נחזור לאזורנו, מן הדין שהטוריסטים הארורים של המזרח התיכון מהיום ילמדו מהר, כי אנחנו עם שעבר את השואה ושרד, וכי אתם, חלאות אדם ארורות, לא תנצחו אותנו.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת רן כהן, על דבריך. אני מזמין את חבר הכנסת אבנר חי שאקי. בבקשה, אדוני. אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החינוך, חברי הכנסת, אחת ממצוות התורה הידועות ביותר היא מצוות "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים". לא הסתפקה התורה במצוות "זכור", אלא הוסיפה גם "לא תשכח". ללמדך שגם בדרך עשה וגם בדרך לא-תעשה יחד אולי אפשר לשמר זיכרונם של מאורעות היסטוריים גדולים. יש כמה מצוות "זכור" בתורה, "זכור את יום השבת לקדשו" ועוד, אבל ה"זכור" הזה הוא שהביא אותנו לכך שהעם היהודי ידוע בכוח זיכרוננו האדיר, אולי מכוחותיו הגדולים ביותר.

סמלי הדבר, שהכנסת מציינת 50 שנה לשחרור מחנה אושוויץ למחרת הטבח האכזרי והשפל בבית-ליד, של 18 חיילי צה"ל ואזרח אחד – ואנחנו משתתפים באבל משפחותיהם ומאחלים החלמה לפצועים. הטבח הנורא הזה היה תוצאת פיגוע התאבדות של מחבל מטורף, שהונע על-ידי שנאה עיוורת, תהומית, ליהודים באשר יהודים הם.

המתאבד, כך נמסר, וחשוב שחברי הכנסת ידעו זאת, היום למדנו זאת, היה חבר בחוליית הישאם חאמד, המחבל שהתאבד בצומת-נצרים תוך רציחתם האכזרית של שלושה חיילי צה"ל, השם ייקום דמם. מתברר כי בתרמילו של אותו מחבל נמצאו פרקים מן "הפרוטוקולים של זקני ציון" מתורגמים לערבית, שמהם ספג את מנת הרעל והשנאה האנטישמית הארסית ליהודים, לכל יהודי באשר הוא יהודי.

אושוויץ, מחנה ההשמדה הנורא ביותר בהיסטוריה האנושית, מקום שבו הושמדו כ-3 מיליוני יהודים, היה תוצר ישיר ובלתי נמנע של הגזענות הנאצית ההיטלרסטית, שבאה לידי ביטוי מקפידים ב"מין קאמפף" – "מלחמת" – ספרו של אותו אשמדאי, יימח שמו וזכרו, הידוע לשמצה ולדיראון עולם. גזענות נאצית זו שאבה אף היא מנה מרוכזת של שנאת עולם לעם עולם מאותם "פרוטוקולים של זקני ציון", שעד היום הזה נוטף רעלם ומחלחל ארסם ומתסיס אנטישמים רבים בעולם, לרבות, למרבה הצער, פונדמנטליסטים מוסלמים ערבים בעזה, ביהודה, בשומרון ובלבנון, בדמות ה"חמאס", "הג'יהאד האסלאמי" וה"חיזבאללה".

זכרם הקדוש של קורבנות אושוויץ וקורבנות השואה בכלל מחייב את כנסת ישראל וכל אחד ואחד מחבריה להתעמק בתולדות השואה ובזוועותיה, כדי לוודא ולהבטיח שהאסון הנורא הזה, או דומה לו, לא יישנה עוד לעולם, בעזרת השם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כל מי שקרא את הזוועות שהתחוללו באושוויץ בימי מלחמת העולם השנייה יודע, חייב לדעת ולזכור ולהזכיר, כי אושוויץ איננו רק שם של מקום, איננו רק שם של עיר, איננו רק מחנה ריכוז, הוא איננו רק מחנה מוות. אושוויץ, שבו היה הריכוז המזווע ביותר של תאי גזים, של משרפות, של כיתות יורים, של מרכזי עינויים, של עינויי תופת, של ניסויים רפואיים מחרידים ושל רצח סטוני של יהודים, היה, כדברי הסופר ק. צטניק במשפט אייכמן, הרבה יותר מכל זה יחד. אושוויץ, כך הוא אמר, היה פלנטה אחרת, כוכב לכת אחר – פלנטה אשר לתושביה לא היו שמות, שתושביה היו רק מספרים מקועקעים חסרי זהות, שאנשיה לא נולדו ולא הולידו, לא חיו ולא מתו, שנשמו לפי חוקי טבע אחרים; פלנטה שבה כל שבר רגע סבב על גלגל זמן אחר.

גם בשאר מחנות ההשמדה – בירקנאו, בלזן, טרבלינקה, סוביבור, בוכנוואלד, מיידאנק, טרזינשטט, ובעשרות מחנות מוות אחרים, באו לידי ביטוי הפשעים המפלצתיים הנוראים ביותר נגד עם ישראל, נגד היהודים ונגד כל יהודי באשר הוא יהודי. הפשעים נגד היהודים הם בעת ובעונה אחת גם פשעים נגד האנושות, כי היהדות היא שנתנה לעולם את הנורמה שלפיה: שופך דם האדם באדם דמו יישפך. היהדות היא שנתנה לעולם את עשרת הדיברות, שבהם נאמר "לא תרצח" כל אדם באשר הוא אדם, ללא הבדל דת, צבע או גזע. מה שנעשה באושוויץ ובשאר מחנות המוות נעשה בשם תורת הגזע ההיטלרסטית, שדגלה בעליונות הגזע הארי, הנורדי, ובנחיתות הגזע היהודי, כביכול.

ביום זה, במלאות 50 שנה לשחרור שרידי מחנה מוות זה, חייבים אנו בכנסת ובמדינת ישראל לזכור ולהזכיר, כי את הפשעים המחרידים הללו ביצעו בני העם הגרמני התרבותי כביכול, הנאור כביכול, מרכז המדע באירופה, מרכז האוניברסיטאות באירופה ובעולם, מרכז האמנות.

הלקח העיקרי מן הזוועה של אושוויץ ושאר מחנות המוות הוא, שאין גבול לעומק השנאה התהומית ליהודים שהקרינה ומקרינה הגזענות הנאצית וכל גזענות שהיא בכלל.

והלקח השני שאנו חייבים בו, כל אחד מאתנו בארץ הזאת ובעולם היהודי כולו, הוא שהעולם המערבי, הקרוי מתקדם, נאור, אנושי, מוסרי, נשאר אז אדיש לגורלם של בני העם היהודי, לסבלו של העם היהודי, לייסורי התופת של העם היהודי, לייסורים אל-אנושיים, שלא נתנסה בהם ולא בשכמותם שום עם אחר ולא נתנסתה בהם שום אומה אחרת. "הפתרון הסופי" ההיטלרסטי הוא שהביא לכך שהעם הזה כמעט נשמד, חלילה, ואיבד למעלה משליש מבניו.

העולם הנאור הזה יכול היה להציל מיליוני יהודים. היום מתפרסמים מחקרים בארצות-הברית המוכיחים בעליל, שארצות-הברית של אמריקה יכולה היתה להציל לפחות מאות אלפי יהודים, אלא שהממשל האמריקני דאז שתק, שתקו בארצות-הברית, שתקו באירופה, ובמידת-מה שתקו אף בארץ-ישראל. השתיקה הולידה העלמה, ההעלמה אפשרה להיטלר להשלים את מלאכת הדמים שלו, עד סופה.

אם אין אני לי מי לי – אמר הלל הזקן. זה מה שאנחנו צריכים ללמוד. מדינת ישראל היא התשובה המוחצת על הנאציזם ועל השואה. חובתנו לעשות הכול כדי שהאמת על השואה תונחל לבני הדור הצעיר ולבני כל העמים, ובגרמניה במיוחד, כדי ששואה לא תישנה עוד.

ולבסוף, נזכור כי היו גם חסידי אומות העולם, בני אומות שונות שסיכנו את חייהם וחי בני משפחותיהם כדי להציל חייהם של יהודים. גם אותם לא נשכח. גם אותם נזכור לעולם כקרן אור בתוך ים האפלה, השחורה באפלות שידע העולם, שידעו תולדות המין האנושי.

הי"ר י' עזרן:

תודה, אדוני חבר הכנסת שאקי. יישר כוח.

חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בפתח דברי מבקש אני לשלוח תנחומים למשפחות השכולות, למשפחות האבלות, ואיחולי החלמה לפצועים שנפצעו אתמול באותו אירוע טרגי נפשע.

אדוני היושב-ראש, אנחנו מציינים היום 50 שנה לשחרור אסירי אושוויץ ולכיבוש המחנה, אותה מכונת השמדה איומה אשר הוקמה על-ידי החיה הנאצית.

אבי הוא ניצול שואה. בני משפחתו, כמו גם בני משפחת אמי, נספו בשואה. אומנם איש מקרובי לא עבר את זוועות מחנה ההשמדה אושוויץ או זוועות של מחנות השמדה אחרים, אך כבן דור שני של ניצולי שואה אני רואה באושוויץ סמל, סמל לשיאים של טירוף ואכזריות שאליהם הגיע האדם, והוכחה עד כמה מסוגלת שנאת יהודים ואנטישמיות לעורר עיני אנשים, עד היכן יכולה היא להוביל את בני הגזע האנושי, ואילו מעשי נבלה איומים ואכזריים יכולים הם לעשות בשם שנאה זו.

באושוויץ לא ביקרתי, אך הייתי במקומות אחרים, איומים וטרגיים. חבר הכנסת שילנסקי מן הסתם מכיר ויודע את פונאר והפורט התשיעי. ראיתי את מעשי הזוועה, ראיתי את המקומות שבהם התרחשו. ראיתי גם אותם אנשים שהעבירו את המסר שלהם תוך כדי. אני לא יכול לשכוח אותה כתובת שנמצאה בפורט התשיעי, העתיקו אותה מקיר בגטו, של אותו יהודי שהתאבד ובדמו – לפני שהוא התאבד ולאחר שהוא הגיע הביתה וראה שהמקומיים, לא הגרמנים, הליטאים, רצחו את ילדו

ואת אשתו שהיתה בהיריון ובקעו את בטנה – בדמו הוא עוד רשם: יהודים נקמה. הוא רשם את הכתובת על הקיר. את זה העתיקו והביאו לאותו מקום שבו היה מחנה של מוות, לא מחנה אפילו. הביאו לשם את האסירים, ירו בהם, קברו אותם, שרפו חלק מהגופות והמשיכו הלאה.

ראיתי את הזוועות האלה, ואתה לא יכול לעכל אותן. אתה עובר במקום, אתה שומע מה היה, אתה רואה קטעים של עדויות, קירות שיש בהם עדיין חורים מכדורים של מכונות הירייה, אתה רואה את הכתובות ואת האותיות שחקוקות באבן, ואתה לא יכול להבין, אתה לא יכול לעכל, אתה לא יכול לקלוט איך זה קרה ומה קרה בעצם.

אבל דבר אחד ברור, דבר אחד אתה יודע בוודאות: את לקח וזכר השואה עלינו לשאת עמנו ולשנן לעצמנו, לשנן לעצמנו ולשנן לדורות הבאים; לשנן ולזכור, לזכור על מנת שלא נשכח ועל מנת שאחרים לא יוכלו לנסות אפילו להשכיח מאתנו את הדבר.

בימים האלה, 50 שנה לאחר סיום מלחמת העולם השנייה, בשנה הזאת ממש, נשמעים הקולות כאילו לא קרה דבר, כאילו לא היו דברים מעולם. יש חוסר הידע שמנסים להעביר – ואני לא יודע אם במתכוון או לא – באירופה לדור הבא, לדור שאחרי הדור הבא. לא מלמדים, לא מסבירים. אני לא מדבר על יהודים. אני מדבר על האומות האחרות. לא מלמדים, לא מסבירים, לא משננים. אנשים לא יודעים. האי-ידיעה הזאת היא חמורה מאוד, כי היא מובילה בשלב הבא ליכולת, או היא כר פורה לאלה שרוצים להכחיש, לאלה שרוצים לנצל את חוסר הידע על מנת לעקור את הידיעה של המעשים המחרדים האלה מן התודעה האנושית.

כולנו צריכים לזכור, לזכור, לשנן, לא לשכוח ולהזכיר גם לאחרים.

אבל, אדוני היושב-ראש, ציון יום שחרור מחנה ההשמדה אושוויץ צריך שתהא בו מידה מסוימת של תקווה; תקווה, כי אף שעמדו עלינו לכלותנו, יכול יוכלנו להם וכל הניסיונות להשמיד את העם היהודי לא צלחו, ואני אומר: גם לא יצליחו בעתיד. הקמת מדינת ישראל היא ביטוי לתקווה שכזאת. זהו שינוי, נקודת מפנה שלאחריה יש לנו ארץ משלנו, מדינה משלנו, שבה נוכל לחיות ולהתקיים בלי לחשוש מאימתו של הגוי.

אולם גם כאן מבקשים לפגוע בנו ולחסל אותנו, כיוון שאנו יהודים היושבים בארצם, כיוון שאנחנו בני העם היהודי היושב בארצו. רוצים לפגוע בנו, רוצים לחסל אותנו, רוצים להשליך אותנו מכאן.

רק אתמול נטלה החיה האסלאמית הפנאטית את חייהם של 19 קורבנות, אשר פשעם היחיד הוא היותם יהודים המתגוררים בארץ-ישראל, במדינה היהודית.

לאלה המבקשים לכלות אותנו היום צריכים אנו לתת תשובה ברוח העמידה וההישרדות אשר אפיינה את העם היהודי בימי השואה. ועליה יש להוסיף את אשר כבר למדנו והתנסינו בו, כי יש בכוחנו להגן על עצמנו ואף להתגבר על הגרועים שבאויבינו. אם רק נדע להיות מלוכדים, אם רק נדע להיות מאוחדים ולא נשכח את לקחי העבר, או-אז יכול נוכל להם לאויבינו היום וגם בעתיד.

היו"ר י' עזרני:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת. גם תרמת לנו מזמנך.

הרב ורדיגר, אני מצטער. הגיעה חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אורחים נכבדים, אנחנו מציינים היום את יום השחרור של מחנה ההשמדה אושוויץ. אבל איננו יכולים שלא לומר את אשר על לבנו ואת כאבנו על הפשע הנורא שהתרחש אתמול בצומת בית-ליד על-ידי בני עוולה, שחותרים ברצח זה למנוע חיים של שלום ודו-קיום באזור, למנוע מאתנו, אבל גם מעמם, את האפשרות לחיות בצורה אנושית, להתפתח ולגדול.

אני מבקשת להשתתף באבן של המשפחות ששכלו את יקיריהן ולשלוח ברכת החלמה לפצועים.

חברי הכנסת, אושוויץ היה המקום, המחנה, שבו הושמדו המשפחות של אבי ושל אמי, המשפחות הגדולות והמורחבות. אושוויץ זה המקום שבו, לפי נתונים של מוזיאון השואה בארצות-הברית – המספרים של הנרצחים גדולים הרבה יותר ממה שחשבו קודם לכן. יודעים היום על כך שנרצחו שם 2 מיליונים ו-250,000 ועוד מיליון מתו כתוצאה מעבודת פרך. אם מביאים בחשבון את אלה שמתו בלי שרשמו אותם, מגיעים היום בארצות-הברית להערכה, שמחנה המוות הזה, יחד עם 30 המחנות שהיו מסונפים לו ועם כל בתי-החרושת למוות שהיו מסונפים לו, הביאו למותם הנורא, בסבל ובייסורים שלא יתוארו, של כ-4 מיליוני איש, ש-90% מהם היו יהודים מכל ארצות אירופה.

לכן, ללא ספק, אושוויץ היה ויישאר לנצח בלבנו, בלב היהודים, בלב כל מי שחרד לעתידה של האנושות, בלב כל מי שלא יכול גם היום להשלים עם תופעות של רצח עם, יהיה התירוץ לביצוען אשר יהיה, יהיה התירוץ לאומי-לאומני, יהיה התירוץ גזעני, יהיה התירוץ פוליטי, יהיה התירוץ כלכלי. לכן, אושוויץ הוא סמל לנו ולאנושות כולה.

אני רוצה לומר בהקשר זה, שאני מרגישה צורך בכך שכולנו נבקש סליחה מניצולי השואה, שבמשך שנים כאן בארץ התייחסנו אליהם מעט בזלזול, שבמשך שנים העלינו את השאלות הכל-כך בלתי רלבנטיות ואמרנו את המשפט הנורא, או את השאלה הנוראה: מדוע הלכו כצאן לטבח? אני חושבת, שאנחנו צריכים לבקש סליחה על האמירה הזאת, שאף פעם לא היתה נכונה, שמעולם לא שיקפה את הזוועה של השואה, של מלחמת העולם השנייה, של ההתנהגות החייתית של הנאצים ועוזריהם.

אני רוצה לומר שרוב, המושמדים במחנה העבודה אושוויץ ובמחנות הסמוכים היו במצב כזה, שהם לא יכלו לעשות דבר. והם היו גיבורים בחולשתם. אבל היתה גם התנגדות מאורגנת במחנה המוות הנורא הזה, והיה ועד התנגדות שהוקם בהתחלה בקרב שבויי מלחמה סובייטים, אחר כך בקרב האסירות במחנה הנשים בירקנאו, ואחר כך היתה ועדת תיאום. אני רוצה לומר שזה דבר מופלא, איך במקום נורא ואיום כזה, בבית-חרושת למוות כזה, מסוגלים אנשים להתארגן לעזרה הדדית, לחפש עדויות. ברחו מאושוויץ כ-700 אסירים. 400 מהם נתפסו ונרצחו, אבל 300 נמלטו, וכבר ב-1942 ו-

1943 הם הביאו לעולם את המידע הראשון על מה שקורה במחנה הזה, מידע שבהתחלה נראה כל כך דמיוני, שאנשים לא האמינו לו.

אני חושבת שכל ההתנגדות הזאת וכל ההקרבה העצמית של המתנגדים מלמדות עד כמה היו האנשים האלה גיבורים.

אני חושבת שאנחנו צריכים, גם היום ולאורך כל השנה הזאת, שהיא שנת הניצחון והבסת הנאציזם, לומר תודה לכל החיילים, לכל הקצינים, לכל הפרטיזנים, לכל המורדים בגטאות, לכל אלה שלחמו בדרך שמצאו אפשרות ללחום בחיה הנאצית, ובסופו של דבר הביסו אותה 12 שנה לאחר שהיא עלתה לשלטון בגרמניה.

אני רוצה להזכיר, שבקרב על שחרור מחנה אושוויץ עצמו נהרגו 600 חיילים וקצינים סובייטים. במחנה עצמו היה קרב בין החיילים ואנשי האס.אס. הנאצים שניסו למנוע את התקדמות הצבא הסובייטי. אני חושבת, שהקורבנות האלה מקרב אותם חיילים נתנו לנו, לניצולי השואה, לבניהם של ניצולי השואה, לבניהם של המושמדים, את האפשרות לחזור ולדבר פה.

אני רוצה לומר שאני חושבת שאנחנו חייבים לגיבורים שלחמו ולא להם מביניהם שעוד ישנם פה בינינו חוב ליום 9 במאי 1995, שבו ימלאו 50 שנה לניצחון הגדול, לניצחון ההיסטורי של הבסת החיה הנאצית ושל הנפת הדגל האדום על הרייכסטאג. אני חושבת, שאנחנו צריכים לציין את יום הזה כיום שבתון, ובדרך זאת להביא איזו אמירה מיוחדת ביום הזה.

הדבר האחרון שאני מבקשת לומר הוא, שבל נעשה בנאליזציה של השואה, בל נעשה ניסיון להשוות את הסכסוך הלאומי שאנחנו צד בו היום לאיזו מהדורה של השואה. המלחמה באנטישמיות היא מרכיב חשוב של מלחמה בגזענות, אבל היא מרכיב חשוב של המלחמה הגדולה ושל הקרב הגדול לשלום. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחברת הכנסת גוז'נסקי. אני מודה לך. חבר הכנסת אברהם ורדיגר, בבקשה.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

מי אחריו?

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת סלמוביץ. יש אלי כמה בקשות, להאריך קצת, לקצר ולהקפיד. אני עושה שקלול מאוד מאוד הגון, כדי שלא לקפח את האחרונים.

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צירוף מקרים טרגי ואכזרי. היום, במלאת 50 שנה לשחרור מחנה המוות אושוויץ, מלווה ומבכה עם ישראל את י"ט בניו היקרים אשר נפלו בידי מרצחים ערבים צמאי דם יהודי, בצורה כה אכזרית, כה בלתי אנושית, בשליחות ארגוני הטרור הערביים – "הג'יהאד האסלאמי", ה"חמאס" ואש"ף – במטרה להרוג ולזרוע פחד ומהומה בקרב האוכלוסייה היהודית בארצנו. שונאי ישראל, 50 שנה אחרי השואה האיומה אשר חיסלה והשמדה שישה מיליונים מבני עמנו, השם ייקום דמם, אלפי קהילות אשר בניהן הובלו לתאי הגזים ולמשרפות, שם הושמדו במיתות משונות בידי החיה הנאצית הגרמנית ועוזריה בני עמי אירופה השונים – שונאינו ממשיכים להתנכל לנו ולבקש את נפשנו.

וביום מר ונמהר זה אנו עם משפחות החללים, השם ייקום דמם. המקום ינחמכן בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. ומתפללים אנו להחלמתם המהירה של עשרות הפצועים, אשר חלק מהם עדיין זקוקים לרחמי שמים.

חברי הכנסת, חלפו 50 שנה מאז נפרצו שערי מחנה ההשמדה אושוויץ, תופעה אשר העולם לא ידע כמוה מעודו, מחנה המוות אושוויץ וכן מחנות המוות האחרים על אדמת אירופה הדוויה והרוויה דם יהודי. אודים מוצלים מאש, שרידי החרב והתופת החלו לזרום החוצה ממחנה ההשמדה ההמוני הזה וממחנות מוות אחרים, מסמטאות שרידי הגטאות, מחשכת הבונקרים והיערות – החוצה, החוצה לחופש ולדרור.

אודים מוצלים מאש. ומתוך הלבבות השבורים והגופות הדקים והשקופים כיריעות קלף כאילו מתפרצים דברי הנביא זכריה: "יגער ה' בך השטן, ויגער ה' בך הבחר בירושלם, הלוא זה אד מצל מאש".

אדוני היושב-ראש, שרידי אושוויץ ומחנות ההשמדה, וביניהם גם רעייתי, יודעים לספר על השיטתיות המחרידה של החיה הגרמנית הנאצית ובעלי בריתה לפגוע לא רק פיסית בעם היהודי, אלא לפגוע גם בנשמתו, בנקודת האחיזה שלו, באמונה בה' יתברך, על-ידי מלחמת חורמה בתרבותנו העתיקה – תורת ישראל.

חברי הכנסת, דברי ימינו מעוטרים זר אגדות נפלאות המזעזעות נפש ומבליטות את הגורל המשותף של עמנו, גורל של נשמות ישראל הטהורות והזכות שאין דוגמתן בגבורה ובאומץ לב בשום אומה ולשון.

בכל שנות היותנו לעם ידענו תלאות ורדיפות, גזרות ושחיטות, אולם אין דומים כל אלה לשואת יהודי אירופה בשנים הת"ש-התש"ה ולימי הזעם הנוראים בתקופת האשמדאי הנאצי, יימח שמו, הוא אשר תכנן בדיוקנות הגרמנית את חיסולו המוחלט של עמנו, חיסול תוך השפלת כבודם של המובלים לכבשני האש בכל דרכי ההשפלה והביזוי האפשריות.

המרצח הארור התכוון בכך להבליט בפני העולם כולו, בפני העולם הנוצרי האדיש והשותק, שלא זו בלבד שהיהודים נופלים כעמיר מאחרי הקוצר, אלא גם כיצד הם מתים. והעולם האכזר, אשר, אגב, לא שינה את טעמו עד היום, אשר ידע על המתרחש במחנות המוות, ידע שהיהודים מובלים יומם ולילה ברכבות מוות הישר לכבשני האש כשיות אילמים ומפוחדים, העולם האכזר הזה ראה עם הולך למוות – שתק והשלים. העולם האכזר האמין שאכן בא סופו של היהודי הנודד. העולם האכזר חשב כי יבש רוחו ונס ליחו של העם היהודי עד שאינו ראוי אפילו לרחמים, אף לא להשתתפות בצערו. זהו עולם של אומות העולם, עולם של רשע, אשר על מעשיו אלו, על שתיקתו זו, אין כפרה ואין מחילה.

השוואה וזוועותיה על כל גילוייה, המרד, ההתקוממות, גילויי עוז ותעצומות אשר בנבכי הנשמה היהודית – כל אלו נשגבים הם לא רק לאלה אשר התנסו בהם על בשרם, לאלו אשר שרדו מהכבשנים, אלא לכלל ישראל.

תקופה נוראה זו, תקופת שואת יהדות אירופה, אשר אושוויץ מסמלת את השיא של חורבנה, תקופה זו אשר, אגב, שונאי ישראל מנסים להשכיחה, ויש שטוענים שהשואה לא היתה ולא נבראה וזוהי המצאה יהודית, טיעונים אשר יש לעוקרם מן השורש יחד עם מחבריהם, תקופה זו שייכת לכולנו, לכל חלקי עמנו מכל השכבות והעדות אשר נקבצו בחסדי ה' בארצנו הקדושה, ארץ-ישראל מולדתנו היחידה והיקרה לנו, ובחסדי ה' ומתוך הקרבה ללא גבול של אלפי בנים לוחמים בחירוף נפש ובגבורה על קדושת ה' ועל מזבח החירות הוקמה מצודת עוז של עצמאות למולדתנו.

אבל מי שחלם וקיווה שעם הקמת המדינה העצמאית יבוא קץ למלחמות ולסבל, התבדה. גם בשעות אלו אנו ממשיכים להיאבק על זכותנו על הארץ הזאת נגד הקמים עלינו לכלותנו.

זה הזמן, אדוני היושב-ראש, אדוני השר, לאיחוד כל הכוחות הנאמנים לארץ-ישראל ולעתידה למלחמה באויב הנורא, בחיית האדם הרצחנית, אשר אין סיכוי שתשנה את עורה. הבה נתאחד למען שלמותה של ירושלים. הבה נשמור על ארץ-ישראל היקרה לנו, על גבולותיה, שחלילה לא ייפלו לידי אויבים. הבה נתפלל לה' לגאולת ישראל האמיתית.

הי"ר י' עזרן:

תודה, אדוני חבר הכנסת ורדיגר. בבקשה, חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. יש עוד שלושה דוברים.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על רקע הדי פיוגוע התופת בצומת-השרון, על רקע מראות האימה של חיילים צעירים, של נערים ונערות, השם ייקום דמם, שנרצחו בדמי ימיהם, על רקע קולות בכי תמרורים ודמעות הורים שכולים, על רקע כל אלה אנו מציינים ביום עצוב זה, כאן, בבית הזה, מלאות 50 שנה לשחרור מחנה אושוויץ.

מיליוני יהודים מצאו את מותם בתאי הגזים באושוויץ, ברעב ובניסויים הרפואיים המחרידים. מיליוני יהודים נרצחו באושוויץ על שום היותם יהודים ורק על שום היותם יהודים. אבל העם היהודי, כעוף

החול, קם ועלה מתוך הלהבות, מתוך האש ומן התופת, כינס את שרידיו ואת פזורתו והקים כאן, בארץ-ישראל, את מדינתו, את מולדתו ישראל.

כל אחד מאתנו נושא בלבו בדרך זו או אחרת את צער השכול, צער על הורים, צער על ילדים וצער על חברים שהלכו ואינם, וכל אחד מאתנו כואב את כאב האובדן. כל אחד מאתנו מצווה להעביר לבאים אחריו את זיכרון אותם שנטבחו, שנפלו ולא זכו.

אדוני היושב-ראש, בביקורי במחנה ההשמדה אושוויץ לפני קרוב לשנתיים ניצבתי במקום שבו ניצבה אמי לפני למעלה מ-50 שנה, ניצבתי באותו מקום ממש שבו עמדה אמי כשהיא נאלצת למיין את שהותירו אחריהם אחיה ואחיותיה היהודים שהומתו בידי הצורר הנאצי. רק אז, בעומדי במקום ההוא, רק אז הפכו באחת כל הסיפורים ששמעתי מפי הורי במשך שנים רבות למציאות מוחשית ובלתי מובנת. רק אז קרמו הסיפורים עור וגידים והפכו באחת מסיט דמיוני, שמי שלא חווה אותו על בשרו וראה אותו במו עיניו לא יכול היה להבין אותו או לתפוס אותו במלוא היקפו, למציאות מרה, כואבת, נתפסת ומוחשית.

בעומדי במקום עומדה של אמי, במחנה ההשמדה אושוויץ, הבנתי לפתע את המשמעות האמיתית של המונח "התקווה" ואת האמונה הטהורה, האמיתית והעצומה שמבטאות מלותיו. באותו רגע ממש גם יכולתי לאמוד את מלוא עוצמתו של העם היהודי, שעמד בגבורה בכל התלאות והאסונות שהציבה ההיסטוריה בדרכו לשוב אל ארצו ואל מולדתו, ואז גם למדתי להעריך את חוסנם, את נחישותם ואת גבורתם של אלה ששרדו והצליחו לנהל אורח חיים רגיל כמעט לחלוטין לאחר הינצולם ולהקים דור חדש כאן בארץ-ישראל.

ההיסטוריה העקובה מדם של העם היהודי – – – סליחה, זה מפריע לי. אפשר לבקש שקט?

ההיסטוריה העקובה מדם של העם היהודי לא החלישה את רוחו ולא ריפתה את ידיו, אלא להיפך. אני, כמו רבים מבני העם היהודי, גאה על היותי יהודייה. אני, כמו רבים מבני עמי, יודעת גם שארץ-ישראל היא ארצי היחידה עלי אדמות ואין לנו ארץ אחרת תחתיה. אני, כמו רבים מבני הארץ הזאת, יודעת שאסור לנו לוותר ואסור להיכנע. צריך לדעת להתגבר, להמשיך הלאה ולדבוק בכל שעל ובכל רגב מרגבי אדמת ארץ-ישראל.

אדוני היושב-ראש, השואה הוכיחה לעם היהודי פעם נוספת עובדה שהיתה ידועה לו הלכה למעשה, משחר ימי ההיסטוריה האנושית עלי אדמות. השואה הבהירה לעם היהודי, כי אל לו לסמוך או לשים מבטחו בעמים אחרים. עליו ללמוד להגן על עצמו, להתמודד בעצמו עם אויביו ועם מבקשי נפשו ולהגן במו ידיו על אדמתו, על ארצו, על מולדתו.

אין בלבי ספק, אדוני היושב-ראש, כי העם היהודי ששרד אחר השואה הנוראה, שכמוה לא ידעה האנושות מעודה, ידע גם להתמודד עם מבקשי נפשו מבית ולהכריתם עד האחרון שבהם. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך מאוד על ההקפדה על הזמן. תודה. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, מי אחריו?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שילנסקי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת הנוכחים, אחי ניצולי המחנות, יש חוט מקשר בין מחנה המוות באושוויץ לבין הפיגוע שהיה אתמול בצומת-השרון. גם שם וגם כאן רצו להרוג יהודים רק מפני שהם יהודים. שם פעלו נאצים גרמנים וכאן פעלו נאצים ערבים.

בטבח שפקד אותנו בצומת-השרון נעסוק בדיון מחר, אבל אני מרגיש חובה כבר כעת, היום, להביע תנחומים למשפחות הנופלים, השם ייקום דמם, שאיבדו את בניהם, וביניהן גם משפחה דרוזית אחת מדליית-אל-כרמל. נאחל לפצועים שישובו במהירות לחיק המשפחות וליחידותיהם – בריאים וחזקים.

לפני 50 שנה הגיעו חיילי בעלות הברית למחנה ההשמדה אושוויץ וגאלו את האסירים שחיו שם להשמדה, כפי שעשו הגרמנים שם למיליון, אולי למיליון וחצי יהודים לפני כן. האסירים המצומקים והדוויים, הרעבים והמיוסרים, יצאו אל החופש ואל הדרור. במקום להשתרך בתור אל מקלחות הגזים והמשרפות הם פנו עתה אל נתיבי הבריחה וההעפלה לארץ-ישראל.

בעלות הברית לא רצו להפציץ את מחנות ההשמדה, כי "הם לא היו מטרות אסטרטגיות וחיסולם לא היה משרת את מטרות המלחמה". בשבילנו מטרת המלחמה בצורר הנאצי היתה הצלת האנושות מציפורניו, ובכלל זה העם היהודי, אבל אצל הגויים הצלת שישה מיליוני יהודים, ובהם מיליון וחצי ילדים יהודים, לא היתה מטרת המלחמה ההיא, וזהו הלקח הראשון מן השואה: את מלחמתו של העם היהודי לא יעשה אף אחד זולתנו.

הלקח השני: אין לנו מה לחפש בארצות זרות. הן לא שלנו, ותמיד נהיה שם מוקצים וזרים, מנודים ונרדפים.

אל לנו להשתמש בהשאלה נפוצה במושג שואה. יש שאני שומע בני תשחורת האומרים: "המסיבה היתה שואה", או "הסרט היה שואה", כלומר זה היה גרוע או נורא. אבל אין הקבלה ואין דמיון בתולדות העמים לשואה של העם היהודי בשרפה הגדולה באירופה בשנות ה-40. אפילו מוסא דאג

של הארמנים, במלחמת העולם הראשונה, שנקראת: השואה הארמנית – איננה דומה או משתווה לשואה הנוראה שלנו. לכן אני נזהר משימוש במושג שואה ובמושג מחנות הריכוז.

אבל אבא אבן, שהיה שר החוץ של ישראל, עשה זאת, ואולי בשיקול דעת ובצדק, כאשר הגדיר את גבולות '67 של ישראל כ"גבולות אושוויץ". הוא צדק כאשר ראה בגבולות "הקו הירוק" הזמנה לחיסול הישות היהודית בארץ-ישראל. אבא אבן איננו נואם כיכרות, הוא איש תרבות היודע את סדרי העולם ואת תולדות עמו, והוא לא היה מעז להשתמש באושוויץ הארור והקדוש כייפוי זול לדבר שהוא מאמין בו. הוא האמין בכך שמדינת ישראל הקטנה נתונה בגבולות אושוויץ, והגדרתו זאת לא חדלה מלזעוק גם בימים האלה, ואולי דווקא בימים האלה.

שואת יהודי אירופה התחוללה במשך שנים. היו שותפים לה מאות אלפים, והיא לא הבקיעה את חומת האדישות והניכור. במרכז אירופה, באמצע ארצות התרבות הקלסיות, התנהלה מלחמת ההשמדה של העם היהודי. ג'נוסייד של אחינו ואחיותינו – וכל העולם שתק, כל העולם החריש, וגם היהודים החרישו. היהודים שתקו מפני שלא האמינו שכך יעוללו לנו, וכאשר ראו שכך זה – הם אמרו, שאסור להרגיז את הגויים, ולא להתבלט, ושאר תסביכי הגלות.

לכן, הלקח השלישי הוא: אם נהיה חלשים – ישחטו אותנו והעולם ישתוק. אין מצפון לעולם ואין צדק בעולם. החזק – שורד, והחלש – מושמד. צריך להיות חזקים, עם צבא טוב ועם נכסים קרקעיים. עוצמתה של מדינה נמדדת קודם כול בנכסים הקרקעיים שלה, שנותנים לה כושר עמידה והגנה, עומק אסטרטגי ויתרונות של תצפית ומודיעין ושליטה באוויר.

אנחנו עדים היום לתופעה של הכחשת השואה, משל לא היו דברים מעולם והכול המצאה שטנית יהודית. אנחנו המצאנו את המחנות ואת המשרפות ואת הארובות, ואת ההרוגים ואת השרופים, ואת השכולים ואת היתומים, ואת הפער של שישה מיליוני אחים ואחיות.

ולכן הלקח הרביעי מהשואה הוא, שהעולם בולע שקרים ומאמין למתעתעים. האמירה ש"לא היתה שואה" נכונה כמו שהערבים הם צאצאי הפלישתים ושהם חיים כאן אלפי שנים.

הייתי אשתקד במשלחת הכנסת ל"מצעד החיים". הלכתי דומם וכואב ובוכה במחנות המוות. דרכתי על האדמה שראתה את השרפה הגדולה. הלכנו לצריפים, לתאים, למקלחות ולמשרפות; צעדנו בשבילים שבהם צעדו הרבה אלפים של יהודים בדרכם האחרונה; ראינו את ערמות המזוודות והמשקפיים והנעליים; ראינו את ערמות הנעליים של הילדים – נעליים מרופטות וקרועות, כי הטובות והחדשות נשלחו בוודאי לילדי הגרמנים ברייך; ראינו את נעלי הילדים והילדות, ובהן נעליים גבוהות ונעליים חצאיות, עם שרוכים ובלעדיהם; ואני ראיתי בנעליים האלה את הרגליים שנעלו אותן ומעליהן את משה'לה עם הכיפה והציצית או חנה'לה עם הצמות. ראיתי שורה ארוכה של ילדים וילדות, מאה ואלף ורבה.

אומרים: מיליון וחצי ילדים, ואני לא יודע לאמוד משמעותו של מספר כזה, ואינני יודע להעריך כמה למדנים ורבנים היו יוצאים מהם, וכמה מדענים וסופרים ומשוררים ואנשי רוח וחלוצים וסתם אמהות יהודיות.

כשהיינו שם, באושוויץ הקודרת, הגיעה אלינו הידיעה על התקפת המחבלים והטבח בעפולה. אושוויץ ועפולה, שתי ערים בעולמנו. אושוויץ – שבה נשרפו יהודים, ועפולה – בירת העמק, שגם בה רוצים לשרוף יהודים. אבל אושוויץ מסמלת את האתמול היהודי שמת, ועפולה ובנותיה – את ההגשמה הציונית.

חלפה כשנה מאז היינו באושוויץ ובבירקנאו, ואני ממשיך בעיני רוחי להלך שם על האדמה הטמאה והארורה, וממשיך לשמוע את קריאות "שמע ישראל" של יהודים בנשימתם האחרונה, וממשיך לראות אותם מתעוותים בפרפורי גסיסה, וממשיך להריח את עשן המשרפות מהול בבשר אדם נשרף.

זה הולך אתי באשר אפנה, גם ביום חולין וגם ביום חג. כבן דור השואה והתקומה, שהלך למלחמות ישראל ושמע את קריאות הקרב של אויבינו הקוראות לטבוח אותנו גם כאן, בארץ מולדתנו – אוי לנו ואוי לאומתנו אם נשכח את השואה ואת לקחייה. אנחנו יודעים, יודעים בדיוק לאן נוסעות הרכבות, ולא ניסע בהן.

יתגדל ויתקדש שמייה רבא. ה' עוז לעמו ייתן, ה' יברך את עמו בשלום. תודה.

היו"ר י' עזרני:

תודה, אדוני חבר הכנסת. חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני 50 שנה לא הייתי באושוויץ. לפני 50 שנה, באותו זמן, הייתי בלאגר 1 שעל-יד קאופרינג, המחנה האיום המסונף לדכאו. אך אושוויץ מלווה אותי כל הזמן.

אושוויץ – ק. צטניק כינה את המקום הזה "פלנטה אחרת". זו היתה אומנם פלנטה שונה, אך לא אחרת, זה היה אותו עולם.

והעולם כולו ידע ושתק. ידע, שתק, העולם הגויי, לצערנו גם העולם היהודי.

ואז, אחרי השחרור שאלו אותנו: למה לא מרדתם? מילא, כשהעולם היהודי היה בהלם עוד יכולנו איכשהו לקבל את זה. אבל אחרי אנטבה, אם יש עוד כאלה ששואלים – להם אינני סולח, הם צריכים להתבייש.

כי בעיני, מרד והיה גיבור כל מי שבתנאי הרעב האיום הפריש פת לחם לחברו. בעיני, גיבור – מי שהיה לו הכוח הנפשי לבוא אז ולעודד את חבריו, את אחיו. בעיני, בעל שאר רוח הוא כל מי שהסתכן ונשא תפילה. בעיני, גיבורים הם עובדי הקרמטוריום שמרדו. בעלות הברית לא היה להן ולו אווירון אחד על מנת להפציץ את הקרמטוריום באושוויץ, מי שהפציצו אותו היו עובדי הקרמטוריום.

ומה עם אותה אמא שעמדה יחד עם ילדה הקטן בסלקציה? סלקציה – אני עברתי סלקציות. איזה מעמד. אחרי שכולם נדחפו מהקרונות בבהלה הגדולה, בן משפחה אחד איבד את בן המשפחה השני, אמא איבדה את ילדה, אבא – את אשתו, את הוריו, ובאוויר מכל הצדדים צעקות: מאמע, מאמע, טאטע, טאטע, יענקל'ה מיין קינד, וו ביסט דו?

והנה את האמא לקחו לצד אחד של הסלקציה, ואתה לא יודע מה פירוש צד זה ומה פירוש צד זה, מי לחיים ולעבודות ומי למוות. ומנגלה, או מי שדומה לו, אחד ה"מנגלים", עומד ואומר: לינקס, רכט, לינקס, רכט.

והנה האמא רואה בצד השני את ילדה הקטן נדחף יחד עם זקנים, והיא יודעת שזה לא טוב, היא מבינה שזה למוות, היא כבר בעלת ניסיון. ואותה, את הצעירה, העמידו בצד השני, לחיים; לעבודות, אבל לחיים. והיא מתגנבת, מקבלת מכות, נדחקת שוב ועוברת לצד השני. והיא עומדת בתור לקרמטוריום, עירומה, בקור. היא עומדת כדי להיות עם הילד שלה ברגעי הגסיסה האחרונים שלו, להקל עליו, לחבק אותו, לחמם את גופו. והיא מתביישת, כי עירומה היא, ומסביב גברים מסתובבים.

הפחדנית היא האמא הזאת? ההלכה היא כצאן לטבח? או אולי גיבורה היא, גבורה גדולה בה?

אין לך מה להתבייש, אחותי, בת עמי. יתביישו אלה שהביאוך למצב זה. יתביישו אלה שהיו חופשיים, ידעו ושתקו.

ואני רואה בעיני רוחי את המחסן הגדול ובו עגלות ילדים. ויפה תיאר את המחסנים ואת נעלי הילדים קודמי, חבר הכנסת המכונה גנדי. חיים נחמן ביאליק כתב: ארור האומר נקם. נקמה כזאת, נקמת דם ילד קטן, עוד לא ברא השטן. נקמה. לא נקמנו. אין נקמה על מיליון וחצי ילדים קטנים. אבל יש נחמה. והנחמה – ארץ-ישראל.

ואני, שבעיני ראיתי הרבה שכול, מזדהה היום עם השכולים הטריים ומביע תנחומים. ואני מיעץ להם, לאלה שאתמול, או שלשום, או לפני שבוע, או לפני שנה איבדו את יקיריהם, שיאזרו עוז וכוח להמשיך בדרך שיקיריהם פסקו ללכת בה, בדרכם למען ארץ-ישראל בטוחה, ארץ-ישראל נחלת אבותינו, שכולה שלנו, בדרך למען ביטחון ישראל. זה נותן הרבה כוח, זה נותן אומץ, זה מקל את ההמשך.

ואני שולח גם איחולי הבראה לכל הפצועים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני 50 שנה, כשלבשתי עבודות וחלמתי על חירות, לא יכולתי להעלות על דעתי שיבוא יום כזה שהיה אתמול בצומת בית-ליד שבמדינת היהודים.

אין דבר הדומה לשואה. השואה היא ייחודית. אך יש ללמוד ממנה, יש ללמוד את הלקח: לא להתעלם מאיומי שונאינו ולא להתרפס בפני העריץ.

לעולם לא עוד, נשבענו עם השחרור. והנה נשפך דם יהודי. ואיך אנו מגיבים? אז לא היתה לנו מדינה, לא היה צבא, לא היתה לנו ברירה. אך עתה יש לנו מדינה, יש לנו צבא ויש לנו ברירה. ואל לנו לחזור אחורה. עלינו לצעוד קדימה, באמונה, בעוז ובגאון.

מישהו אמר כאן: אני לא מקבל שאין סליחה. אולי יש פה אנשים מתקדמים, בעלי קדמה, שאומרים שצריך לסלוח, שמשבחים את הסליחה. אני אינני כזה. ואני אומר לכם: בנפשנו הוא לזכור. ואני אומר לכם: לזכור ולא לשכוח. ואני אומר לכם: לזכור ולא לסלוח.

גנרל פרנק, המושל הצבאי הגרמני של פולין, אמר במשפט נירנברג: אלף שנים תחלופנה וחרפת גרמניה לא תימחה. אלף שנים. אדוני היושב-ראש, חברי כנסת, עם ישראל הצופה בנו: אלף שנים – כך אמר הוא, הרוצח בן עם המרצחים – אלף שנים תחלופנה וחרפת גרמניה לא תימחה. חלפו רק 50 שנה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת שילנסקי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את חבר הכנסת הרב יוסף עזרן.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, רבותי, בשנת 1985, כשהייתי בתפקיד חשוב מאוד בפאריס, זכיתי לארגן מסע לגיא ההריגה, לעמק הבכא אושוויץ, ועוד לכמה מחנות. שני מטוסים מלאים בצעירים שלא ראו ולא חשו את אימת השואה, אבל שמעו עליה, וניסו אפילו לדחוק אותה אל התת-מודע, כי קשה היה להם להתמודד עם הטראומה והאסון הזה של העם היהודי.

נשאלה פה שאלה, וכל הזמן היא נשאלת: למה? מה הרוויחו הנאצים, החיה הנאצית, העמלקים של דורנו, מהשמדת העם היהודי, הפציפיסטי, שאינו שוחר מלחמות, שלא סיכן אותם? ולהיפך, כל האסטרטגים, ההיסטוריונים ואנשי מדע הסוציולוגיה, מדעי החברה, הכלכלה, וקראתי הרבה בנושא, היו תמימי דעים, שאילולא התעסקה החיה הנאצית עם העם היהודי, היו כל הסיכויים, חס ושלום, חס וחלילה, שהרייך שתוכנן לאלף שנים – מי יודע לכמה שנים היה. זאת אומרת, דווקא להיפך, איפכא מסתברא. אם כן, השאלה מהדהדת בחלל עולמנו: למה? למה?

אתם זוכרים, רבותי, את סדרת הטלוויזיה "שואה", שנסובה סביב משפחה של רופא דגול מברלין, טלטוליה, גלגוליה, ייסוריה. הוא שאל את השאלה הזאת. אדם משכיל, יהודי אמיתי, עם אמונה בלב, שהיה גיבור אמיתי והחזיק מעמד במסירות נפש. הוא אמר: אם כל כך מתאמצים להשמיד אותנו, בעוצמה כזאת, בדייקנות ייקית, בכל המדע והעוצמה העומדים לרשות גרמניה ה"תרבותית",

ה"מתקדמת", סימן שאנחנו שווים משהו. לא היו מתאמצים, בעוצמה כזאת, ללקט יהודים מכל אירופה, מכל מקום שרק אפשר. לפעמים הקדישו גדוד שלם כדי לחפש ילד יהודי שרק על-פי השמועה היה במנזר. מה ההשתלחות החייתית הזאת, הרדיפה המאומצת הזאת? אם הם רצו כל כך והתאמצו, סימן שאנחנו משהו. הוא אמר, ולא ידע שאמר מה שאמרו רבותינו.

העמלקים של דורנו, לפי כל הפילוסופים היהודים וגדולי התורה, הם החיה הנאצית שרצתה לעקור את שם ישראל, "ולא ייזכר שם ישראל עוד", כפי שאמר דוד המלך. מה נאמר בעמלק? בלעם, נביא אומות העולם אמר: "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד". אומרים רבותינו, שעמלק היה העם התרבותי, המתקדם, האליטה, העם הנבחר כביכול, הגזע העליון. הדברים נשמעים מוכרים. זה היה עמלק. ראשית גוים – הטופ, הצמרת, קודקוד הפירמידה של אומות העולם. אבל גם בעם ישראל נאמר: "קדש ישראל לה" – כך אמר הנביא – "ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאום ה'". יש פה ראשית וראשית.

בעברית, כך אני מבין, יש ראש וראשוניות. ראש זה מספר: אחת, שתיים, שלוש. ראשון – זה איכותי, זה ערכי. ראשית – יש פה איזו ערכיות איכותית. כאן כל מה שנגזר מהסיטרא אחרא של החטא הקדמון, של הנחש, של השטן. הסיטרא אחרא כולו מתרכז ומתנקז בעמלק, וזוהי הראשוניות שלו. הוא רצה להילחם בישראל שרצו לקבל את התורה, בצאתם ממצרים. למה? כי הוא אמר שאין דבר כזה הנקרא חמלה, חנינה וחסד. החזק יבלע את החלש, הגיבור יאכל את מי שנחות ממנו. אין מקום, אין קיום לעם של עבדים. מה זאת אומרת עם של עבדים היוצא ממצרים ומטיף לנו מוסר אנושי ואתיקה? החזק יבלע את החלש. זהו עמלק וזוהי תורת הנאצים והגזע העליון.

הדברים הם לא מהיום. בוועידת ואנזה ב-1942, כאשר החליטו על הפתרון הסופי – קראתי את זה, ואולי גם כמה מחברי ורבותי – הם רשמו פרוטוקול סופי, עשרת הדיברות, להבדיל. סיימנו כעת את פרשת יתרו. בשבת שעברה היתה פרשת מתן תורה. העם היהודי הביא את האתיקה ואת המוסר לאנושות כולה. תגידו, רבותי, איך היה העולם נראה בלי "לא תרצח", "לא תגנוב", לא ולא ולא? איך הוא נראה היום, אחרי עשרת הדיברות, המוסר האוניברסלי הזה, ואיך היה נראה בלי המסר של עשרת הדיברות? להבדיל, הסיטרא אחרא של עמלק – ראשית תבואתו מביאה את עשרת הדיברות, את היסוד והבסיס האתי, המוסרי והאוניברסלי של האנושות.

יש עשרת הדיברות של עמלק. מה הראשונה שבהן? לא תרצח? ודאי שלא. העם היהודי הוא אויב הנצרות. זהו הדיבר הראשון. למה אני מזכיר את זה? אני לא רוצה להלאות את רבותי בכל מה שנאמר שם. אדוני השר, כבודו יודע למה אמרו את זה? מפני שהנאצים לא צמחו על העצים ולא מהגשם של אתמול. מה הרקע של הנאצים? איך ייתכן שעם אשר הוציא מתוכו את גדולי הפילוסופים והמדענים, עם שהמציא את הדפוס, הפך לחיה טורפת? זהו שחרור הקיטור של אלפי שנות הנצרות שרדפה את העם היהודי, נידתה אותו, הפקירה את דמו, הוקיעה אותו, הושיבה אותו בשולי החברה והפכה אותו לאבק אדם, לתולעת אנוש. זו היתה התוצאה.

אבל את נקמתי בנאצים הארורים זכיתי גם קצת לראות. העם היהודי זכה, ואם יושב-ראש הישיבה הזו יושב כאן, זוהי תשובה נאותה, אנושית והומנית. אדוני אמר שהתשובה ההומנית ביותר לנאציזם היא מדינת ישראל. לא אני אלא הוא אמר את זה, וזה נכון. זכיתי לחוות ולחזות בנקמה אישית קטנה: באותו מסע שעליו סיפרתי, באותו מסע מאורגן, היתה סבתא שזכרה את בלוק 14 ואת הדרגש שעליו ישנה. היא נמנית עם הפרופסורים, עם המרצים הבכירים באוניברסיטה בפאריס. היא הביאה את הבת שלה, את הנכדה שלה ואת הנין שלה, אשר חגג את הבר-מצווה והניח תפילין מול הדרגש שעליו שכבה. אמרתי: עם ישראל חי וקיים. עם ישראל הוא נצחי. יש נצח ישראל שלא ישקר.

אתם יודעים, רבותי, למה הנאצים רצו להכחיד אותנו? אביא בפניכם מחשבה קטנה. לדוגמה: באירן רצו פעם לשרוף את אמריקה, את ארצות-הברית שקראו לה השטן. הם יכלו? לא יכלו, זוהי מעצמה גדולה. מה עשו? כינסו אנשים ושרפו דגלים. אבל בסמל של שרפת הדגל למעשה רצו לשרוף את ארצות-הברית. הנאצים העמלקים רצו לשרוף את בורא עולם, מפני שריבון העולמים הוא נגד העוצמה הזו והאכזריות החייתית האנושית של לית דין ולית דין; הם רצו מצב של לית דין ולית דין. איך שורפים את הקדוש-ברוך-הוא? הם לא יכולים, לכן שרפו את הדגל שלו. העם היהודי מעיד על בורא עולם. שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד, הוא הדגל של עם ישראל, ועליו חרות שיש בעל בית, יש הקדוש-ברוך-הוא ויש משפיע ומשגיח על האנושות, העולם אינו הפקר. הם רצו לשרוף את הקדוש-ברוך-הוא, את בעל הבית. הם שרפו את העם היהודי שהוא הדגל שלו.

האסון הגדול ביותר שלנו בתקופה הזו הוא ההכחשה. דחיקת טראומה, דחיקת אסון – זוהי תכונה אנושית ולגיטימית לפעמים. ילד קטן שהיה קורבן להתעללות, מדחיק את זה. למה מכחישים היום? שוחחתי עם כמה מהמכחישים והם אמרו: אתה יודע למה? מפני שבאמת, בתוך תוכנו, אנחנו רוצים להכחיש דבר כזה כדי לקבל כביכול את הגושפנקה המוסרית להכין, עפרא לפומיהו, שואה חדשה. הם לא התייאשו. לא מפני שיש להם ייסורי מצפון, לא מפני שרוצים לדחוק את הביזיון המחפיר הזה, את הכתם על האנושות כולה – הם רוצים לנסות לערוך סיבוב חדש. אבל אנחנו פה, בינינו צאצאיהם ואחיהם של נטבחים והרוגים. דמם וקורבנם לא היה לשווא, ולא נפסיק לזעוק ולהזעיק. "ראשית תבואתו" תגבר על "ראשית גויים עמלק", על-ידי בראשית, על-ידי התורה הנקראת "ראשית". זה הנשק שלנו, זו העוצמה הרוחנית שלנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לכבוד הרב חבר הכנסת עזרן. אני מזמין את השר אמנון רובינשטיין לשאת את דברו.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נציגים של ניצולים ושרידי אושוויץ, הנני עומד כאן לפניכם עני ממלים, משום שנאמרו כאן מעל הדוכן הזה מלים שיצאו מהלב וחודרות אל הלב, לרבות הדברים של סגן יושב-ראש הכנסת חבר הכנסת דב שילנסקי על זיכרונותיו האישיים.

אני עני ממלים גם בשל עוצמת היום הזה. הובלנו לקבר ישראל וגם לקבר דרוזי את טובי ילדינו, שנרצחו בידי מפלצות אדם, ואין לנו ניחומים זולת החלטתנו הנחושה לחזק את מדינתנו, להשיב מלחמה, מלחמת חורמה במפלצות האלה, בשופכי הדם האלה, כדי שנוכל לחיות כאן בביטחון ובשלום.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שייך לדור שראה, צפה, שמע על רצח יהדות אירופה מהנווה הבטוח הזה של היישוב היהודי בארץ-ישראל; לא לגמרי בטוח, רק כפסע היה בינו לבין הולכתו למשרפות. הרי כבר תוכנן הדבר הזה בברלין, בעזרת המופתי הירושלמי. אנחנו יודעים מה היה גורל אותו קומץ קטן של יהודים כאן, כחצי מיליון, אילו היה גורל המלחמה בצפון-אפריקה שונה, חס וחלילה.

אבל אנחנו חיינו כאן. אנחנו שמענו על מחנות ההשמדה והריכוז. עמדנו בעצרות "יזכור" בבית-הספר. ביטלנו נשפים כצו המוסדות הלאומיים. אבל לא הטמענו את משמעות השואה. לא הבנו אותה. לא עמדנו על פשרה. הראיה הטובה ביותר לכישלון של בני דורי, בעצם בני הדור הארץ-ישראלי כולו, זוהי אותה טענה שהושמעה לאחר שנתגלתה האימה במלואה, על-אודות הצאן ההולך לטבח – העם היהודי לא התמרד. היום, מתוך פרספקטיבה, אנחנו יכולים לראות בהאשמה הזאת בעצם טירוף מוסרי. קשה לי להאמין כיצד אנשים רציניים מבני דורי ובוגרים ממני יכלו לדבר בלשון עיוועים זו.

בשנה שעברה, כמו חברי כנסת אחרים שהיו עמי, או בהזדמנויות אחרות, הייתי יחד עם חבר הכנסת הירשזון ב"מצעד החיים". יחד עם הרב הראשי עמדנו בראש "מצעד החיים". הזדמן לי לראות את הנוער הישראלי של היום מתמודד עם טראומה קשה, קשה גם לאנשים מבוגרים כמונו, שחושלו בכל מלחמות ישראל ובסבל שראינו סביבנו. הרי בני דורנו עברו הרבה מאוד דברים במדינה. ראיתי אותם מתמודדים באומץ לב, מתוך גאווה יהודית וישראלית ומתוך גישה הומנית יוצאת דופן עם מה שהם ראו סביבם.

אני רוצה לומר לכם, רבותי חברי הכנסת, שאף פעם אינני מתגעגע לדור עבר. אני תמיד רוצה לצפות פני העתיד ולראות קדימה. אבל פני הדור הזה הן פנים יפות וטובות, והם בוגרים יותר מבני דורי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו מדברים על שחרור מחנה אושוויץ-בירקנאו. אבל בעצם אין כאן שחרור. קומץ אסירים מזי רעב, שחיפי עצמות, שלא נכללו במצעד המוות הידוע, מצעד שרוב משתתפיו מתו בדרך, ניצלו ברגע האחרון, בשנייה האחרונה. המחנה לא שוחרר. העם היהודי עלה במשרפות אושוויץ. אין כאן שחרור ואין כאן ניצחון. עבורנו הניצחון הגיע מאוחר מדי.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, משרד החינוך רואה את עצמו מופקד על זכר השואה ועל לימוד לקחיה. אני שמח לומר, שאחד הצעדים הראשונים שנקטתי כשר החינוך היה לתגבר את הוראת נושא השואה בבתי-הספר, להגדיל את המשאבים שאנחנו מקדישים ל"יד ושם" ולכל המוסדות האחרים העוסקים בלימוד השואה. ל"יד ושם" הכפלנו את ההקצבה, ואנחנו מעצבים תוכנית רב-שנתית כדי לבנות מוזיאון חדש לשואה ולגבורה. הקצבנו 200 שעות לימוד ובנינו ארבע כיתות לימוד ב"יד ושם". ל"משואה" אשר בתל-יזחק הקצבנו 150 שעות לימוד ובנינו שתי כיתות לימוד. בבית לוחמי הגטאות – 200 שעות לימוד, ובנינו שתי כיתות לימוד.

אנחנו מרחיבים את המבצע החשוב של יציאת תלמידינו לביקורים במחנות ההשמדה בפולין. אנחנו מרחיבים אותו ואנחנו רוצים שיותר ויותר מתלמידינו גם יכתבו עבודות גמר על הנושא הזה. לימודי השואה נכללים בלימודי ההיסטוריה בבתי-הספר. אנחנו מפיצים בעזרת קרן מיוחדת את ספריו של ק. צטניק. יש לנו הרבה מאוד יוזמות מקומיות של לימוד השואה.

ראיתי חלק מהחבורות שהילדים שלנו כותבים בחוזרם מפולין; דברים בוגרים, יוצאים מהכלל, אמיתיים, נכוחים.

אני רוצה לומר, שאנחנו משתפים גם בני נוער שאינם יהודים בביקורים באושוויץ. מאז ומעולם שיתפנו דרוזים. השנה, בפעם הראשונה, שיתפנו תלמידים בדואים, מוסלמים. לאחר אחד הביקורים

האלה פנתה אלי תלמידה בדואית ואמרה לי: אני מודה לך על היוזמה הזאת, שכן באמצעות הביקור בפולין אני יכולה להבין אתכם, היהודים.

אדוני היושב-ראש, מכיוון שהזכרתי כאן את הביקור באושוויץ במסגרת "מצעד החיים", שבו השתתפה משלחת גדולה של בני נוער מישראל, מהעולם היהודי, וגם לא-יהודים היו ביניהם, ביניהם סגן ראש ממשלת פולין, נשיא אורוגואי ואחרים, אני רוצה לקרוא בפניכם, ברשותכם, את המלים שאמרתי שם, באושוויץ-בירקנאו, בטקס שהתקיים על גג הקרמטוריום שפוצץ לא על-ידי בעלות הברית, אלא על-ידי עובדי הקרמטוריום:

"כאשר אנו ניצבים כאן בלב לבה של פלנטת האפר, בגיא ההריגה, גואים בנו רגשות כה עזים עד כי קשה לנו לתת להם ביטוי. תחילה עולה בנו סירוב גדול, סירוב להאמין שמה שהתרחש כאן ובמחנות ההשמדה האחרים שבהם נרצח עמנו אכן קרה במציאות, שאכן בלב-לבה של אירופה, במאה ה-20, ביצעה ממשלתה החוקית של גרמניה את הרצח התעשייתי, שאושוויץ היא סמלו; שאכן בני-אדם הם שעשו את המעשים ששפת אנוש לא תוכל להם; שאכן עולם שלם עמד מנגד ולא הושיט יד מצילה גם כאשר הדבר ניתן.

"יש הכותבים את דברי אותם ימים נוראים ומקשים, כיצד יכלו היהודים בארצות מגוריהם להאמין שהם מוסעים למחנות עבודה, וכיצד סירבו לתת אמון בשמועות על אשר צפוי להם במחנות ההשמדה. מי אנו שנקשה קושיות כאלה? הרי גם לנו, מקץ מחצית המאה, לאחר שראינו וקראנו קטעי עדות, לאחר ששמענו את סיפור הניצולים, קשה להאמין שהדבר אכן היה, ולא פעם אנו מתעוררים משנת לילה ונדמה לנו שבין הסיזמים החולפים עם אור יום היה גם סיזם זה ששמו אושוויץ.

"אנו נמצאים כאן באושוויץ מכיוון שאין מדובר בסיזם ליל אלא בעובדות החיים, בעובדות המוות, כדברי המשורר יצחק קנצלסון, שנרצח כאן באושוויץ לפני 50 שנה: 'ראה ראשים פונים אלינו, מיליונים, ידיים ספור, האם תוכל? ראה שפתיים ופנים, האם תפילה קפאה בהם או זו היא זעקתם? גשה וגע בהם... אין משהו לגעת בו – חלל! מלב בדיתי, יהודים! מלב בדיתי עם! ...ורק ייסוריהם אמת הם, העינויים אשר עיניך פה רואות, זה העינוי של הירצחם אומנם גדול הוא וודאי...!'

"ולאחר שהעיני הוודאי הזה מנתץ את הסירוב להאמין, צפות בנו תחושות אחרות: כאב שאין לו פורקן, אבל שאין לו ניחומים, זכר שאינו מתבלה, זכרם של מיליוני בני אדם, כל אחד עולם מלא, שהומתו ושנהרגו ושנשחטו ושנשרפו ושנטבעו ושנחנקו על שום היותם יהודים. יהודים חילונים ושומרי מצוות, נשים, גברים, זקן וטף, גאונים, רבנים, בעלי מלאכה, יהודים של כל ימות השנה, אנשי ימין ושמאל כאחד.

"אין מחילה לרוצחים. אין התיישנות לפשע. אין המתים נשכים מלב: גיבורי מרד הגטאות; גיבורי מלחמת ההישרדות; גיבורים שלא אבד צלמם; וגם אלה שלא היו גיבורים, כולם, כולם מזהירים כזוהר הרקיע, כולם צרוּרים בצרור חיינו.

"וסערת הרגשות מתפרצת בנו ותר אחר מלים, והמלים בורחות מאתנו. אנו יודעים כיהודים, שעמנו נרדף כפי שלא נרדף שום עם מעולם, והשואה לא היתה תאונת דרכים בהיסטוריה, אלא פועל יוצא של הטפה והסתה, שנאה בת דורות רבים. העמידה כאן, באושוויץ-בירקנאו, על גג הקרמטוריום ההרוס, עושה אותנו יותר יהודים, שותפים לגורל אחינו, שרק בדרך מקרה לא היה חלקנו כחלקם.

היא עושה אותנו גם יותר ציונים ויותר ישראלים, שכן נדרנו נדר שחיינו לא יהיו עוד הפקר כל עוד נשמה באפנו.

"אך אנו יודעים דבר נוסף: כל היהודים היו קורבנות המשטר הנאצי. רק נגד העם היהודי קודשה המלחמה הארורה והנוראה הזאת, רק נגדנו קידש הצורר מלחמת השמד טוטלית. אך לא כל הקורבנות היו יהודים. הייחודיות של גורלנו אינה מקהה בנו את ההזדהות האישית העמוקה עם גורלם של קורבנות אחרים שהומתו ונרצחו. כל מי שנחשב לפסול ולנחות בעיני עם האדונים, כולם שותפים לנו.

"החווייה שאנו עוברים כאן באושוויץ-בירקנאו עושה אותנו יותר אנושיים, יותר דמוקרטיים, יותר נחרצים בדעתנו למנוע סבל אנושי. אנו יודעים כי רק משטר דיקטטורי גזעני – גם אם עלה לשלטון בתמיכה רחבה – יכול היה לבצע את אשר עשו הנאצים ושותפיהם. אנו יודעים, כאן יותר מאשר בכל מקום אחר בעולם, כי מי שכופר בעיקרון היהודי-האוניברסלי שכל אדם נברא בצלם, מאבד את צלמו שלו.

"כיהודים וכישראלים, אנו ניצבים כאן וכאבנו אילם. אך אנו יוצאים מכאן, מאושוויץ-בירקנאו, גם חזקים יותר. חזקים יותר כיהודים, חזקים יותר כישראלים, חזקים יותר כבני אדם."

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר, על הדברים המאלפים.

הצעת חוק יישום חוזה השלום בין מדינת ישראל לבין הממלכה הירדנית ההאשמית,

התשנ"ה-1995

(קריאה ראשונה)

היו"ר י' עזרן:

מה לעשות, סדר-יומנו מגוון ועמוס, והמבדיל בין קודש לחול; אנחנו עוברים מנושא שנאמר כאן ונשמע בחרדת קודש וברטט. אבל זהו גורל חיינו, וכעת אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק יישום חוזה השלום בין מדינת ישראל לבין הממלכה הירדנית ההאשמית, התשנ"ה-1995, בקריאה ראשונה. שר המשפטים יציג את ההצעה. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בחוזה השלום בין ישראל לירדן, שנחתם ביום כ"א בחשוון התשנ"ה, 26 באוקטובר 1994, ונכנס לתוקף ביום ז' בכסליו התשנ"ה, 10 בנובמבר 1994, נקבע בסעיף 26: "בתוך שלושה חודשים מעת החלפת מסמכי האשרור של חוזה זה מתחייבים הצדדים

לחוקק כל חקיקה הנחוצה למימוש החוזה, ולסיים כל התחייבויות בין-לאומיות ולבטל כל חקיקה שאינן תואמות חוזה זה".

מטבע הדברים, מבקשים אנו לכבד את התחייבותה זו ואת התחייבויותיה האחרות של מדינת ישראל בחוזה השלום ולעמוד בלוח הזמנים שנקבע בחוזה, כשם שאנו מצפים מן הצד הירדני לעשות כן ומאמינים שכך יפעל. ++ זאת ועוד, בעת הדיון בכנסת על חוזה השלום עם ירדן, ביום כ' בחשוון התשנ"ה, 25 באוקטובר 1994, בהציגו את החוזה לאישור הכנסת, אמר ראש הממשלה, בין השאר, כי "ככל שיישום חוזה השלום יחייב חקיקה מסוימת, יוגשו, כמובן, הצעות החוק המתאימות לכנסת, כך שהחקיקה תוסדר בתוך שלושת החודשים שהוקצו לכך בחוזה השלום".

חברי הכנסת, זו הסיבה לכך שאני מעלה הצעה זו בשעה מאוחרת זו – מאוחרת מכפי שתוכנן – ואבקש את סליחתכם על שעלי לצאת ולארח שר משפטים שבא ממדינה זרה, וממתינים לי שם הוא והקבוצה שבאה עמו. נראה לי שאני אחטא לכללי הנימוס אם לא אצטרף אליהם בשלב זה לארוחה.

לכן, בקשתי היא, שכדי שנוכל לעמוד בלוח הזמנים, לאחר שאציג את הצעת החוק יקום כאן הדיון ותמוצה רשימת הנואמים, אבל תשובתי לנואמים תינתן מחר ונקיים את ההצבעה בעניין זה, שאני שמח שיש לגביו קונסנסוס רחב – נסיים אותו בהצבעה מחר. אם יואיל אדוני להרשות לי, כך יהי.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, רשמתי בפני את הודעתך, ואכן זכותך וזכות הממשלה לבקש זאת.

אנחנו נקיים את הדיון, ואדוני יכול גם מעכשיו – זה לא מן הנימוס, אבל אני מרשה לאדוני ומבקש ממנו להקל על עצמו ולכבד אותנו ואת מדינת ישראל שהוא מייצג בכבוד.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תודה רבה לכבוד היושב-ראש.

לפני שאסקור בקצרה את הצעת החוק, הרשו נא לי לציין כי אנו מצויים בעיצומן של הפעילויות ליישום של חוזה השלום. מתקיימים משאים-ומתנים עם ירדן בכל התחומים המנויים בחוזה, והם רבים, ובהם היחסים הכלכליים, נושאי תחבורה, דרכים ותעופה, יחסי תרבות ומדע, מלחמה בפשע ובסמים, תקשורת, תיירות, איכות הסביבה, אנרגיה, בריאות, חקלאות, עקבה ואילת ופיתוח עמק בקע-הירדן. בחלק ניכר מן הנושאים היתה התקדמות: למשל, נחתם ההסכם בנושאי דואר, הסכמים בנושאי תיירות ואנרגיה מצויים בשלבים מאוד מתקדמים, והוא הדין בתחומים נוספים.

מאז פגישתנו האחרונה של ראש הממשלה עם המלך חוסיין לפני פחות משבועיים, ניתנה דחיפה מיוחדת לנושאי סחר ותחבורה, ובעצם ימים אלה מתקיים משא-ומתן אינטנסיבי לקידום. מטבע הדברים, נמצאות בשלבים האחרונים ההכנות להיערכות על קו הגבול החדש, לרבות הסדרי

הביטחון, הסדרי המשטרים המיוחדים בנהריים ובצופר, ענייני מים וכדומה. ועדת המעקב המשותפת לשתי המדינות מטפלת באופן שוטף בתחומי המשא-ומתן השונים.

אעבור עתה לתוכן החוק. ההצעה שלפניכם גובשה בשיתוף פעולה בין משרד ראש הממשלה, משרד המשפטים, מערכת הביטחון, משרדי החוץ, האוצר, הפנים והמשטרה, ובדיונים בוועדת השרים לענייני חקיקה ובממשלה גופא.

ככתוב בהצעת החוק, מטרתה היא יישום חוזה השלום. לעניין זה אומר הסעיף המרכזי בהצעה, סעיף 2, כי "רואים את חוזה השלום כבר-תוקף לכל מטרותיו". נכללים בכך אותם נושאים שעליהם דווח לכנסת ערב אישורו של חוזה השלום. תיקוני הגבול ההדדיים הקלים שנעשו בערבה, שבעקבותיהם יישארו בריבונות ישראל הקרקעות המעובדות על-ידי יישובי הערבה כיום, חייבו גם העברת שטחים מקבילה לירדן בתמורה לאלה שמועברים לריבונות ישראל. על דעת היועץ המשפטי לממשלה, יש צורך לעגן זאת בחוק. הוא הדין באשר להעברת מים. כזכור, מובטחת בחוזה השלום העברת כמויות מים, אומנם קטנות יותר, מירדן לישראל באזור הערבה. הקביעה כי חוזה השלום הוא בר-תוקף לכל מטרותיו עניינה אפוא, בין השאר, באלה.

סעיף חשוב בחוק עוסק בנושא נהריים וצופר. אלה הם שני אזורים קטנית יחסית, המצויים לפי חוזה השלום בריבונות ירדן, אך נקבע בהם משטר מיוחד, שלפיו תימשך ביסודה הפעילות הישראלית אשר היתה בשטח עד כה.

לעניין שני אזורים אלה, נוסף על המשא-ומתן עם הירדנים באשר לביצוע הכולל פרטים שונים, יש גם שאלות הקשורות במשפט הפנימי הישראלי, לגבי סמכויות של רשויות, העברת קרקעות, מיסוי, ביטוח לאומי, ביטוח בריאות, ביטוח רכב מנועי וכיוצא בזה, ואת אלה באה הצעת החוק להסדיר.

לבסוף, כידוע, חוק נכסי נפקדים קובע את המצב המשפטי באשר לזכויות בנכסים של תושבי מדינות שהיו במצב מלחמה עם ישראל במלחמת העצמאות. כמובן, אין אנו פותחים בחוק זה את סוגיית נכסי הנפקדים כשלעצמה, או את כל נושא הפליטים והעקורים, שיש אליו התייחסות בסעיף נפרד בחוזה השלום. אולם יש צורך בהחלט לתת ביטוי לכינון השלום בין ישראל לירדן ולמערכת היחסים החדשה, ולכן זכויות שנוצרו בנכסים מכאן ואילך יהיו כאלה של אזרחי מדינות אחרות, ואילו מעמדם של כל הנכסים שהיו נכסי נפקדים לפני חוזה השלום לא ישתנה.

מוצע כי ראש הממשלה יהיה הממונה על ביצוע חוק זה, כיוון שיישום חוזה השלום כרוך בתיאום בין משרדי הממשלה השונים.

אבקש, חברי הכנסת, כי הצעת החוק תאושר בקריאה ראשונה, ותועבר נוכח מהות הנושאים לוועדת החוץ והביטחון להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אודה גם אם הדיון בוועדה ייעשה בדחיפות, כדי שניתן יהיה לסיים את החקיקה במועד שעליו התחייבנו בחוזה השלום. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרני:

תודה, אדוני השר. אני משוכנע שכבוד השר מנע ממנו דיון סוער ולכן ביקש שלא תהיה הצבעה הערב. אני מאוד מודה לו. ממש זיקים היו מתעופפים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ראיתי במו עיני כיצד בעניין הסכם השלום עם מצרים היתה הסכמה לאומית רחבה ביותר.

היו"ר י' עזרן:

הם הצביעו ברגליים בעד החוזה. אני מסכים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מניח שאותה התייחסות תהיה לחוק שבא פשוט ליישם, לא פחות ולא יותר, את ההסכם הזה, בהתאם להתחייבות שקיבלנו על עצמנו. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, אנחנו מתחילים בדיון. מי שלא נוכח, מאבד תורו וכו'. ברשותכם האדיבה, אני אהיה אחרון הדוברים.

חבר הכנסת עוזי לנדאו – אינו נוכח. חבר הכנסת יוסף ונונו – אינו נוכח. חבר הכנסת אברהם יחזקאל – אינו נוכח. חבר הכנסת חגי מירום – אינו נוכח. חבר הכנסת מאיר שטרית – אינו נוכח. חבר הכנסת משה גפני – אינו נוכח. חבר הכנסת יורם לס – אינו נוכח. חבר הכנסת שאול יהלום – אינו נוכח. חבר הכנסת חיים דיין – אינו נוכח. חבר הכנסת עובדיה עלי – אינו נוכח. חבר הכנסת אברהם הירשזון – אינו נוכח. חבר הכנסת יוסף עזרן עבר לסוף. חבר הכנסת מיכאל איתן – אינו נוכח. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – אינו נוכח. חבר הכנסת יוסף בא-גד – אינו נוכח, פלאי פלאים. חבר הכנסת דוד מנע ישנו. בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, יחד עם רבים מחברי הבית הזה אני משתתף בצערן של משפחות הנופלים בפיגוע שהיה אתמול בצומת בית-ליד. פיגוע זה היה קשה, והכנסת כולה, על כל חבריה כמובן, מאוחדת בגינאי ובהשתתפות בצערן של המשפחות.

צר לי שלא היתה היום הודעה מדינית של ראש הממשלה בנושא. צר לי על כך שראש הממשלה מופיע בטלוויזיה, תוך עקיפת הכנסת, לצערי, בדקות אלה. אני חושב שהדברים האלה הם עקיפת

הכנסת, חשש לומר דברים בכנסת, והוא בחר בהודעה בטלוויזיה בשתי הרשתות, תוך עקיפת הכנסת, בניגוד לנהוג ולמקובל באירועים מסוג זה, כאשר יש הודעה מדינית.

סיעת הליכוד הסירה היום הצבעת אי-אמון בממשלה משום הטבח שהיה אתמול בצומת בית-ליד, וציפינו שתהיה הודעה מדינית. הודעה מדינית לא היתה.

לעניין חוק זה, אני תמה איך הכנסת אישרה היום – הממשלה הביאה בדחיפות הצעת חוק זו, כאשר ביקשה לפטור אותה מחובת הנחה על שולחן הכנסת. הצעת חוק זו מדברת על אשרור חוזה השלום בין ישראל לירדן, הצעת חוק יישום חוזה השלום בין ישראל לירדן, כאשר, לצערי, דברים מקבילים בנושא זה, בפרלמנט הירדני, לא התבצעו. לדוגמה, הירדנים התחייבו לשנות חוקים ירדניים בתוך שלושה חודשים מיום חתימת ההסכם, אם ייחתם חוזה השלום. לדוגמה, יש היום חוק ירדני שקובע, שאזרח ירדני המוכר קרקע לישראלי דינו מוות. הסעיף הזה בחוק הירדני לא תוקן, ועדיין הוא תקף בחוק הירדני. יש הרבה דברים שהם לקחו על עצמם – – –

היו"ר י' עזרן:

איפה ימכור? הכוונה פה בארץ?

דוד מנע (הליכוד):

למכור ליהודי שטח קרקע, אם זה פה או בירדן או ביהודה ובשומרון. התיקון לחוק לא התבצע, בניגוד להבטחות שהיו.

מדוע מיהרה הממשלה להביא את הצעת החוק הזו? אני חושב שאין שום סיבה. הדבר הזה יכול היה לעבור בנוהל תקין. כמובן, בוועדת הכנסת הצבענו נגד, אבל זה מה שהתקבל.

אני בהחלט בעד הסכם השלום עם ירדן, כפי שכל הסיעה שלי היתה בעד, אבל החוק בדבר היישום יכול היה לחכות זמן-מה, ואחר כך היו צריכים לאשר אותו. תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך מאוד.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י' עזרן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

הצעת חוק מינהל מקרקעי ישראל (תיקון), התשנ"ה-1995, שהחזירה הוועדה לענייני ביקורת המדינה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 55) (מבקר העירייה), התשנ"ה-1995, מאת חברי הכנסת א' אסעד, א' הירשזון וד' מגן; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 30) (פטור ממס רכישה על דירת מגורים קטנה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אליעזר זנדברג; וכן הצעת חוק שכר שווה לעובדת ולעובד (תיקון מס' 3) (הגדרת שכר), התשנ"ה-1995, מאת חברי הכנסת ת' גוז'נסקי, נ' בלומנטל, י' דיין, נ' חזן, רן כהן, י' כץ, ה' מחאמיד וע' פרץ.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך, סגנית מזכיר הכנסת.

הצעת חוק יישום חוזה השלום בין מדינת ישראל לבין הממלכה הירדנית ההאשמית,

התשנ"ה-1995

(קריאה ראשונה)

היו"ר י' עזרן:

אנו ממשיכים את הרשימה הארוכה מאוד, כאורך הגלות. חברת הכנסת לימור לבנת – אינה נוכחת. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – אינה נוכחת. חבר הכנסת יעקב שפי, בבקשה.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום קשה זה לכולנו ברצוני להביע את תנחומי למשפחות השכולות שאיבדו את יקיריהן בפיגוע הרצחני והשפל אתמול בצומת בית-ליד ולאחל החלמה מהירה ומלאה לפצועים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק יישום חוזה השלום בין מדינת ישראל לבין הממלכה הירדנית ההאשמית עומדת כיום על הפרק. כמו-כן דן החוק בתיקונים עקיפים: פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970, וחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975.

לא אוכל במסגרת הזמן העומד לרשותי להעיר הערות רבות לגבי החוק החשוב, אך אציין שהצעת החוק באה ליישם את חוזה השלום שנחתם בינינו לבין הירדנים באוקטובר 1994. ישראל התחייבה אז, כי בתקופה של עד שלושה חודשים תיעשה חקיקה למימוש החוזה שבינינו. החקיקה תיתן תוקף משפטי לחוזה.

בתחום הירדני מצויים שני אזורים קטנים שבהם יהיו זכויות לישראלים, ומטרת החוק להסדיר את המשטר המיוחד מבחינת דיני ישראל. מדובר בנושא ביטוח רכב וחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים. כמו-כן דן החוק בנכסי נפקדים, אך החוק לא דן בנושא הפליטים והעקורים.

חברי הכנסת, על ביצוע החוק יהיה ממונה ראש הממשלה, שיהיה רשאי להתקין תקנות לביצועו.

אתמוך כמובן בחוק. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני חבר הכנסת שפי.

חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו נוכח. חבר הכנסת דן מרידור – איננו נוכח. חבר הכנסת רון נחמן – איננו נוכח. לא הייתי יכול לומר אחרת, כי הרי רואים שאינם נמצאים. חבר הכנסת משה פלד – איננו נוכח. חברת הכנסת נעמי חזן – איננה נוכחת. חבר הכנסת פני בדש איננו מכבד אותנו בנוכחותו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט גם הוא עזב אותנו. חבר הכנסת רחבעם זאבי, המתמיד הגדול, להפתעתי גם הוא איננו נוכח. חבר הכנסת רן כהן סוגר את הרשימה של הנעדרים.

מכיוון שאין מי שיחליף את היושב-ראש, אשתמש בנוהל הקיים, ולפני תשובת השר תהיה לי הזכות לומר את דברי בקשר לחוק חשוב זה. וכמובן, אני אהיה הדובר היחיד. מכיוון שלא מצאתי כאן ממלא-מקום, נמצאתי נשכר. תודה.

אני נועל את הישיבה. הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה השם, מחר בשעה 15:00. תודה, רבותי.

הישיבה ננעלה בשעה 20:43.